

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI

**SİYASAL SİSTEMLERDE ÜST DÜZEY DEVLET
YÖNETİCİLERİNİN ATANMASI: ÖRNEK ÜLKE
İNCELEMELERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ŞEYMA ŞİRAZ

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Ali Fuat GÖKÇE

GAZİANTEP
MAYIS 2023

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI

Tezin Başlığı: Siyasal Sistemlerde Üst Düzey Devlet Yöneticilerinin Atanması:
Örnek Ülke İncelemeleri

Adı ve Soyadı: Şeyma ŞİRAZ
Tez Savunma Tarihi: 26/05/2023

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Prof. Dr. Mehmet SOĞUKÖMEROĞULLARI

SBE Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans/Doktora tezi olarak gerekli şartları sağladığımı onaylarım.

Prof. Dr. Yakup BULUT

Enstitü ABD Başkanı

Bu tez tarafımca (tarafımızca) okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Ali Fuat GÖKÇE

Tez Danışmanı

Bu tez tarafımızca okunmuş, kapsam ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri:

İmzası

Doç. Dr. Ali Fuat GÖKÇE (Jüri Başkanı)

Doç. Dr. Burhanettin COŞKUN

Dr. Öğr. Üyesi Coşkun SOYSAL

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

İmza:

Adı ve Soyadı: Şeyma ŞİRAZ

Öğrenci Numarası:190514111023

Tezin Savunma Tarihi: 26/05/2023

ÖZET

SİYASAL SİSTEMLERDE ÜST DÜZEY DEVLET YÖNETİCİLERİNİN ATANMASI: ÖRNEK ÜLKE İNCELEMELERİ

ŞİRAZ, Şeyma

Yüksek Lisans Tezi

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Ali Fuat GÖKÇE

Mayıs 2023, 80 Sayfa

Yönetim sistemleri veya siyasal sistemler, devletlerin ve kurumların yönetimi için hükmetme gücünün kimin elinde nasıl bulunacağını belirleyerek ortaya çıkan ve gelişen devlet iktidarı türlerini ifade etmektedir. Çeşitli hükümet sistemlerini oluşturmak için geçmiş çağlardan beri sınıflandırmalar mevcuttur. Herhangi bir zamanda varlığını gösteren ve işleyen siyasal kurumların oluşturduğu yapı siyasal sistemlerdir. Bu kurumlar arasında etkileşim ve koordineli bir çalışma söz konusudur. Siyasal sistem ülkenin kültürel, sosyal, ekonomik ve diğer yapıları ile etkileşim halindedir. Fakat kurumlar bir devletin sadece yapısını oluşturur, genel özelliklerini ise seçim sistemleri, siyasal güçleri, partilerin yapısı, vatandaşların siyasete katılımı gibi etmenler oluşturur. Üst düzey devlet yöneticisi, devlet kurumların da ilgili olduğu alt birimlerde mevzuatlar ile ilgili uygulamaları denetler ve benzer görevleri yürütürler. Demokrasi, dünyadaki tüm devlet ve bireylerin kurum veya devlet politikasını şekillendirmek için sahip olduğu yönetim biçimidir. Demokrasi ölçümleri 1970'den beri Freedom House, 2006 yılından bu yana The Economist tarafından yapılmaktadır. Demokrasi endeksleri hükümetlerin siyasal katılımlarını, siyasal özgürlüklerini ve seçim süreçlerini inceleyerek hazırlanmaktadır. Demokrasi sınıflandırması açısından ülkeler; tam demokrasiler, kusurlu demokrasiler, hibrit rejimler ve demokratik olmayan rejimler olarak kategorize edilmektedir. Bu çalışmada, demokrasi sınıflandırmalarına göre ülkelerde üst düzey devlet yöneticilerinin atanması incelenecektir. Çalışmanın hipotezi; siyasal sistemlerde farklı demokratikleşme düzeylerine göre üst düzey devlet yöneticilerinin atanmasında çeşitlilikler olduğudur. Çalışmanın yöntemi, betimsel ve tarihsel araştırma yöntemleri ve belgeye dayalı veri analizidir. Bu çerçevede The Economist'e göre demokratikleşme puanları üzerinden veriler incelenerek sonuca ulaşılabacaktır.

Anahtar Kelimeler: Demokrasi, siyasal rejim, üst düzey devlet yöneticisi

ABSTRACT**APPOINTMENT OF SENIOR STATE ADMINISTRATORS IN POLITICAL SYSTEMS: CASE STUDIES OF COUNTRY**

ŞİRAZ, Şeyma

Master Thesis

Political Science and Public Administration Department

Thesis Advisor: Assoc. Prof. Dr. Ali Fuat GÖKÇE

May 2023, 80 Page

Administrative systems or political systems express the states and the types of dominance of the state for the administration of states. Classifications have existed since ancient times to form the various government system. Political systems are the structure formed by political institutions that show their existence and function at any time. There is interaction and coordinated work between these institutions. The political system interacts with the cultural, social, economic and other institutions of the country. However institutions constitute only the structure of a state. Its general characteristics are made by the electoral systems, political power, the structure of the parties, and the participation of citizens in politics. However institutions constitute only the structure of a state. Its general characteristics are made by the electoral systems, political power, the structure of the parties, and the participation of citizens in politics. The senior state manager supervises the implementation of legislation to state institutions and related sub-units that make recommendations to the government on political issues and perform similar duties. Democracy is the form of government that all states and individuals in the world have in order to shape their institution or state policy. Democracy measurements have been made by Freedom House since 1970 and by The Economist since 2006. Democracy indices are prepared by examining the political participation, political freedom and electoral processes of governments. Evaluations in terms of democracy dimensions; are categorized as full democracies, flawed democracies, hybrid regimes and non-democratic regimes. In this study, the appointment of senior state administrators in countries according to democracy classifications will be examined. The hypothesis of the study; In each political system, the appointment of senior state administrators is different according to the level of democratization. The method of the study is descriptive and historical research methods and document-based data analysis. In this framework, the results will be reached by examining the data on democratization scores according to The Economist.

Keyword: Democracy, political regime, top level state administrator

ÖN SÖZ

Siyasal sistem ya da siyasi rejim bir devlet yönetiminde egemenliğin kim tarafından ve ne şekilde kullanılacağını belirleyen kural ve kurumları içeren bir yapıdır. İnsanlık yeryüzünde var olduğundan bu yana farklı yönetim biçimleri ortaya çıkmış ve devletler bu şekilde yönetilmiştir. Özellikle de ulus devlet kavramının yaygınlaşması ile daha bütünsel kavram ve yönetim biçimleri ortaya çıkmıştır. Demokratik ve demokratik olmayan sistemler kendi içlerinde çeşitli kategorilere ayrılarak farklı ölçütlere göre sınıflandırılmıştır. Üst düzey memur, kamu personeli olarak görev yapan üst kademedeki personellerin sınıflandırmasında kullanılan genel bir unvandır. Yönetim biliminde yönetici dendiğinde üst, orta ve alt düzeydeki yöneticiler akla gelir. Üst düzey yönetici ilgili kurum hakkında nihai kararları alan ve planlara son şeklini veren kişi olarak ön plana çıkar. Ancak kamu yönetiminde böyle bir ayırım yapmak özel sektördeki kadar kolay değildir. Kamu yönetiminde üst düzey yöneticilerin siyasi üstlerinden bağımsız olarak karar alıp uygulama imkânları yok denecek kadar azdır. Genel olarak, ülkelerin demokrasi puanları üzerinden siyasi rejimlerine baktığımızda; tam demokrasiler, kusurlu demokrasiler, hibrit rejimler ve demokratik olmayan rejimler olarak kategorize edilmektedir. Bu çalışmada üst düzey devlet görevlilerin ülkelerin demokratikleşme düzeylerine göre nasıl seçildiği üzerinde durulacaktır. Bu doğrultuda; tez üç bölüm halinde hazırlanmıştır. Tezin ana çatısı, giriş ve tezin tanıtılması, kuramsal açıklamalar, elde edilen verilerin incelenmesi ve değerlendirilmesi ile sonuç bölümü şeklindedir. Bu tezin birinci bölümünde demokrasi kavramı, ikinci bölümünde siyasi rejimler ve üst düzey devlet, üçüncü bölümünde ise demokratikleşme düzeylerine göre ülkeler sınıflandırılıp üst düzey devlet yöneticilerinin atanması incelenmeye çalışılmıştır.

Öncelikle maddi ve manevi desteklerini hiçbir zaman benden esirgemeyen aileme teşekkürü borç bilirim. Yüksek lisans tez konusunun belirlenmesinde bana yardımcı olan ve akademik alana katkı sunacak bir tezin ortaya çıkmasında engin bilgileriyle beni aydınlatan, sabırla sorularımı cevaplandıran ve yol gösteren tez danışmanım Doç. Dr. Ali Fuat GÖKÇE'ye sonsuz şükranlarımı sunarım. Tez yazım sürecinde bilgi alış-verişinde bulunduğum ve tezin son kontrollerinin yapılmasında desteklerini esirgemeyen değerli sınıf arkadaşım Muhammed AKSU'YA teşekkür ederim. Zorlandığım konularda bilgisini esirgemeyen değerli arkadaşım Elif SARIZ'A teşekkür ederim.

Gaziantep Üniversitesinde bana ders veren tüm hocalarıma, bölümümüzün ve Sosyal Bilimler Enstitüsünün idari personeline desteklerinden dolayı teşekkür ederim.

ŞEYMA ŞİRAZ

MAYIS 2023

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÖN SÖZ	iii
İÇİNDEKİLER	iv

GİRİŞ

A.Temel Araştırma Sorusu ve Yöntem.....	2
B.Tezin Amacı ve Önemi	2
C. Hipotez	2
D. Tezin Sınırlılıkları.....	2
E. Tezin Yapısı	3

I. BÖLÜM

DEMOKRASİ

1.1.Demokrasi Kavramı	4
1.2. Demokratik Ölçütler Nelerdir?	6
1.3.Demokratik Teoriler	11
1.3.1. Milli Egemenlik Teorisi	11
1.3.2. Halk Egemenliği Teorisi	11
1.3.3. Yarı Doğrudan Demokrasi	12
1.4.Demokrasi Biçimleri.....	14
1.4.1. Doğrudan Demokrasi	14
1.4.2. Yarı Doğrudan Demokrasi	15
1.4.3. Temsili Demokrasi	17
1.5. Demokrasi Kuramları	17
1.5.1. Klasik Demokrasi.....	18
1.5.2. Koruyucu Demokrasi	19
1.5.3.Liberal Demokrasi.....	19

II. BÖLÜM

SİYASAL REJİMLER VE ÜST DÜZEY DEVLET GÖREVLİLERİ

2.2. Demokratik Rejimler.....	23
2.2.1. Demokratik Rejimler ve Hükümet Sistemleri.....	23
2.2.1.1 Yarı Başkanlık Sistemi	23
2.2.1.2. Başkanlık Sistemi	24
2.2.1.3.Parlamenter Sistem	25
2.3.Demokratik Olmayan Rejimler.....	26
2.3.1.Otoriter Rejimler	26
2.3.2.Totaliter Rejimler	27
2.5. Üst Düzey Devlet Görevlileri Kimlerdir, Atanması, Görevleri, Yetkileri ve Sorumlulukları.....	29

III. BÖLÜM

SİYASAL REJİMLERDE ÜST DÜZEY DEVLET GÖREVLİLERİNİN ATANMASI

3.1. Siyasal Rejimlerde Üst Düzey Devlet Görevlilerinin Atanması Örnek Ülke İncelemeleri.....	31
3.1.1. The Economist'e Göre Özgür Olan Ülkelerde Üst Düzey Devlet Yöneticilerin Atanması.....	31
3.1.1.1 Norveç Krallığı.....	31
3.1.1.2. Yeni Zelanda.....	33
3.1.1.3 Finlandiya	35
3.1.1.4. İsveç Krallığı	38
3.1.1.5. İzlanda Cumhuriyeti	40
3.1.2. The Economist'e Göre Kısmen Özgür Olan Ülkelerde Üst Düzey Devlet Yöneticilerin Atanması.....	41
3.1.2.1 Brezilya Federatif Cumhuriyet	41
3.1.2.2. Panama Cumhuriyeti	42
3.1.2.3 Surinam Cumhuriyeti	44
3.1.2.4. Arjantin Cumhuriyeti.....	45

3.1.2.5 Polonya Cumhuriyeti	47
3.1.3.The Economist’e Göre Karma/Hibrit Rejim Olan Ülkelerde Üst Düzy Devlet Yöneticilerin Atanması	50
3.1.3.1.Ermenistan Cumhuriyeti.....	50
3.1.3.2. Liberya Cumhuriyeti.....	52
3.1.3.3. Gürcistan.....	53
3.1.3.4. Uganda Cumhuriyeti.....	56
3.1.3.5. Nijerya Federal Cumhuriyeti	58
3.1.4. The Economist’e Otoriter Rejim Olan Ülkelerde Üst Düzy Devlet Yöneticilerin Atanması.....	62
3.1.4.1.Suriye.....	62
3.1.4.2. Kongo Cumhuriyeti	66
3.1.4.3. Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti	68
3.1.4.4. Myanmar Birliği Cumhuriyeti	69
3.1.4.5. Afganistan İslam Cumhuriyeti.....	69

SONUÇ

KAYNAKLAR	74
ÖZGEÇMİŞ	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.

GİRİŞ

Mezopotamya’da, 5000 yıl önce bilinen ilk devlet formundan günümüz siyasal örgütlenme şekline gelene kadar geçen sürede “ideal yönetim tarzı” arayışı varlığını sürdürmüştür. Bu arayış sonucunda bugün gelinen noktada karşımıza çıkan ideal modelin demokrasi olduğu varsayımı, dünyanın her bir noktasında demokrasiyi var edebilme çabalarını beraberinde getirmiştir.

Siyasal rejim devletin yasama ve yürütme gücünü kimin elinde bulunacağını belirleyerek farklılaşan devlet türlerin ifade eder. Siyasal rejimler, siyaset biliminde dört değişik tip olarak sınıflara ayrılır: Demokrasiler, Otoriter rejimler Totaliter rejimler ve hibrit rejimlerdir.

Demokrasi endeksi The Economist’in araştırma bölümü Economist Intelligence Unit (EIU) tarafından toparlanmıştır. Endeks, 167 ülkenin demokrasi ile ilgili durumunu ölçüp beş temel kategoride toplamayı amaçlıyor. Bu kategoriler;

Sivil özgürlükler,

Devlet fonksiyonları,

Politik katılım,

Politik kültür,

Seçim süreci ve çoğulculuk.

The Economist, ülkeleri tam demokrasi, kusurlu demokrasi, karma/hibrit rejim ve otoriter rejim olarak ayırmıştır. Bu kuruluşun verileri kullanılarak ülkelerin demokratikleşme düzeylerine göre devlet yöneticilerinin nasıl atandığı üzerinde durulacaktır.

Ulusal ve uluslararası akademik alanda yapılan araştırmalarda spesifik olarak üst düzey devlet yöneticilerinin demokrasi indeksine göre incelendiği çalışma eksikliği görülmüştür. Bu çalışma ile alandaki bu açığın doldurulması ve bundan sonra demokrasi ve siyasal rejimler konusuna ön ayak olması hedeflenmiştir.

A. Temel Araştırma Sorusu ve Yöntem

Tezin temel araştırma sorusu, siyasal rejimlerde üst düzey devlet yöneticileri atanırken demokratikleşme düzeylerine göre farklılık olup olmadığıdır. Bu tezde nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Tezin araştırma yöntemi ise tarihsel ve betimsel araştırma yöntemleri ile belgeye dayalı veri analizidir.

B. Tezin Amacı ve Önemi

Demokrasi, günümüzün en sık kullanılan ve çok çeşitli anlamlar yüklenilen bir kavramdır. Halkın halk tarafından yönetimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Siyasal sistemler, herhangi bir devletin yönetiminde yasama, yürütme ve yargı erkinin kimin veya kimlerin elinde bulunacağını belirleyerek oluşan iktidar türlerini ifade etmektedir. Siyasal sistemler, siyaset biliminde dört değişik tip olarak sınıflara ayrılır: Demokrasiler, Otoriter rejimler Totaliter rejimler ve hibrit rejimlerdir. *The Economist*, ülkeleri tam demokrasi, kusurlu demokrasi, karma/hibrit rejim ve otoriter rejim olarak ayırmıştır. Bu kuruluşun verileri kullanılarak ülkelerin demokratikleşme düzeylerine göre devlet yöneticilerinin nasıl atandığı üzerinde durulacaktır. Ulusal ve uluslararası akademik alanda yapılan araştırmalarda spesifik olarak üst düzey devlet yöneticilerinin demokrasi indeksine göre incelendiği çalışma eksikliği görülmüştür. Bu çalışma ile alandaki bu açığın doldurulması ve bundan sonra demokrasi ve siyasal rejimler konusuna ön ayak olması hedeflenmiştir.

C. Hipotez

Bu tezin hipotezi: Her siyasal sistemde demokratikleşme düzeylerine göre üst düzey devlet yöneticilerinin atanması farklıdır.

D. Tezin Sınırlılıkları

Bu çalışma *The Economist* dergisi 2021 endeksi baz alınarak hazırlanmıştır.

E. Tezin Yapısı

Tezin birinci bölümünde ilk olarak demokrasi kavramı, biçimleri ve kuramları ele alınmıştır. İkinci bölümde ise siyasal rejimler ve üst düzey devlet yöneticileri üzerinde durulmuştur. Üçüncü bölümde, demokrasi sınıflandırmasına göre seçilen ülkelerin anayasası üzerinden yürütme yargı ve yasama organlarında devlet görevlilerinin nasıl atandığı üzerinde durulmuştur.

I.BÖLÜM DEMOKRASİ

1.1.Demokrasi Kavramı

Demokrasi kavramının var oluş serüveni Eski Yunan'a kadar eskiye dayanmaktadır. Demokrasi "demos" ve "kratos" sözcüklerinin birleşmesiyle ortaya çıkmış bir terim olarak kaynaklara yerleşmiştir. "Demos" halk ve "kratos" yönetim veya demokrasi ve iktidar anlamlarına gelmektedir. Demokrasiyi kısa ve basitçe "*halk tarafından yönetim*" olarak tanımlayabiliriz (Heywood, 2015: 102). Demokrasi ile ilgili ilk yazılı değerlendirmeler, Herodot Tarihi'nde karşımıza çıkmaktadır. M.Ö. 5. yüzyılda yazılmış olan bu yapıtta, demokrasi, "*halkın yönetimi, yasalar önünde eşitlik, bütün sorunların açık tartışmaya sunulması, yöneticilerin makamlarından hareketle sorumlu tutulmaları*" şeklinde tanımlanmaktadır (Kışlalı, 2018: 262).

Demokrasi örneği, insanlığın dünyada varoluşundan günümüze kadar diğer yaklaşımlara göre çekici ve kusursuz bir model olarak algılanmıştır. Demokrasi devingen bir yapıda olduğundan ve küresel olarak dünyada yerleşik bir durumda olmadığından ötürü "*demokrati*" ve "*demokratikleşme*" kavramlarıyla beraber kullanılmaktadır. Demokrasi, Antik Yunan döneminde ortaya çıkmış ve günümüze kadar hep inişli çıkışlı bir seyir izlemiştir (Muş, 2017:29,30).

Robert Dahl, demokrasi tarihini "dümdüz ve neredeyse sonsuz, sonunda onu bugünkü yüksekliğine getirecek olan uzun tırmanışa geçinceye kadar sadece birkaç tepe olan bir çölü aşan gezginin yoluna" benzetmektedir. Demokrasi bir anda ortaya çıkmamıştır. Demokrasinin varoluşu, kendini geliştirmesi, değişim ve dönüşümünün bir süreç içerisinde olduğu açıktır (Dahl, 2019:16,17).

Amerikan Başkanlarından Abraham Lincoln (1861-1865) en genel ifadeyle demokrasi için, siyasi erkin toplumda, toplum için bizzat toplum tarafından kullanılmalıdır tanımını yapmıştır (Şaylan, 1998: 2).

ABD’li siyasal bilimler ile uğraşanlar demokrasi kavramını açıklayabilmek için kavramsal yönüne ağırlık vermişlerdir. Bu siyasal bilimciler demokrasiyi “*bir idealler bütünü olmanın ötesinde, özel türde kurumlar ve kurallar bütünü olarak tanımlamaktadırlar.*” Siyasal bilimcilerin bu düşüncesi ile “*demokratikleşme*” olgusu demokrasi kavramının tanımlanmasından ayrı tutulmuştur. Yine bu davranışın sonucu olarak demokrasinin ideolojik veya felsefi boyutu demokrasi kavramının tanımlanmasının dışında tutulmuştur. Demokrasinin varlığının devam edebilmesi için dört özelliğın olduğunu Myron Weiner belirtmiştir. Bu dört özellik şunlardır (Berger, 1993: 31-37).

1. İktidara gelecek olan gücün muhalefet partilerinin katılacağı bir seçim çabasıyla belirlenmesi gerekmektedir.
2. İktidara gelmek isteyen bütün siyasetçiler, eşit şartlarda olmalı ve baskı ve kısıtlamalara maruz kalmamaları gerekmektedir.
3. Yapılan seçimlerin sonunda yeni seçilen iktidar kaybeden iktidarı sebepsiz bir şekilde cezalandırılmaz, bu durum kanunlara dayanılarak korumaya alınmalıdır.
4. Seçilmiş olan iktidarlar belirli bir kesimin kuklası değillerdir, bizzat hükümetin sahibidir.

Bu dört maddeye bazı eklemeler veya çıkartmalar yapılabilir fakat bu ölçüler esas alınarak siyasal bir süreç olarak demokrasinin ana unsurları ve en önemli özelliğı belirtilmektedir. Çünkü bu özellikler iktidar erkinin gücünü sınırlamaktadır. Özetle demokrasi iktidarda bulunanların seçimle işbaşından uzaklaştırılmasını ve iktidarın belli bazı şeyleri yapmamasını teminat altına almaya çalışır (Berger, 1993: 31).

Demokrasi ile özgürlük kavramları arasında halkın kendi kendisini yönetmesi veya kendi seçtiğı temsilciler tarafından yönetilmesi bakımından birbirine benzemektedir. Bu benzetmelerden dolayı demokrasi ve özgürlük kavramlarının birbiri ile ilişkili olduğı söylenebilir. Halkın tamamen özgür olabilmesi için yönetici

ve yöneten ayrımına gitmeden, kendi kendini doğrudan yönetmesi gerekmektedir. Çoğunluk tarafından yönetilen halkın tamamen özgür olması mümkün olamaz. Demokrasinin asıl amacı halkın gerçek anlamda özgür olmasıdır. Oybirliği ile yönetmenin gayrimümkün olduğu ortadadır, bu sebepten ötürü demokrasinin temel amacı özgürlüğe ulaşmaktır. Demokrasinin gayesine ulaşabilmesi için birbiriyle uyuşmayan iki ayrı demokrasi görüşü ortaya çıkmaktadır. Bu görüşlerden ilki çoğulcu demokrasi/klasik demokrasi/Batı demokrasisidir. İkinci kavram ise sosyalist demokrasi yahut Marksist demokrasidir. Çoğulcu demokrasi *“ideal özgürlüğe, yine özgürlük yolu ile ulaşmak istenen bir rejimdir. Bu sistemde özgürlük hem araç hem de amaçtır.”* İkinci kavram olan Marksist demokraside özgürlük bir araç değil, gayedir. Bu düşüncede özgürlüğe ulaşmanın yegâne yolu *“proletarya diktatörlüğü”*dür (Gözübüyük, 2013: 23).

Demokrasi kavramı günümüz dünyasının büyümlü kelimelerinden biri halini almaktadır. İçin de bulunduğumuz çağda kelime ve sözcüklere karizmatik anlamlar yüklenmektedir. Demokrasi kavramı bunlardan birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Demokrasi kavramı günümüzde her yerde *“vazgeçilmez bir ideali”* temsil etmektedir. Başka bir ifadeyle çağımızda kimse demokrasi kavramı karşısında kayıtsız kalamamakta ve eleştirel bir tutum sergilememektedir. Demokrasi terimi genel yönleri ile evrensel olmakla beraber toplumdan topluma ve kültürden kültüre farklı biçimlerde yorumlanmaktadır (Şaylan, 1998: 1-3).

1.2. Demokratik Ölçütler Nelerdir?

Demokrasinin varlığını devam ettirebilmesi için bazı ölçülere ihtiyaç olduğu vurgusu yapılmaktadır. Antik Yunan'dan günümüze kadar demokrasi kavramını birçok düşünür tanımlamış ve bu tanımları yaparken kendilerince farklı ölçütler kullanmışlardır.

Öztekin demokrasinin temel kıstaslarını üç kategoride sınıflandırmıştır. Bu sınıflandırma şu şekilde karşımıza çıkmaktadır; özgürlük, eşitlik ve çoğunluğun yönetme hakkı şeklindedir (Öztekin,2014:84,85).

Özgürlük: Bir ülkede demokrasinin olup olmadığının belirtisi özgürlüktür. Özgürlük demokrasinin yapı taşıdır. Özgürlükle anlatılmak istenen her bireyin zaman mekan fark etmeksizin istediği her şeyi yapabilmesi değildir. Özgürlüğün temel savı;

kanunların çizdiği sınırlar içerisinde diğer bireylerin özgürlüklerini kısıtlamadan istek ve arzularını yerine getirebilmektir.

Bu çerçevede “yaşam, eğitim, sağlığını koruma, çalışma, haberleşme, hak arama, düşüncelerini özgürce açıklama ve örgütlenme hakkı” şeklinde özgürlüklerden bahsetmek mümkündür. Özgür düşünmeye sınırlar çizen ülkelerde demokrasiden söz edilemez. Çünkü özgürlüğün temelinde özgür düşünmek vardır. Demokrasilerde her türlü fikir özgürce düşünülüp savunulur, savunulan özgür düşünceler doğrultusunda herhangi bir kısıtlama olmadan örgütlenme çalışmaları yapılabilir. Her türlü demokratik platformlarda her türlü düşünce konuşulup toplum için en iyi yöntemler ve yöneticiler iş başına getirilmesi olağan bir süreçtir. (Öztek, 2014: 84).

Eşitlik: Demokrasinin en önemli unsurlarından bir diğeri de eşitliktir. Eşitlikten bahsederken gaye, herkesin her konuda eşit olması kastedilmemektedir. Zaten bu olası bir durum değildir, çünkü insanların yaşam tarzları, düşünceleri, hayat felsefesi, dünya görüşleri gibi konularda düşünceleri farklılık göstermektedir. Eşitlikten kastedilmek istenen; kanunlar karşısında tüm vatandaşların eşit şekilde muamele görmesi ve devletin vatandaşlara verdiği hizmetlerde eşitliktir. Daha geniş bir şekilde anlatmak gerekirse, devletin halkına hizmet ederken veya yasaları uygularken ‘yaş, din, dil, ırk, inanç, eğitim durumu, siyasi görüş, cinsiyet’ ayrımı yapılmadan eşit bir şekilde uygulanmasıdır. Demokrasinin sağlıklı bir şekilde idame edilebilmesi için bu ölçütlerin azami bir şekilde uygulanması elzemdir.

Çoğunluğun Yönetme Hakkı: Öztek’in’e göre demokrasinin üçüncü esas koşulu ise çoğunluğun yönetme hakkıdır. Aynı koşullarda, herhangi bir baskı uygulanmadan, serbest ve gizli oy açık tasnifle yapılan seçimlerle çoğunluğun yönetme hakkının uygulanması mümkündür. Halkın özgür iradesi çoğulcu, katılımcı demokrasilerde önemli bir yere sahiptir. Zira objektif ve kurallara riayet edilerek yapılan demokratik seçimlerle halkın hür iradesinin tecellisi ortaya çıkmaktadır. Çoğunluğun yönetiminden kastedilen şey; azınlığın hak ve özgürlüklerinin göz ardı edilmesi olmadığını ifade etmek gerekir. Azınlık durumunda olanlar kendi temsilcileri vasıtasıyla çıkarlarını ve haklarını her daim gözetip koruyacaktır. Unutulmamalıdır ki siyasi iktidarı elinde bulunduran çoğunluğun temsilcilerinin dengelenmesi ve denetlenmesi görevi azınlığın temsilcilerinin görevidir. Muhalefet

konumunda olan azınlığın demokratik seçimlerle çoğunluk durumuna gelebilmesinin önünde herhangi bir engel yoktur.

Dahl temsili demokrasi için gerekli olan unsurları altı başlık altında toplamıştır. Bu unsurlar (Dahl, 2019: 99-100):

-Özgür, Adil ve Sık Tekrarlanan Seçimlerin Olması: Seçilen memurlar sık ve sürekli tekrarlanan ve adil biçimde yapılan seçimlerle belirlenmelidir. Bu şekilde uygulanan seçimlerde zor kullanma diğer seçimlere nazaran oldukça seyrek görülür.

-İfade Özgürlüğünün Olması: Vatandaşların siyasi konularda memurları, hükümeti, sosyo-ekonomik düzeni ve hakim ideolojiyi eleştirirken herhangi bir sınırlama ile karşılaşmamaları ve cezalandırılma korkusu içinde olmaması gerekir,

-Seçimle Belirlenmiş Memurlar: Hükümetin uygulamalarını ve kararlarını kontrol etme görevi, anayasa tarafından vatandaşların seçimle belirlediği temsilcilerle verilmiştir.

-Kurumsal Özerkliğin Olması: Siyasal kurumların etkin olarak çalışabilmesi ve vatandaşların haklarını korumak ve elde etmek için herhangi bir zorluk olandan siyasi parti ve baskı grupları kurmasının önünde bir engelin bulunması gereklidir.

-Alternatif Bilgilenme Kaynaklarına Erişim: Vatandaşların her türlü gazetelerden, dergilerden, uzmanlardan ve bunlara benzeyen alternatif kaynaklardan bilgiye erişim hakkına sahip olmasıdır.

-Vatandaşların Dahil Edilmesi: Bir ülkenin kanunlarına tabii olan hiçbir vatandaş yukarıda sayılan beş politik haktan mahrum bırakılamaz. Bu haklar arasında özgür ve adil seçimlerde oy kullanmak, siyasi etkinlikler oluşturmak/katılmak, bilgiye bağımsız ulaşabilme hakkına sahip olmaktır. Demokrasinin verimli ve etkin işlemesi için vatandaşların özgürlüklere ve fırsatlara sahip olması gerekir.

E. Çam, demokrasi fikrinin genel olarak şu dört öğeden meydana geldiğini açıklamaktadır (Çam, 2011: 388)

-Birey- Toplum ilişkilerinin belirlenme sürecine halkın bütünüyle katılması;

-Azınlık haklarına saygılı bir çoğunluk yönetiminin sağlanması;

-Kişiyi ait hak ve özgürlüklerin korunması;

-Toplumun tüm üyelerine fırsat eşitliğinin sağlanması;

Bu dört nitelik biraz daha açılarak incelendiğinde demokrasiyi diğer siyaal rejimlerden ayıran özelliklerle karşılaşmaktayız. Demokrasilerde yöneten kesim belirli aralıklarla yapılan seçimlerle halk tarafından seçilmekte ve denetlenmektedir. Bu denetim çıkar ve baskı grupları ile sürdürülen denetimle de güçlendirilmektedir. Demokrasi her zaman eşitlik kavramını içerisinde barındırmıştır. Siyasal eşitlik demokrasinin yapı taşlarından birisidir. Her oy eşit niteliktedir ve bu yeterliliği sağlayan herkes tek oy hakkına sahiptir. Alınan kararların belirlenmesinde çoğunluk ilkesi geçerlidir. Bu çoğunluğun onayı, azınlığın haklarının göz ardı edilmesi anlamına gelmemektedir. Siyasal rejimler yasallığını kabul ettirmek isterler. Bu meşruluk siyasal iktidarın varlığını halk idaresine dayandırdığı sürece var olabilir. Vatandaşların haklarının korunduğu, kişilere ayırım gözetmeksizin eşit koşullar sağlandığı sürece demokrasiden bahsedilebilir.

Demokrasi Endeksi, The Economist' in araştırma bölümü olan Economist Intelligence Unit (EIU) tarafından hazırlanan bir kısımdır. Endeks 167 ülkeyi baz alarak demokrasiyi ölçmeyi ve beş temel grupta kategorize etmektedir;

Siyasal kültür, politik düzene yönelik tüm inançlar, tutumlar ve davranışların toplamını ifade etmektedir. Siyasal kültür, siyasal süreç açısından iki temel fonksiyona sahiptir. Birinci olarak, kültür, bazı inanç ve davranış kurallarının standartlaşması yoluyla, siyasal sürecin işleyişini kolaylaştırmaktadır. İkinci olarak, siyasal kültür mevcut siyasal sistemin benimsenmesini, yönetenlerin yönetmekte haklı görülmesini ve dolayısıyla sistemin devamlılığını sağlayan bir araçtır (Turan, 1986:33).

Sivil özgürlükler, İnsan haklarının tanınması ve korunması, anayasal sistemlerin temel gayesidir. Çağdaş anayasalara “temel hak” deyimini ile yerleşmiş ve siyasal iktidar karşısında güvenceli bir statüye kavuşturulmuş olan insan hakları, geçmişten günümüze var olan bir kavramdır. Bu kavram, pozitif hukuk tarafından tanınmış olan veya olmayan, belirli bir tarihsel süreçte insanların sahip olmaları gerekli sayılan bütün hak ve özgürlükleri ifade etmektedir. Bu sebeple pozitif hukukun dışında ve üstünde bir anlam ifade eder. Yalnız olanı, yani kamu otoritelerince tanınanı değil, olması gerekeni de içine alır. Bu açılarından insan hakları deyimini benzerlerinin en kapsamlısıdır (Tanör, 1998: 13).

Siyasal katılım, toplumdaki bireylerin politik yapı ve kişilerle oluşturdukları ilişkidir. Dar anlamda siyasal katılım bireyin seçime katılma gibi davranışlarını ifade ederken, geniş anlamda ise toplumun yönetimi elinde bulunduran ya da siyasal anlamda iktidarda olan kesime baskı yapmaları, doğrudan veya dolaylı olarak siyasal süreçte yer alıp çeşitli etkiler oluşturmaları şeklinde ifade edilmektedir. Bu anlamları itibariyle siyasal katılım bir davranış, eylem veya çalışma olarak somutlaşmaktadır (Aydın, 2019: 2019-2138).

Devlet fonksiyonları, devlet, ülke içinde dışında toplum adına hareket edebilen, bu gayeyle güç kullanabilen insanıyla ve bulunduğu coğrafya ile tüm vatani temsil eden bir kurumdur (Kışlalı,1987:88). Devletin temel fonksiyonları üç temel yapıda oluşmaktadır. Bunlar, yürütme, yasama ve yargıdır. Devlet idaresinde yasama organının almış olduğu kararların uygulanmasına, yürütme denir. Yürütme organı devletin en yüksek otoritesini temsil eder. Devlet ve onun yüksek otoritesini temsil eden yürütme organı, kanunların kendilerine tanıdığı yetkiler çerçevesinde yasama organları tarafından yapılan kanunların uygulanmasıyla görevlidir (Büyük, 2021: 159-170). Devlet başkanı yürütme gücünün başı ve siyasal sistemin düzenleyicisi olduğu için, bu sistemin düzenli bir şekilde işlemlerini sağlamak, farklı güçler arasındaki uyumu ve uzlaşmayı sağlamak, bunlar arasında çıkabilecek anlaşmazlıkları, uyuşmazlıkları çözümlenmekle yükümlüdür (Paşa, 1987:68). Yasama, toplumun temeli ve bütün kanunların dayanağıdır. Toplum da temel olan adaletin sağlanmasıdır, adaletin olmadığı bir toplumda düzen ve ahlaktan söz etmek mümkün değildir. Adaletin sağlanması için, hak sahiplerine haklarının verilmesi ve suçluların gerektiği şekilde cezalandırılması ile mümkündür. Yargı görevi siyasi otoriteyi sağlayan devlet başkanının sorumluluğu arasındadır. Bu görevi bizzat kendisi yerine getirebileceği gibi, yetkili kılacağı kişiler aracılığıyla da yürütebilir (Özel, 1994:215).

Seçim süreci ve çoğulculuk, Modern devletin yasal yönetim tarzı demokrasi, demokrasinin modern versiyonu ise zaruri olarak doğrudan değil, dolaylıdır. Dolaylı demokrasinin bilinen biçimi ise “temsili” olduğuna göre, seçim, çoğu kez sanıldığı ve bilinçsizce kabullenildiği üzere, sâdece yöneticileri tercih etme veya yönetime onay verme eyleminden ibaret sayılamaz. Seçimin sahici bir seçim olması, demokrasinin varlığı açısından elzemdir ki böylece devlet düzeni de yasal olabilmektedir (Poggi, 2019:116-129). Dar anlamda seçim sistemi, seçmen oylarını

parlâmento sandalyelerine dönüştürme yöntemini anlatmaktadır, çoğunlukçu ve nisbî temsil gibi ve bunların değişik, basit veya karmaşık, barajlı veya barajlı olmayan gibi, çok sayıda türlerini kapsamaktadır (Gözler,2000:215-236). Çoğulculuk, medenî toplumların genellikle çoğu aynı zamanda karmaşık toplumlardır. Karmaşıklık, toplumsal cinsiyete, iş bölümü esasına göre belirlenen statülere, üretim araçlarına göre göre tasnif edilen sınıf esasına, etnik veya dinî kimlik mensubiyetlerine, birbirleriyle örtüşen dinamik temeline dayanan çoklu toplumsal katmanlaşmanın ifadesidir ve modern toplumlarda tarihî olarak en üst seviyeye vardığı söylenebilir (Köker, 2006:199-10).

1.3.Demokratik Teoriler

1.3.1. Milli Egemenlik Teorisi

18. yüzyılın sonlarına doğru teokratik öğretiler cazibesini kaybetmeye başlamıştır. 18.yüzyılda yeni fikir akımları ortaya çıkmış, bu fikir akımları iktidarın meşruluğunun sebebini tanrı iradesinde veya gökyüzünde aramamış, iktidarın kaynağını toplumda aramak gerektiğini savunmuşlardır. Milli Egemenlik Teorisinin fikir babası J.J. Rousseau'dur. Rousseau, *Toplum Sözleşmesi* adlı eserinde bu konuyu detaylandırmıştır. Bu teoriye göre ülkede belirli bir zamanda yaşayan benliklerinden/kişiliklerinden ayrı olarak farklı bir kişilik mevcuttur bu kişilik “*manevi kişilik*” tir ve egemenliğin ve meşruluğun yegâne kaynağıdır. Zira egemenlik (*üstün iktidar*), onu ifade edecek ve şüphesiz ki onun varlığını temsil edecek üstün bir varlığın olmasını zorunlu kılmaktadır. Millet, “*manevi kişi*” olarak kendisine has bir iradeye vakıftır. Zira egemenlik milletin bu “*milli iradesi*” ile tecelli olunur ve millet tarafından seçilmiş olan temsilciler aracılığıyla kullanılır. Ayrıca bu teori “*egemenlik anlayışı*” bağlamında herhangi bir yenilik getirmemiştir. Bu teoride değişen tek nokta egemenliğin sahibi ve süjesi olmuştur (Kapani, 2017:81-83).

1.3.2. Halk Egemenliği Teorisi

Halk egemenliği teorisi yarı- doğrudan demokrasi anlayışını yansıtmaktadır. J.J. Rousseau Milli egemenlik teorisinin fikir babası olduğu gibi halk egemenliği teorisinin de fikir babasıdır. Bu teoride egemenliğin sahibi halktır. Egemenlik bütün

vatandaşlar arasında eşit şekilde paylaşılmış ve bütün vatandaşlar egemenlik hakkında söz sahibidirler. Her vatandaş devlet yönetimine eşit olarak katılmaktadır. Egemenlik bir bütün olarak bu teoride karşımıza çıkmaktadır ve bu egemenlik ülke nüfusu kadar pay almaktadır. Özetle her vatandaş kendisine ait olan “*asli bir hakka*” sahip ve bu sahip olduğu egemenlik hakkını yasama yahut kurucu iktidara katılmakla kullanır. Böylelikle yasama görevini vatandaşlar bizzat icra eder ve vatandaşların genel iradesi oraya çıkar. Çıkartılacak yasalar doğrudan halk tarafından oluşan mecliste oylanmakta ve haliyle bu teoride temsili egemenlik söz konusu değildir. Bu teoride her vatandaş oy verdiğinde vatandaşlık görevini icra etmez egemenliğin bir parçası olan hakkını kullanır. Hiçbir yurttaş egemenlik hakkını kullanmaktan yoksun bırakılamaz. Bu teorinin mihenk taşı genel oy ilkesidir. Oy hakkından doğan seçilmişler ve seçmenler arasındaki hukuki boyut “*vekâlet sözleşmesi*” şeklinde ortaya çıkmaktadır. Seçilmiş olan temsilciler vatandaşların hür iradesine bağlı bulduklarından dolayı buna “*emredici vekâlet*” denir. Vatandaşların hür iradesini yansıtmayan kararlar, tavırlar ve tutumlar seçilenlerin fikirleriyle sonuçlanmaktadır. Uygulanması neredeyse imkânsız olan doğrudan demokrasi günümüz dünyasında İsviçre’nin komünlerinde ve kantonlarında görülmektedir. Yurttaşlar meclisi bazı yargıçları kamu çalışanlarını belirleyebilmek için toplanırlar. Bu meclislerde vatandaşlar kanunları, vergileri harcamaları ve anayasanın değiştirilmesini tartışıp, oylayıp değiştirebilmektedir. Bu teorinin en büyük eleştirisi ise halk adına iktidarı ellerinde bulunduranların her şeyi yapmaya (otoriter ve totaliter rejimlere evrilme) yönelme tehlikesidir (Kaboğlu, 2019:187,188).

1.3.3. Yarı Doğrudan Demokrasi

Yarı doğrudan demokrasi, egemenliğin kullanılmasının halk ile temsilcileri arasında paylaşıldığı demokrasi tipidir. Doğrudan demokrasiyle temsili demokrasinin birleşiminden yarı doğrudan demokrasi oluşur. Bu demokraside egemenliğin kullanımı belli bir süre için halkın seçmiş olduğu temsilcilere verilir. Fakat referandum gibi bazı durumlarda seçmenler doğrudan egemenlik haklarını kullanabilirler. “Yarı doğrudan demokrasi, halkın egemenliğinin kullanılmasına zaman zaman doğrudan doğruya katılabildiği bir temsili demokrasidir.” Bu demokrasinin araçları; “referandum”, “halk vetosu”, “halk teşebbüsü” ve “temsilcilerin azli” şeklinde ifade edilebilir (Gözler, 2019: 289).

Referandum: Yarı doğrudan demokrasinin en temel uygulama yoludur. Halkoyuna sunulacak bir yasa mevcut ise referandumdan söz etmek mümkündür. Meclislerde hazırlanmış ve kabul edilmiş yasaların yürürlüğe girmesi için halkın onayına sunulması gerekmektedir. Referandum, ihtiyari yahut zorunlu olabilir. İhtiyari referandum, bir yasanın halkoyuna sunulmasına meclisçe karar verilmesidir. Zorunlu referandum ise bir yasanın yürürlüğe girebilmesi için mutlaka halkoyuna sunulması halk tarafından onaylanmasıdır. Örnek olarak İsviçre'deki anayasa değişiklikleri verilebilir. Yasanın yürürlüğe girebilmesi için vatandaşların referanduma aktif katılımı zorunludur. Böylelikle referandum ile yarı doğrudan demokrasinin ilkelerinden birisi yerine getirilmiş olur (Çam, 2011: 401,402).

Halk Vetosu: Meclis tarafından usul ve esaslara riayet edilerek hazırlanan kanunların, halkın isteğiyle düzenlenmiş olan referandum sonucunda meclis tarafından hazırlanmış olan bu kanunun yürürlüğe girmesinin engellenmesine halk vetosu denir. İki aşamada gerçekleşmektedir. İlk olarak mecliste kabul edilen kanuna muhalif olan vatandaşlar belli bir süre zarfında imza toplama arayışına girer. Anayasa tarafından önceden belirlenmiş olan imza sayısına ulaşıncaya, meclisçe kabul edilmiş olan kanunun veto edilip edilmemesi hususunda halk oylaması düzenlenir. Oylama sonucunda kanunun çoğunluk tarafından kabul edilmemesi durumunda kanun reddedilmiş, halk tarafından veto edilmiş olur (Gözler, 2019: 293).

Halkın Teşebbüsü: Halkın teşebbüsü, vatandaşların yönetime daha fazla katılımını sağlamaktadır. Veto ve referandum ile vatandaşlar meclis tarafından hazırlanmış olan kanunlara ancak daha sonra müdahale edebilmektedir. Halkın teşebbüsünde ise yalnızca denetim yerine vatandaşlar hükümete yön verebilmektedir. Halk, kanunlarca önceden belirlenmiş imza sayısına ulaşmış yasa taslağı yahut istedikleri bir değişikliği meclise sunup, meclisin karar vermesini sağlayabilir. Şayet, meclis halk tarafından verilen yasa tasarısını reddederse referanduma gidilebilir (Çam, 2011: 404).

Temsilcilerin Azli: Temsili demokrasilerin olmazsa olmaz ilkelerinden birisi de “*temsilcilerin azledilmesi ilkesi*” dir. Belirli bir süre için seçilmiş olan temsilci, vatandaşlar kendisinden memnun kalmazsa dahi, seçilmiş olduğu süre sona ermeden görevden alınması mümkün değildir. Bundan dolayı, “*temsilcilerin azli ilkesiyle*” vatandaşların seçilenlerin çalışmalarından memnun kalmaması durumunda görevden el çektirmesine olanak sağlamaktadır. Seçmenler, temsilciden memnun değilse,

temsilcinin görevinden el çektilirip yerine yeni bir temsilcinin seçilmesi için imza toplayabilirler. Vatandaşlar daha önceden belirlenen imza sayısına ulaşınca temsilcinin görevden alınması için teklif sunarlar ve yeni bir temsilci için seçim yapılır. Temsilcilerin azli usulü “bireysel ve kolektif olmak üzere iki şekilde uygulanır. “*Kolektif*” usule İsviçre’nin bazı kantonlarında bireysel azil usulüne ise ABD’nin bazı eyaletlerinde rastlanmaktadır (Gözler, 2019: 294,295).

1.4. Demokrasi Biçimleri

Demokrasi biçimlerini açıklarken veya bir ayrıma tabi tutarken temel ölçüt egemenliğin kullanılmasıdır. Demokrasi biçimlerinin ortaya çıkmasında egemenliğin kullanılmasının şekli ve seviyesi kullanılmaktadır (Gökçe, 2021: 64). Demokrasi biçimleri egemenliğin kim tarafından nasıl ve ne şekilde kullanılacağına sınıflandırılmasıdır. Bu sınıflandırılma çerçevesinde; doğrudan demokrasi, yarı doğrudan demokrasi ve temsili demokrasi olmak üzere üç bölüme ayrılmıştır.

1.4.1. Doğrudan Demokrasi

Doğrudan demokrasi, halkın yönetime arada temsilci olmadan doğrudan ve sürekli katılmasıdır. Doğrudan demokrasinin ilk örnekleri Antik Yunan’da ve özellikle Atina Sitesinde görülmüştür (Öztekin, 2014: 86). Demokrasi halkın kendi kendini yönetimidir, doğrudan demokrasi de halk araya bir yönetici koymadan kendisini yönetmektedir. Halk yasa koyucu gibi görev yapmaktadır, toplanıp yasaları onaylayıp uygulayandır. Günlük hayatın basit yönetim işlerini sürdürmek için kamu görevlileri tayin kararlarını halk almaktadır. Bu demokrasi biçiminde halk parlamento gibi görev yapmakta kararları kendisi almakta uygulamak için yine halk tarafından yönetici seçilmektedir (Çam, 2011: 399).

Doğrudan demokrasi, halkın yönetime katılması ve yönetimle ilgili kararları kendisinin alması ve uygulamasıdır. Gerçek demokrasiyi temsil etmektedir. Lakin günümüz açısından bakacak olursak gerçek demokrasi olan doğrudan demokrasi bir ütopyadan öteye gidemez. Nitekim ünlü düşünür Rousseau “*gerçek demokrasi sadece bir idealdir*” diyerek doğrudan demokrasinin günümüzde uygulanmasının imkansız olduğunu vurgulamaktadır (Aktan, 2005: 8).

Doğrudan demokrasinin uygulama alanı bulması birçok açıdan zorlu bir süreçtir, kalabalık nüfuslu bir ülkede doğrudan demokrasi uygulanması neredeyse

imkansızdır. Atina demokrasisinde doğrudan demokrasinin uygulanmasının örneğinin olması Atina halkının yarısının kölelerden oluşması ve yurttaşlık hakkının sadece yetişkin erkeklerle sınırlı olmasıyla mümkün olmuştur. Atina demokrasisinde köleler kritik rol oynamaktaydı çünkü kölelerin emeği köle sahibi yurttaşların siyasete katılmaları için gerekli zamanı oluşturuyordu (Tilly, 2014: 53).

Doğrudan demokrasinin hayat geçirilebilmesi için en önemli unsur zamandır. Tüm yetişkin bireyler tüm kamusal konular hakkında bilgi sahibi olmalı bu konulara önerilen çözüm ve karar önerilerini takip edip karşılaştırabilmelidir. Yani zaman doğrudan demokrasi burada ilişkilendirilmektedir; doğrudan demokrasi vatandaşların zamanının, enerjisinin ve imkânlarının büyük bir kısmını siyasete ayırmasını ister. Bu kişilerin hayatının siyasetin işgaline uğraması ve toplumun aşırı politize olması demektir. Bireylerin hayatında politika elbette çok önemli bir yerde kaplamaktadır fakat insanların tek gayeleri siyasetin var olmasını sağlamak değildir, olmamalıdır, insanlar çalışıp, üretmek, kendi isteklerine göre yaşam biçimi edinmek zorundadır. Bunun yanı sıra doğrudan demokrasi insanların hayatlarına aşırı müdahil olacağından karşıt görüşte olan vatandaşları baskılayacağı muhtemel bir görüştür (Yayla, 2015: 145).

1.4.2. Yarı Doğrudan Demokrasi

Yarı doğrudan demokrasi, temsili demokrasi ve doğrudan demokrasinin birleşiminden oluşmaktadır. Bu demokrasi biçimi; halk ile halkın seçtiği temsilcileri arasında egemenliğin kullanılmasının paylaştırılmasıyla oluşmaktadır. Bu model de halk egemenliğin kullanım hakkını yine kendi seçtiği kişilere, temsilcilere vermektedir. Halk, temsilcileri seçer, parlamento oluşturulur ve yasalar parlamento tarafından belirlenir. Fakat bazı durumlarda halk doğrudan egemenlik hakkını kullanma hakkına sahiptir. Sonuç olarak yarı doğrudan demokrasi egemenliğin kullanılması hakkına halkın bazı zamanlar da doğrudan katılabildiği bir temsili demokrasi biçimi olmaktadır. Yarı doğrudan demokrasi de halk, egemenliğin kullanılmasına, “referandum”, “halk vetosu”, “halk teşebbüsü” ve “temsilcilerin azli” yöntemleriyle katılmaktadır (Gözler,2002: 120).

Referandum, yarı doğrudan demokrasinin en fazla başvurulan yöntemlerinden birisidir. Referandum da halkın oyuna sunulacak bir yasadan söz etmek mümkündür. Meclisin kabul ettiği bir yasa ancak halkın onayından geçtikten

sonra yürürlüğe girebilmektedir. Referandum zorunlu veya isteğe bağlı olabilmektedir. İhtiyari referandum, meclisin bir yasanın halkoyuna sunulmasına karar vermesidir. Zorunlu referandum da ise bir yasanın yürürlüğe girebilmesi için mutlaka halkoyuna sunulması ve halk tarafından onaylanmasıdır. Yasama faaliyeti biri halk diğeri meclis olmak üzere iki bağımsız organ tarafından yürütülmekte ve halk yasa yapımına fiilen katılmaktadır. ABD ve İsviçre de uygulanan referandum yöntemi, tarihsel süreç içerisinde önce anayasalar için kullanılmış daha sonra yasaların yapımında uygulanmıştır, şuan günümüzde hala devam eden bu yöntem mali ve idari konulara kadar genişlemiştir (Demir, 1998: 14).

Halk Vetosu, meclis tarafından usulüne uygun olarak kabul edilen kanunun halk tarafından düzenlenen referandum sonucunda reddedilerek kanunun yürürlüğe girmesinin engellenmesidir. Buna halk vetosu denilmektedir. Kanunun yürürlüğe girmesinden belirli bir süre sonra yürürlüğe konulan kanuna karşı olan seçmenler anayasa tarafından önceden belirlenmiş imza sayısına ulaşınca meclis tarafından kabul edilen kanunun veto kararı hakkında halk oylamasına gidilir. Örneğin; İsviçre’de halk vetosu usulü vardır. İsviçre’de Anayasa’ya göre kanun kabul edildikten 90 gün içerisinde 50 bin seçmen imza toplar ise o kanun hakkında parlamentoya gidilebilir. İtalya’da ise kanunun ilga edilmesi için 500 bin seçmen isterse o kanuna karşı referanduma gidilebilir (Gözler, 2018: 112).

Halkın Teşebbüsü, halkın yönetime daha fazla katılmasını sağlar. Belirli sayıda vatandaşın bir yasa tasarısı hazırlayarak bu yasa üzerinden referandum yapılmasını teklif etmesidir, bu duruma halk teşebbüsü denilmektedir. Eğer hazırlanan yasa tasarısı metni parlamentonun oyuna sunuluyorsa bu halk girişimi dolaylıdır. Bunun sebebi eğer parlamento kabul etmez ise tasarısı tekrar referanduma gitmek zorundadır. Fakat yasa tasarısı metni sadece halkın oyuna sunuluyorsa bu referandum doğrudandır. Halkın yasama isteği her ne şekilde olursa olsun halk egemenliği anlayışını yansıtır (Kaboğlu, 2019: 195,196).

Temsilcilerin Azli, temsili demokrasinin önemli unsurlarından birisidir. Halk tarafından belirli bir süre için seçilmiş olan temsilci, vatandaşlar kendisinden memnun olmadığı takdirde dahi seçildiği süre sona ermeden görevinden alınamazdır. Seçmenler kendi seçtikleri temsilciden memnun değilse, temsilcinin görevine son verilip tekrar bir temsilci seçmek için imza toplayabilirler. Halk anayasa da

belirlenen imza sayısına ulaşınca temsilcinin görevden alınması için teklif sunarlar ve yeni bir temsilci için seçim yapılıır (Gözler, 2018: 294,295).

1.4.3. Temsili Demokrasi

Bu demokrasi modelinde egemenlik hakkının kullanılması genel seçimle seçilmiş millet veya vatandaş adında atanan temsilcilere aittir. Temsili demokrasi, bütün yurttaşların kendileri adına yönetilecek temsilci seçimine katılmasını, seçimin genel ve doğrudan olmasını kapsamaktadır. Uygulanan sistemin temsili olması demokratik olduğu anlamına gelmez. Genel seçimin uygulanmadığı temsili sistemlerin demokratikleşmeden uzak olduğu söylenebilir. Bu demokrasi modelinin başlıca iki özelliği bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, vatandaş sadece meclis üyelerini seçer. Seçmenler tarafından seçilmiş yasama meclis üyeleri de doğrudan veya dolaylı olarak yürütme erkini belirler ve denetler. Halkın ve milletin temsilcilerinin yasama meclisi üyeleri olduğu ifade edilir. Bu durum yasamanın yürütme üzerinde üstünlük kurmasını sağlamaktadır. İkinci özellik de ise seçmenler yalnızca yasama meclisi üyelerini seçmekle kalmaz bunun yanında devlet başkanını da seçerler. Bu sayede yasama erkinin üstünlüğü belirli kıstaslarla belirlenmiş olur. Seçimle göreve gelen temsilcilerin sistemin itici gücü olarak kendini göstermesinden bir süre sonra, siyasal bir sınıfın var olmasına sebep olmaktadır. Yönetici zümrenin oluşan bu sınıf içerisinde seçilmesi seçilen temsilcilerin halktan kopuk olmasına neden olmaktadır. Aynı zaman da siyasal yaşamda siyasal partiler önem kazanmaya başlamıştır. Temsilcilerin seçiminde siyasal partiler, temsilcilerden daha çok ön plana çıkmıştır. Bu durumun oluşmasında partilerin ve seçim sistemini etkisinin büyü olduğu söylenebilir (Gözübüyük, 2013: 76).

1.5. Demokrasi Kuramları

Demokrasi konusunda literatürde görüş birliği bulunmamaktadır. Her toplum demokrasiyi kendi ekonomik, kültürel ve siyasetine göre tanımlamakta yorumlanmakta ve uygulanmaktadır. Montesquieu'ye göre demokrasi; halkın hem yönetici hem de yönetici olduğu yönetim şeklidir (Öztekin, 2014: 82,83). Demokrasi kavramı genellikle belirli olmayan bir konu olarak ele alınır. Batı toplumlarında genellikle rekabete dayanan eşit şartlarda seçimler yapılarak demokrasi meşrulaştırılmaktadır. Bununla beraber birçok demokrasi modeli vardır, bu

modellerinde kendi versiyonları vardır. Bu çerçevede, birbirine tezatlık içeren demokrasi modelleri bulunmaktadır (Heywood, 2015: 106,107).

1.5.1. Klasik Demokrasi

Klasik demokrasi, Eski Yunan şehir devleti olan Atina polis devletine dayanmaktadır. M.Ö. 5. ve 4. Yüzyıllarda Atina'da var olan doğrudan demokrasi modeli halkın doğrudan yönetime katılmasının tek ve gerçek hali olarak görülmektedir. Bununla birlikte Marx ve Rousseau gibi düşünürler üzerinde önemli etkiler bıraksa da günümüz modern dünyasında Atina demokrasisi sınırlı bir uygulama alanı bulmuştur. Atina demokrasisi anlam olarak *'kitle toplantısı yoluyla yönetim'* olarak ifade edilmektedir. Yurttaşlar için önemli kararlar, bütün halkın üye olduğu Meclis ve Ecclesia tarafından alınıyordu. Bu meclis yılda en az 40 sefer toplanarak kararlar alıyordu. Atina demokrasisinde kamu da çalışacak tam zamanlı memurlar kura yöntemi ile seçilerek dönüşümlü olarak göreve geliyorlardı. Meclis'in yürütme ve idare komitesi olarak görev yapan 500 vatandaştan oluşan bir konsey ve bu konseye teklif hazırlayan elli kişilik bir komite bulunmaktadır. Bunun yanı sıra komite başkanlığı görevi sadece bir gün ile sınırlı olması sebebiyle vatandaşlar hayatları boyunca sadece bir kere vakıf olabilmıştır. Bu durumun tek istisnası ihtiyaç duyulan tecrübeden dolayı kamu personelinde farklı olarak yeniden seçilmiş olan on generalin durumudur. Atina demokrasisini önemli kılan yurttaşların *'siyasi aktivite'* düzeyleridir (Heywood, 2015: 107).

Liberal olan klasik demokrasi modeli, özgürlüğü temel olgu ve değer olarak kabul etmektedir. Bu demokrasi anlayışında *'halk için yönetim'* ifadesiyle toplumu oluşturan her bireyin özgürlüğü için yönetimin var olması gerektiği kastedilir. Önemli olan özgürlük olduğu için yönelinen gayede refah devletinde özgürlüktür. Yönetim erki düzeyinde özgürlük, kamu işlerinin yürütülmesinde tüm görüşlere açık olmak demektir. Bu farklı görüşlerin biri sayıca daha fazla taraf toplayarak çoğunluk durumu elde edecektir. Bu çoğunluğun görüşleriyle toplumu yöneten temsilcilerin karşısına azınlık bir grup çıkmaktadır. Temsilciler azınlık grubu da yönetecektir. Fakat hiçbir tedbir alınmaz ise çoğunluk azınlık üzerinde baskı uygulayabilir. Bu sebeple çoğunluğun haklarının korunduğu gibi azınlık hakları da korunmalıdır. Yöneten ve yönetilen ilişkisi bakımından özgürlük, var olan çoğunluk ne olursa olsun yöneticilerin kişi haklarına saygılı olmasıdır (Çam, 2011: 406).

1.5.2. Koruyucu Demokrasi

Koruyucu demokrasi, 17. ve 18. Yüzyılda demokrasi anlayışı yeniden bir zemine oturtulduğunda Yunan klasik demokrasısından çok farklı şekilde kendini göstermiştir. Demokrasi halkın siyasete katılmasını sağlayan bir mekanizma olmaktan ziyade halkın kendini devletin müdahalesinden korumaya çalıştığı bir araç olarak görülmeye başlamıştır. Bu görüş Aristo ve Platon gibi liberal düşünürler tarafından savunulmuştur. Halkın bireysel özgürlükleri için devletten nasıl korunacağı üzerinde durulmuştur. Denetimi söz konusu olmayan devlet hakkında duyulan endişeyi, 17. Yüzyıl'da J. Lock şu şekil de anlatmıştır; oy hakkı doğal bir haktır ve bu hak mülkiyet hakkına dayanmaktadır. Eğer devlet vergiler ile mülkiyete el koyma girişiminde bulunursa, vatandaşında bu durumu denetleyecek bir organ oluşturmaya yetkisi olmalıydı. Başka bir ifadeyle demokrasi "*rızaya dayalı yönetim*" anlamına geliyor. Locke, sadece mülkiyet hakkı olanların oy kullanması gerektiğini savunuyordu çünkü sadece mülk sahiplerinin devlet tarafından ihlal edilebilecek haklara sahip olduğunu savunmaktadır. Koruyucu demokrasi, demokratik yönetim için sınırlı ve dolaylı bir biçimi ifade etmektedir. Bunun yanında bu sistem devleti denetlemeyi hesap sorulabilirlik açısından sağlayan anayasal demokrasi biçimidir. Vatandaşların kendi yaşamlarının istediği şekilde özgürce yaşamaları için verilmiş en geniş özgürlük alanını ifade etmektedir (Heywood, 2015: 108,109).

1.5.3.Liberal Demokrasi

Liberal demokrasi kavramından önce "liberalizm" in tanımı üzerinde durmak gerekir. Liberalizm, kelime anlamı olarak "devlet, toplum ve birey arasındaki ilişkilerde önceliğin bireyin hak ve özgürlüklerinde olması gerektiğini savunan iktisadi ve siyasal düşünce akımı" şeklinde ifade edilebilir (Ana Britannica, 1992: 456). Liberalizm, modern ideolojilerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. On dördüncü yüzyıldan itibaren karşımıza çıkan bu kavram "liberty" yani özgürlük anlamına gelmektedir (Aktan, 1995: 3). Liberalizm, devlet iktidarını sınırlayan bir teori olarak ortaya çıkışı 17. ve 18. Yüzyıla dayanmaktadır. Liberal anlayış temelini oluşturan "doğal haklar" görüşü çerçevesinde bireylerin hak ve özgürlükleri devlet ve toplum karşısında üstün olarak kabul edilir. Bu anlayışa göre eşit ve özgür var olan insanların dokunulamayacak hakları vardır. Bu doğal haklar devletten önce

olduğu için devlet tarafından ortadan kaldırılamaz ve sınırlanamaz. Esasen devlet doğal olarak yaşayan insanlar tarafından, kendi haklarını güvence altına alınması amacıyla bir sözleşme ile kurulmuştur. Kurulan bu devletin yetki ve görevleri onları seçen halk tarafından sınırlandırılmıştır. Liberal anlayışa göre devletin tek ve en önemli görevi halkın güvenliğini sağlamaktır. Bunun dışında ekonomiye, özgürlüklere ve sosyal ilişkilere müdahale edemez. Bireyler bu özel alan içinde kısıtlanmadan özgür bir şekilde hareket edebilirler. Modern demokrasiler, liberalizmin siyasal erki sınırlamak için ortaya koyduğu birçok felsefeyi ve kurumu hayata geçirmiştir. Bu felsefe ve kurumlar arasında; “*idarenin yasallığı esası*”, “*yargının bağımsızlığı*”, “*hukuk devleti ilkesi*”, “*kuvvetler ayrılığı ilkesi*”, “*dokunulmaz haklar anlayışı*”, “*idarenin yasallığı esasları*” sayılabilir (Uygun, 2020: 135,136).

Liberalizm, bireyciliğe dayanan, rasyonel bireylerin siyasal ve ekonomik alandaki hak ve özgürlüklerini güvence altına almayı hedefleyen, piyasa ekonomisinin doğal işleyişine bırakılarak, devletin ekonomiye müdahalelerinin en az düzeye indirilmesini savunan bir öğretilerdir. Bu tanım çerçevesinde liberalizmin temel ilkelerini şu şekilde özetleyebiliriz (Yayla,1992: 37-46).

Bireycilik: Liberalizm bireyi esas alan ve onu bir takım kolektif kurum ya da varlıklardan (örneğin; sınıf, toplum, halk, millet gibi.) daha üstün kabul eden bir anlayışı savunur. Bir başka ifadeyle, liberalizm, metodolojik olarak "Bireyci" yaklaşımı esas alır ve sosyal, ekonomik ve siyasal olayları incelerken temel olarak birey eylem ve davranışlarından hareket eder. Liberalizme göre kutsal olan "Devlet" ya da diğer organik birimler değil, "Birey" dir.

Rasyonalite ve Ekonomik İnsan (Homo Economicus): Bireyler rasyonel ve tutarlı tercihlere sahiptirler. Bireyler rasyonel olmaları sonucunda faydalarını ve özel çıkarlarını maksimize edecek tercihlerde bulunurlar. Kısaca bireylerin tercihlerinde bir *Homo Economicus* motifi, yani rasyonel düşünme, karar verme ve bireysel çıkar maksimizasyonu hakimdir. Liberalizm, gerek özel ve gerekse kamusal tercih ve kararlarda “*özel çıkar*” motivasyonunu kabul ederken, “*kamu çıkarıl yararı*”, “*toplum yararı/iyiliği*” gibi kavramlara karşı çıkar. Liberal düşünörlere göre toplumun iyiliği ya da mutluluğu ancak özel çıkar maksimizasyonu ile mümkün olabilir.

Özgürlük: Liberalizmin en önemli ilkelerinden birisi ve en önemlisi özgürlüktür. Özgürlük, bireyin baskı ve zorlama altında kalmaksızın istediğini yapması ve istediği gibi davranabilmesidir. Liberalizmin bu özgürlük anlayışı "*negatif özgürlük*" olarak da adlandırılmaktadır, Kişinin eylem ve davranışlarında tamamen serbest olması "pür özgürlüğü" ifade eder. Ancak, pür özgürlük başkalarının özgürlüğünü zedeleyebilir. Bu açıdan klasik liberalizm taraftarları ile aşırı liberalizm taraftarları arasında özgürlük anlayışı arasında bazı fikir ayrılıkları mevcuttur.

Laissez Faire ve Doğal Düzen: Liberal doktrinin laissez-faire ve doğal düzen ilkesi şunu ifade eder: Ekonominin işleyişinde bir Doğal Düzen söz konusudur. Dolayısıyla devlet bu doğal işleyen düzene müdahale etmemeli ya da sınırlı bazı müdahalelerde bulunmalıdır. Doğal düzen anlayışını ilk olarak Fizyokratlar "*Laissez-faire, Laissez-passer*" (bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler) sloganı ile savunmuşlardır. Önemle belirtelim ki liberalizmin gelişimi ile birlikte doğal düzen anlayışında zaman içerisinde bir değişim olmuştur. Örneğin, Adam Smith'in doğal düzeni fizyokratlarınki gibi tanrısal olmaktan çok, bireysel çıkarlarla (görünmez el) gerçekleştirilebilen bir düzendir. Frederic Bastiat'ın Doğal Ahenk Düzeni, F.A.Von Hayek'in Spontan Düzen anlayışları, özünde doğal düzeni savunan yaklaşımlardır.

Andrew Heywood "Siyasi İdeolojiler" başlık eserinde liberal demokrasinin üç temel özelliğini belirtmiştir. Bu üç temel özellik şunlardır (Heywood, 2010: 58):

1. Liberal demokrasi, dolaylı yani temsili demokrasi şeklindedir. Siyasal iktidar biçimsel olarak eşitlik bağlamında "*tek kişi tek oy; tek oy tek değer*" düzenli bir şekilde belli aralıklarla gerçekleştirilen seçimlerle iktidara gelmektedir.
2. Liberal demokrasi, bireylerin tercihlerine ve rekabete dayanmaktadır. Bu rekabet, birbirleriyle rekabet halinde olan siyasi partilerle, sosyal felsefeler ile ve çatışan inançlarla sağlanmaktadır.
3. Liberal demokrasinin en belirgin özelliği, sivil toplum ile devlet arasında keskin bir çizgi çekmesidir. Bu ayrımı, piyasa örgütlenmesiyle yahut çıkar gruplarının varlığıyla ya da iktidar üzerindeki dışsal ve içsel mekanizmalar vasıtasıyla muhafaza etmektedir.

II. BÖLÜM

SİYASAL REJİMLER VE ÜST DÜZEY DEVLET GÖREVLİLERİ

2.1. Siyasal Rejimler Nelerdir?

Siyasal rejim kavramını genel olarak dar ve geniş anlamıyla tanımlamak mümkündür. Geniş anlamda, belirli bir toplumsal grupta, yöneten erk ile yönetilen bireyler arasındaki ayrımın aldığı biçime siyasal rejim denir. Daha dar anlamda ise siyasal rejim, sadece insan toplumunun özel bir biçimi olan “ulus” un yönetim yapısını belirtir (Duverger, 1986:8,9).

Siyasal rejim, kısaca bir ülkenin uyguladığı yönetim tarzı olarak da özetlenebilir. Başlıca ilkeleri şu şekilde sayılabilir, siyasal kurumlar, siyasal partiler sistemi ve devlet gibi unsurlardır (Kaboğlu, 2000:131). Siyasal rejimler Eski Yunandan günümüze değin üzerinde durulan konular arasında kendini göstermiştir. Bununla birlikte; siyasal rejimlerin kategorize edilmesi konusu her çağda ele alınan siyasal konular arasında bulunmaktadır.

Herodot egemenliğin sahipliği ve kullanımına göre siyasal rejimleri oligarşi, monarşi ve demokrasi olarak sınıflandırmaktadır. Eski Yunan düşünürlerinden Aristo ya göre siyasal rejimler krallık, aristokrasi ve anayasal yönetimdir (Tunçay, 2021: 5-45). Romalı Polybus siyasal rejimleri 6 sınıfa ayırmaktadır. Bunları üç iyi (Krallık, Aristokrasi, Demokrasi) ve üç de kötü yönetim (Tirani, Oligarşi, Demagoji) olarak sınıflandırmaktadır (Akad, 1997:40). Montesquieu’ye göre ise siyasal rejimler yine üç şekilde kendini göstermektedir. Bu rejimler; despotluk, monarşi ve cumhuriyet olarak sınıflandırılmıştır (Şenel, 1998: 354).

2.2. Demokratik Rejimler

2.2.1. Demokratik Rejimler ve Hükümet Sistemleri

Günümüzde hükümet sistemleri; başkanlık, yarı başkanlık ve parlamenter sistem olarak tasnif edilmektedir. Bu hükümet sistemleri arasında özellikle yürütme ve yasama erki arasındaki ilişki bağlamında derin farklılıklar bulunmaktadır. Başkanlık sisteminde yürütme ve yasama erki arasında sert bir şekilde birbirinden ayrılan bir ilişki bulunurken parlamenter sistemde ise bu ikili arasında dengeli ve yumuşak bir ilişki mevcuttur. Yarı-Başkanlık sistemi ise hem parlamenter sistemin hem de başkanlık sisteminin birtakım özelliklerini uhdesinde barındırmaktadır (Gökçe, 2019:182-200).

2.2.1.1 Yarı Başkanlık Sistemi

Yarı başkanlık sistemi ilk defa Fransa' da kendini göstermiştir. Fransa da General de Gualle döneminde etkili bir şekilde uygulanmaya konulan bu sistem Fransa'yla özdeşleşmiştir. Dünyanın bir çok yerinde, kurumları işleyişi bakımından birden fazla uygulaması bulunmaktadır (Ataöv, 2011:174). Yarı-başkanlık sistemi; parlamenter sistemin özellikleri ile başkanlık sisteminin bazı özelliklerini birlikte bünyesinde bulunduran hibrit demokratik bir hükümet örneğidir. Duverger, Fransa modelini baz alarak parlamento önünde siyasal sorumluluğa sahip, başında başbakanın olduğu bir hükümet ile halkın oyuyla seçilen, güçlü anayasal yetkilere sahip bir cumhurbaşkanının ya da devlet başkanının bulunduğu sisteme yarı-başkanlık adını vermiştir (Akartürk, 2010:285).

Sartori yarı başkanlık sistemini şu şekilde anlatmıştır; devlet başkanının doğrudan veya dolaylı olarak belirli bir süre için halk tarafından seçildiği, bunun yanında devlet başkanının yürütme yetkisini bir başbakanla paylaştığı, ikili otorite yapısının ortaya çıktığı hükümet sistemi olarak tanımlamaktadır. İkili otorite yapısını belirleyen faktörler ise şunlardır; başkan parlamentodan bağımsızdır, tek başına veya doğrudan doğruya yürütme yetkisine sahip değildir. Bu nedenle isteklerini hükümet yoluyla açıklaması ve bu şekilde işlem görmesi gerekmektedir. Başbakan ve bakanlar parlamentoya karşı sorumludur ancak başkana karşı bağımsızdırlar. İkili otorite yapısı nedeniyle, yürütmede farklı dengeler ve değişen üstünlükler mümkün olsa da, iki kanadın da özerklik güçleri devam etmelidir (Sartori, 1997:113-117).

Shugart ve Carey, yürütme otoritesinin halkoyuyla seçilen cumhurbaşkanı, başbakan ve kabine tarafından yürütüldüğü bu sistemi devlet başkanının yetkilerinin niteliklerine göre "*başbakanlı-başkanlık*" ve "*başbakanlı-parlamenter*" sistem şeklinde kategorize etmektedir. Fakat bu özellikleri hükümet sistemlerini ifade etmek üzere daha yaygın bir şekilde "yarı başkanlık sistemi" kullanılmaktadır (Yavuz, 2008:226).

Anayasal olarak yürütmenin başı konumunda olan cumhurbaşkanına; önemli, önemsiz veya geniş yetkiler verilsin ülke sisteminin belirlenmesinde bu yetkilerini kullanması önem arz etmektedir. Bu sebeple bu yetkilerin kullanımı noktasında ülkelerin, kültürünün, anayasal geleneklerinin ve siyasal sisteminin önemi büyüktür. Cumhurbaşkanının geniş yetkileri bulunması o ülkede uygulanan siyasi sistemin yarı başkanlık sistemi olduğunun göstergesi olmayabilir. Bu durumda sistemi yarı başkanlık değil parlamenter sistem olarak görmemiz mümkündür. Bunun gibi faktörlerden ötürü rejimin parlamenter sistem mi yoksa yarı başkanlık sistemi mi olduğu konusundaki ayrımı cumhurbaşkanının anayasal yetkilerine ve bu yetkileri asıl ve ne şekilde kullandığına bakılması gerekmektedir. Yetkilerin gerçekten kullanılma derecesi anayasal olmaktan çok siyasi bir sorun olup, bu durum diğer faktörlerle karşılaştırıldığında özellikle mecliste belirgin bir parti çoğunluğunun olup olmamasına ve cumhurbaşkanının bu çoğunluk partiden olması önem arz eder (Yazıcı, 2011:92).

2.2.1.2. Başkanlık Sistemi

Başkanlık hükümeti sistemi, parlamenter hükümet sistemi gibi tarihî bir gelişime sahip değildir, 1787'de Philadelphia'da toplanan kurucu meclisin uzun müzakereleri sonunda fikir birliğinden doğmuş bir sistemdir. Sistemin temel özelliği, "demokrasi" ile "kişisel iktidar" ın birleştirilmesidir. Başkanlık hükümeti sisteminin doğduğu yer olan ABD'de siyasî kurumlar, anayasadaki gelişmeye paralel olarak büyümüştür. Sistemin ana vatanı ABD olduğundan, bu sistemi tercih eden diğer ülkelerin ilk müracaat ettiği yer Amerikan Anayasası olmuştur. Ancak müracaat edenlerin hepsi, uygulamada çok farklı sonuçlar elde etmekle birlikte, bunların çoğunluğu da demokratik olmayan sonuçlara ulaşmış ya da bu sonuca doğru gitmektedir (Özer, 2009:169-174).

Sartori'nin tanımına göre başkanlık sistemi;

1. Devlet başkanının belirli zaman aralıkları ile doğrudan doğruya ya da ona benzer bir yöntemle halk tarafından seçildiği,
2. Hükümetin parlamentonun oyu ile ne atanması ne de düşürülmesinin mümkün olduğu ve başkanın görev süresinin sabit olduğu,
3. Başkanın atadığı hükümetlere başkanlık ettiği ya da onları yönlendirdiği politik bir sistemdir (Bezci, 2005:79).

Başkanlık sistemi, kuvvetlerin sert ayrılığını ifade etmektedir. Bu durumun belirli oluşumları vardır. İlk olarak, yasama ve yürütmenin oluşması açısından devamlılık ve bağımsızlık söz konusudur. Bu bakımdan yasama ve yürütme organı birbirlerinin güvenine dayanmaz ve varlıklarına son veremezler. Bu yönden başkanlık sistemi kuvvetlerin sert ayrılığına dayanmaktadır.

Başkanlık sisteminde ikinci asli özellik, yürütmenin tek başlı yapıda olmasıdır. Bu ölçüt, parlamenter sistemle başkanlık sistemini birbirinden ayırır. Parlamenter sistemlerde yürütme, bakanlar kurulu ve devlet başkanından oluşmaktadır. Başkanlık sisteminde ise bu ayırım yoktur. Hem hükümetin hem de devletin başı, başkandır (Gözler, 2010:231).

2.2.1.3.Parlamenter Sistem

Hükümet sistemlerini sınıflandırırken temel kriterler yasama ve yürütme arasındaki ilişkidir. Parlamenter sistemde yasama ve yürütme birbirinden yumuşak olarak ayrılırken aralarında işbirliği bulunmaktadır (Gözler, 2013:76).

Parlamenter sistem, yürütmenin meclis üyeleri tarafından olduğu ve yürütmenin meclise karşı siyasi sorumluluk taşıdığı bir hükümet sistemidir (Turan, 2019:5). Epstein'ın Parlamenter sistem tanımlaması ise yürütme organının yasama organından çıktığı ve yürütmenin yasamaya karşı olması sorumlu olması şeklindedir (Gözler, 2013:91). Bir başka tanım ise erklerin yumuşak bir şekilde ayrıldığı hükümetin yasama organından çıktığı ve aynı zamanda yasama meclisine karşı sorumlu olduğu hükümet sistemidir (Yanık, 2013:46).

Parlamenter sistem yapısı itibariyle yasama organı ile yürütme organının yumuşak kuvvetler ayrılığı ilkesine dayanarak oluşan hükümet sistemidir. Parlamenter rejim yürütme organını devlet başkanı ile hükümet olmak üzere iki başlı olarak sistem işleyişini sürdürmektedir. Hükümet meclise karşı sorumlu iken Devlet Başkanı sorumsuzdur. Hükümet yasama organından yani meclisten çıkar ve

güvenoyuna tabidir. Parlamenter sistemde yasama erki ile yürütme erki karşılıklı olarak hukuki varlıklarına son verebilmektedir. Parlamenter sistemlerde yasamada ve yürütme çalışmalarına aynı kişi aynı anda katılabilmektedir. İngiltere, Belçika, İsveç, Almanya, Norveç, Yunanistan İtalya Parlamenter sistemlerin örnekleri arasında yer almaktadır (Gözler, 2000: 25-47).

Parlamenter sistemde yasamayı fesih yetkisi devlet başkanına verilmiş olsa da fesih hakkının asıl sahibi hükümet ve başbakandır. Devlet başkanı parlamenter sistemlerde sorumsuzdur ve başbakanda sorumlu olduğundan dolayı kural olarak devlet başkanı, başbakanın fesih yetkisini reddedememektedir. Çünkü devlet başkanının sorumsuz olma durumu yetkisiz olmasına da sebep olmaktadır. Parlamenter sistemin uygulandığı farklı ülkelerde bazı anayasalar devlet başkanının fesih yetkisini kullanmasını belirli gerekçelere bağlarken bazıları bu yetkilere sınırlama koymamıştır. Örneğin İngiltere’de kraliçenin parlamentoyu fesih yetkisi herhangi bir sınırlamaya tabi değildir. Fakat kraliçenin fesih yetkisini kullanması başbakanın isteğine bağlanmıştır (Kılınç, 2016:447-510).

Sonuç olarak, parlamenter hükümet sisteminde çift başlı olan yürütme organının belirlenmesine halkın doğrudan etkisi bulunmamaktadır. Çünkü devlet başkanı ya veraset yoluyla göreve gelmekte veya parlamento tarafından belirlenmektedir. Yürütme organının diğer kanadını olan bakanlar kurulu ise, halkın doğrudan etkisi olmaksızın parlamento tarafından belirlenmektedir.

2.3.Demokratik Olmayan Rejimler

Demokratik olmayan rejimler, çoğulcu demokratik yapının olmadığı rejimleri ifade etmektedir. Bu rejimler kendi içerisinde üç bölüme ayrılmaktadır; otoriter rejimler, totaliter rejimler ve hibrit rejimler olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.3.1.Otoriter Rejimler

Otorite, siyasi çalışmalarda merkezi bir kavramdır. Kuşkusuz siyasal otoritenin istisna ve zorlayıcı güç normu olduğu siyasal sistemlerin adı, sadece “demokrasi” dir. Demokrasi, iktidardan kaynaklanan çatışmayı yönetmeyi sağlayan bir siyasal sistemdir (Haugaard, 2010: 1050-1052). Otoriterizm ise bir grup insan üzerinde otoritenin onun rızasını alarak ya da almayarak uygulandığı tepeden yönetim anlayışıdır (Heywood, 2015:105).

J. Linz, 1964 yılında yayınladığı bir çalışmada otoriter rejimleri şu şekilde tanımlamıştır (Linz, 2017: 161):

“Sınırlı, fakat sorumlu olmayan bir plüralizme yer veren, işlenmiş ve yol gösterici bir ideolojiye değil, kendine özgü zihniyetlere sahip olan; gelişmelerinin bazı aşamaları dışında, yaygın ve yoğun bir siyasal mobilizasyon yaratmayan; bir liderin veya bazen küçük bir grubun, biçimsel yönden iyi belirlenmemiş, fakat fiiliyatta oldukça tahmin edilebilir sınırlar içinde iktidarı kullandıkları siyasal sistemler”

J. Linz tanımında ifade edilmiş olan sistemlerin “yarışmacı demokrasiler” ve “totaliter sistemlerin ideal tipleriyle” karşılaştırarak geliştirdiğini ifade etmiştir. Bu tanımın demokratik sistemlerin tanımlanmasını kolaylaştıracağını fakat bunu yanı sıra totalitarizm kavramının tanımlanmasına zorluklar getirdiğini belirtmiştir. Zira totalitarizm öncesi ve sonrası dönemlerdeki rejimler ve durumların yapılmış olan bu tanıma girmesi mümkündür. Bu tanımın getirdiği bir diğer bir sınırlama alanı ise otoriter şekilde hüküm süren oligarşilerin yahut farklı rejimlerle yönetilen ve meşruluğu olan yönetim biçimlerinin tanımlanmamış olmasıdır. Sultancı-otoriter olarak ifade edilen rejimlerle otoriter olarak tanımlanan rejimler arasında birçok ortak özellik mevcut olsa da sultancı-otoriter rejimlerde iktidar erkini kullananların önceden kestirilmesi mümkün olmayan politikaları ve eylemlerinden dolayı ve sınırlı siyasal çoğulculuğun zayıflığından doğmuş birbirinden ayrılmaktadır (Linz, 2017:161,162).

2.3.2.Totaliter Rejimler

Totalitarizm kavramı faşist ve sosyalist diktatörlüklerin ortak düzenlemeleri tek bir kavramla anlatılması gerekliliği üzerine İkinci Dünya savaş ve sonra yoğun bir kullanım alanı bulmuştur. Totalitarizm kavramı Hitler dönemi Almanya, Mussolini dönemi İtalya ve Stalin dönemi Rusya'da uygulanan siyasal rejimlerin ortak niteliklerini korumak için kullanılıyordu (Çetin, 2002:30).

Friedrich'e göre; totalitarizmi, diğer anti-demokratik rejimlerden ve heterokrasilerden ayıran altı özellik vardır. Bunlardan ilki toptancı bir ideolojinin varlığıdır. İkinci özellik bir diktatörün liderlik ettiği tek partidir. Üçüncü özellik yaygın ve gelişmiş bir istihbarat ağıdır. Dördüncü ve beşinci özellikler silahlı güçler ile medya araçlarının tekelinin sağlanmış olmasıdır. Son olarak piyasanın tamamı

kontrol altında işler. Bu büyük kontrol mekanizması, rejimi oluşturan bir iktidar eliti tarafından toplumun tam kontrolü için kullanılır (Friedrich, 1964:126).

Linz ise bir rejimin totaliter rejim sayılabilmesi için aşağıdaki özelliklere sahip olması gerektiğini belirtmektedir. İktidar tekçi bir merkezdedir, fakat kurumlar arasında sınırlı da olsa var olabilecek çoğulculuk bu iktidar merkezine dayanır ve onun hakimiyeti altındadır. Ancak bu çoğulculuk toplumsal bir tabana dayanmaz, daha çok siyasal yollarda var olur. İktidar eliti ve parti kendilerini ideoloji ile bütünleştirir; eylemlerini tekelci bir ideolojiyle meşrulaştırır. Bu ideolojinin çerçevesi dışına çıkmak mutlaka bir karşılığı olacak büyük bir suçtur. İdeoloji rejimin faaliyetlerinin çerçevesini meşru bir zemine oturtturarak, programlamanın yanında tarihi bir amaç bütünlüğü yaratır (Linz J. , 2017).

2.4.Hibrit Rejimler

Soğuk Savaş'ın bitmesi ile birlikte Sovyetler Birliği'nin yıkılması tüm dünyada otoriter rejimler için yeni bir meydan okumanın başlamasına neden oldu. Asya, Afrika, Latin Amerika ve Avrasya'daki post komünist ülkelerde otokratik rejimlerin çoğu çökmeye başladı. Bu bölgelerde demokrasinin temel taşı veya ilk adımı sayılan çok partili seçimler giderek yayılmaya başladı. Fakat bu ilk adım her yerde demokratik yönetimlere yol açmadı. Yeni rejimler seçim rekabetini farklı derecelerde otoriterlikle birleştiren yeni sistemlere dönüştüler. Otokratik rejimlerin aksine, Kenya, Malezya, Meksika, Nijerya, Peru, Rusya, Sırbistan, Tayvan, Ukrayna, Zimbabve vb. ülkelerde muhalefet (ve bazen iktidar) demokratik kurumları kullanma bakımından rekabetçi yapılar oluşturmaya başladı. Yine de, seçim manipülasyonu, medyaya erişim konusundaki eşitsizlikler, kamu kaynaklarının kötüye kullanımı, farklı düzeylerde baskı ve şiddet, rekabeti iktidardakilerin lehine çevirdi. Özetle gerçek fakat adil olmayan bir rekabet süreci ortaya çıktı ve bu rejimler rekabetçi otoriter rejim olarak adlandırılmaya başlandı. Böylelikle kusurlu, eksik veya demokrasiye geçiş döneminde olmaya işaret eden 'hibrit rejim' kavramı ortaya çıktı.

Hibrit rejimler otoriterliğin temsilidir. Otoriter ve totaliter rejim arasındaki temel fark otoriter rejimlerin toplumu pasifliğe totaliter rejimlerin ise kitlesel harekete teşvik etmesidir. "Totaliter rejim katılım gerektirir. Yürümeyen ve marş söylemeyen sadakatsizdir." Otoriter rejim ise toplumu çeşitli yöntemlerle evde kalmaya ikna eder. Otoriter rejimlerde çok neşeli

yürüyenler ve çok yüksek sesle marş söyleyenler, yürüyüşün yönü ve marşın ideolojisi ne olursa olsun öyle veya böyle zan altında kalmaktadırlar (Temir, 2022:113-132)

2.5. Üst Düzey Devlet Görevlileri Kimlerdir, Atanması, Görevleri, Yetkileri ve Sorumlulukları

Yönetim biliminde yönetici dendiğinde üst, orta ve alt düzeydeki yöneticiler akla gelir. Üst düzey yönetici ilgili kurum hakkında nihai kararları alan ve planlara son şeklini veren kişi olarak ön plana çıkar. Ancak kamu yönetiminde böyle bir ayırım yapmak özel sektördeki kadar kolay değildir. Kamu yönetiminde üst düzey yöneticilerin siyasal üstlerinden bağımsız olarak karar alıp uygulama imkânları yok denecek kadar azdır. Çünkü temel politikaları belirlemek siyasetçilerin işidir ve yöneticiler onlara alternatifler sunarak veya değişik politika önerileri getirerek etkili olmaya çalışırlar (Öztürk, 2017:121-275).

Kamu yönetimi, diğer yönetim türleri ile belirli noktalarda aynı özelliklere sahip olsa da, farklı yönleri baskın olan bir uygulamaya sahiptir. Bu çerçevede kamu yöneticisi de farklılık göstermektedir.

Kamu yöneticisi, yönetim eylemlerini hukuka, anayasa ve öteki yasalara uygun bir şekilde yürüten çok yönlü bir kişiliğe sahip olmak zorundadır. Çünkü kamu yöneticisi, kamu gücünü kullanarak birden çok kişinin işini planlayan, örgütleyen, eldeki kaynakları gagesine uygun şekilde kullanan ve yönelten, çeşitli etkinlikleri koordine eden, denetleyen ve bunları yaparken de yasal çerçeveye dikkat eden kimsedir. Uygulama da ise, kamu yöneticisi deyimi kamu hizmetlerini yerine getiren üst düzeyde bulunan kişiler için kullanılmaktadır (Canman, 1995:93). Ancak kamu yönetiminde yöneticileri yönetsel düzeylere göre sınıflara ayırmak, özel sektördeki kadar kolay değildir. Özellikle üst düzey kamu yöneticisinin, tanımı ve yetki alanları tam olarak belli değildir.

Anayasanın yüz yirmi sekizinci maddesinin birinci fıkrasında, (Mevzuat Bilgi Sistemi, 2020)

“Devletin, kamu iktisadi teşebbüsleri ve diğer kamu tüzelkişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevler, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görülür.”

hükmü yer almaktadır. Anayasanın bu maddesine göre kamu hizmetleri, kamu görevlileri ve memurlar tarafından yerine getirilmektedir. Ancak geniş anlamda kamu görevlisi, hukuki durumlarına ve yaptıkları işlerin niteliğine bakmaksızın, kamu kesiminde görev yapan herkesi ifade etmektedir.

657 sayılı Devlet Memurları Kanununun (DMK) dördüncü maddesinde “Devlet ve diğer kamu tüzel kişilerince genel idare esaslarına göre yürütülen asli ve sürekli kamu hizmetlerini ifa ile görevlendirilenler memurlardır” ibaresi yer almaktadır. Yine aynı Kanunun otuz altıncı maddesinde memurlar on sınıfa ayrılmıştır. Ancak bu sınıflamada da üst düzey yönetici sınıfından söz edilmemektedir (Gökçe ve Şahin, 2010:143).

Görüleceği üzere gerek Anayasada ve gerekse 657 sayılı DMK’da üst kademe yönetici tanımı yapılmamış olup, hangi kadro ünvanlarının üst kademe olduğu belirtilmemiştir. Anayasanın 128. maddesi ve DMK’nın dördüncü maddesi dikkatle irdelendiğinde üst düzey kamu yöneticilerinin de diğer yönetim kademeleri gibi genel olarak “memur” kavramı içerisinde kaldığı görülmektedir.

III. BÖLÜM

ÜST DÜZEY DEVLET GÖREVLİLERİNİN ATANMASI

3.1. Siyasal Rejimlerde Üst Düzey Devlet Görevlilerinin Atanması

Örnek Ülke İncelemeleri

3.1.1. The Economist'e Göre Özgür Olan Ülkelerde Üst Düzey Devlet Yöneticilerin Atanması

Bu başlık altında The Economist'e göre özgür olan ilk beş ülke; Norveç Krallığı, Yeni Zelanda, Finlandiya, İsveç Krallığı ve İzlanda Cumhuriyeti incelenmiştir.

3.1.1.1 Norveç Krallığı

Norveç, "The Economist" demokrasi endeksine (2021) göre demokrasi ölçümlerinde dünyada 167 ülke arasında tam demokrasinin uygulandığı birinci ülke olarak açıklanmıştır. Freedom House'un 2021 değerlendirmesine göre özgür ülke statüsündedir. Norveç Krallığı özgür, bağımsız, bölünmez ve bağımsız bir krallıktır. Hükümet biçimi sınırlıdır ve kalıtsal monarşisttir. Anayasanın ikinci maddesi demokrasiyi, hukukun üstünlüğünü ve insan haklarını korumayı amaçlamaktadır. Yürütme gücü kralda veya bu anayasanın veya kurallara göre tacı aldıysa kraliçededir. Yürütme gücü kraliçede olduğunda, bu anayasaya ve ülkenin yasalarına göre kralın sahip olduğu tüm haklara ve görevlere sahiptir. Kral kişisel olarak hiçbir şey için suçlanamaz veya suçlanamaz. Sorumluluk onun konseyine aittir. Kralın kendisi, güçlü kuvvetli Norveç vatandaşlarından oluşan bir konseydir. Bu kurul bir başbakan ve en az yedi üyeden oluşur.

Norveç anayasasında demokrasi 18 yaşının doldurmuş vatandaşlar tarafından seçimler yoluyla işlemektedir. Meclis seçimleri ile ilçe meclisleri ve belediye meclisleri ile birlikte dört yılda bir düzenlenmektedir. Seçim her belediye için ayrı ayrı yapılmaktadır. Seçimler kanunda öngörülen şekilde yapılır. Halk yasama yetkisini Parlamento aracılığıyla kullanır. Parlamento temsilcileri serbest ve gizli oyla seçilir. Krallık on dokuz seçim bölgesine ayrılmıştır. Parlamento'dan 169 temsilci seçilmektedir. Seçim çevrelerinin dörtte birinden seçilen milletvekili sayısı, bir yanda ilçedeki nüfus, diğer yanda tüm ülkedeki nüfus arasındaki oran esas alınarak hesaplanmaktadır.

Kral, hükümet üyeleri arasındaki anlaşmazlıkları uygun gördüğü şekilde dağıtır. Kral, kabinede daimi üyelerin yanında yer almak için özel mahkemelerde diğer Norveç vatandaşlarını toplayabilir, ancak Parlamento'nun hiçbir üyesini toplamayabilir. Kral, Hükümet üyelerine Hükümet dışındaki görevlerinde yardımcı olmaları için Devlet Sekreterleri atayabilir. Her Devlet Sekreteri, ilgili olduğu ölçüde, bağlı olduğu Hükümet üyesi adına hareket eder. Kral, karar verildikten sonra Bakanlar Kurulunda suçluları affetme hakkına sahiptir. Suçlu, kralın merhametini kabul etmeyi veya cezayı çekmeyi seçebilir. Kral Devlet Bakanına danıştıktan sonra tüm sivil ve askeri yetkilileri atayabilir. Anayasaya ve krala itaatkar ve sadık olma görevleri vardır. Başbakan, Danıştay'ın diğer üyeleri ve Devlet Sekreterleri, Başbakan'ın bu konuda ne söyleyeceğini duymadan Kral tarafından görevden alınabilir. Devlet dairelerinde veya dış hizmette istihdam edilen memurlar, sivil makamlar, alay ve diğer askeri birlik komutanları, kale komutanları ve savaş gemileri başkomutanları için de aynı durum geçerlidir. Kral, krallığın silahlı kuvvetleri üzerinde en yüksek komutaya sahiptir. Kral, asker toplama, ülkeyi savunmak ve barış yapmak için savaş başlatma, uluslararası anlaşmalar yapma ve feshetme ve elçi gönderme ve kabul etme hakkına sahiptir. Devlet sekreterleri ve siyasi danışmanlar dışındaki devlet dairelerinde çalışan görevliler seçimlere katılamazlar. Yüksek Mahkeme üyeleri veya Dış Hizmet çalışanları da seçimlere katılamazlar. Hükümet Üyeleri, Devlet Sekreterleri ve Devlet Dairelerindeki siyasi danışmanlar Parlamento'da temsilci olarak yer alamazlar. Hükümet tarafından kralın bulunmadığı zamanlarda alınan kararlar, kralın adına düzenlenir ve bakan tarafından imzalanır.

Atamalar ve diğer önemli konulara ilişkin tavsiyeler, ait oldukları konu alanına sahip üye tarafından Hükümette belirlenir. Bakanın kararına göre davaları

işler. Bununla birlikte, Kral tarafından belirlenen şekilde gerçek askeri komuta meseleleri için Devlet Bakanı tarafından dikkate alınan istisnalar yapılabilir (Norveç Krallığı Anayasası, 2017).

3.1.1.2. Yeni Zelanda

Yeni Zelanda, The Economist demokrasi endeksine (2021) göre demokrasi ölçümlerinde dünyada 167 ülke arasında tam demokrasinin uygulandığı ikinci ülke olarak açıklanmıştır.

Yeni Zelanda Krallığı, Yeni Zelanda, Tokelau, Ross Bağımlılığı ve Cook Adaları ve Niue'nin kendi kendini yöneten eyaletlerinden oluşur. Yeni Zelanda'nın anayasası tek bir belgede bulunmaz. Bunun yerine, çok önemli mevzuat parçaları, çeşitli yasal belgeler, mahkeme kararlarından türetilen genel hukuk ve sözleşmeler olarak bilinen yerleşik anayasal uygulamalar dahil olmak üzere bir dizi kaynağa sahiptir. Yeni Zelanda anayasası, Waitangi Antlaşması'nı Yeni Zelanda hükümetinin kurucu belgesi olarak giderek daha fazla yansıtır.

986 tarihli Anayasa Yasası, Yeni Zelanda'nın hükümet sisteminin, özellikle de yürütme, yasama ve yargı erkinin kilit resmi ifadesidir. Kanun, Kraliçeyi Yeni Zelanda Devlet Başkanı ve Genel Valiyi onun temsilcisi olarak tanıır.

Üç hükümet organının yetkilerini ve işlevlerini daha ayrıntılı olarak özetleyen diğer yasalar arasında 1988 tarihli Devlet Sektörü Yasası, 1993 tarihli Seçim Yasası, 1908 tarihli Yargı Yasası ve 2016 tarihli Kıdemli Mahkemeler Yasası ve 2016 tarihli Bölge Mahkemesi Yasası yer alır. Diğer önemli mevzuatlar arasında 1975 tarihli Waitangi Anlaşması Yasası, 1975 tarihli Ombudsman Yasası, 1982 tarihli Resmi Bilgi Yasası, 1989 tarihli Kamu Maliyesi Yasası, 1990 tarihli Yeni Zelanda Haklar Bildirgesi Yasası, 1993 tarihli İnsan Hakları Yasası yer alır.

Yürütme Konseyi, bu Bakanlar Kabine içinde veya dışında olsun, Kraliyetin tüm Bakanlarından oluşur. Devletin en yüksek resmi aracıdır ve Genel Valilik Ofisi'ni de kuran Letter Patent tarafından yaratılmıştır. Yürütme Konseyi, hükümetin resmi işlemlerini yürüten yürütme organının bir parçasıdır. Genel Vali, Yürütme Konseyine başkanlık eder, ancak onun üyesi değildir. Hükümetin kurulmasının ardından, Genel Vali, Başbakan adayını Yürütme Konseyi Üyesi olarak atar ve ardından bu kişinin Başbakan olarak atanma emrini imzalar. Atandıktan sonra,

Başbakan Genel Valiye diğer Konsey Üyelerini atamasını tavsiye eder. Atanmalarından sonra, Yürütme Konseyi toplantısı yapılır ve Meclis Üyeleri kanunun gerektirdiği yeminleri veya onayları alırlar.

Yürütme Konseyinin temel işlevi, Genel Valiye, Hükümetin kararlarını yürürlüğe koymak için gerekli olan (örneğin, yönetmelikler veya atamalar yapmak için) Konseyde Emirler vermesini tavsiye etmektir. Parlamento Kararları dışında, Konsey Kararları, hükümetin yasal güç gerektiren kararları uyguladığı ana yöntemdir. Yürütme Konseyi ayrıca devletin resmi işlemlerini yürütmek için zaman zaman toplanır.

Yürütme Konseyi Katibi (genellikle aynı zamanda Kabine Sekreteri olan), Başbakanın tavsiyesi üzerine Genel Vali tarafından resmi olarak atanır. Katip, Yürütme Konseyine hizmet vermektten ve gerektiğinde anayasal konularda tavsiyelerde bulunmaktan doğrudan Genel Valiye ve Başbakana karşı sorumludur. Yürütme Konseyi, Kabine toplantılarından sonra genellikle her Pazartesi Wellington'daki parlamento kompleksinin Yürütme Kanadında toplanır. Acil konular için veya acil durumlarda, Yürütme Konseyi başka zamanlarda ve yerlerde toplanabilir ve Mektuplar Patenti, her üyenin toplantının tamamı boyunca etkili bir şekilde katılmasına izin veren herhangi bir yöntemin kullanılmasını sağlar. Bu hüküm, Yönetim Kurulu'nun gerektiğinde telekonferans yoluyla toplanmasına olanak tanır. Toplantılarda Yürütme Konseyi, Genel Valiye Konsey'de Emirleri imzalaması için resmi tavsiyelerde bulunur. Yürütme Konseyi tarafından değerlendirilecek hemen hemen tüm maddeler, Bakanlar Kurulu tarafından yetkilendirilmelidir.

Bir Yürütme Konseyi toplantısı için yeter sayı, iki Yürütme Konseyi Üyesi artı başkanlık görevlisidir. Katılmak için uygun olduğunda, Genel Vali Yürütme Konseyine başkanlık eder. Genel Valinin bulunmadığı zamanlarda, toplantıda hazır bulunan en kıdemli Yürütme Kurulu üyesi toplantıya başkanlık eder.

Yürütme Konseyi işlemleri gizlidir. İcra Konsey Üyeleri atandıklarında, 1957 tarihli Yeminler ve Beyannameler Yasası uyarınca "Konseyde tartışılacak ve gizli tutulacak konuları doğrudan veya dolaylı olarak ifşa etmeyeceklerine" dair yemin ederler. Toplantılar ayrıca Bakanlara, Genel Valiyi hafta boyunca ortaya çıkmış olabilecek önemli siyasi ve anayasal konular hakkında bilgilendirme fırsatı da sağlar.

Genel Valinin anayasal rolü, her zaman görevde olan ve yönetme yetkisine sahip demokratik bir hükümet olmasını sağlayarak hükümetin meşruiyetini ve sürekliliğini sağlamaktır. Meşruiyet, iç barışın ve hukuk devleti tarafından sürdürülen düzenin temelidir.

Genel Valinin anayasal rollerinden bazıları, genel seçim yapılmadan önce Parlamenti fesheden ilamı imzalamak, seçimden sonra hükümeti atamak ve Parlamenti'nin Devlet Açılışında Tahttan Konuşma yapmaktır. Genel Valinin resmi unvanında "Yeni Zelanda ve üzerinde Başkomutan" ibaresi yer alır, ancak askeri konularda aktif bir rol oynamaz.

Egemen ve Temsilciler Meclisi birlikte Yeni Zelanda Parlamentosunu oluşturur. Genel Vali, Kralların temsilcisi olarak, Temsilciler Meclisi tarafından kabul edilen yasa tasarılarını imzalar (Kraliyet Onayı). Genel Vali ayrıca, aynı zamanda Konsey üyesi olan Kraliyet Bakanlarının imza için yönetmelikler sunduğu Yürütme Konseyi toplantılarına da başkanlık eder.

Konvansiyon gereği, Genel Vali, nadir istisnalar dışında, Temsilciler Meclisinin desteğini alan Bakanların tavsiyesi üzerine hareket etmekle yükümlüdür. Genel Valiyi hükümet işleri hakkında bilgilendirmek Bakanların görevidir. Genel Vali, kendisine danışılma hakkına sahip olduğu gibi, Bakanları da teşvik edebilir ve uyarabilir.

Bakanların tavsiyesi üzerine, Genel Vali yargı üyelerini, sulh hakimlerini ve Hukuk Komisyonu ve Yayın Standartları Kurumu gibi bağımsız kraliyet kuruluşlarının üyeleri de dahil olmak üzere diğer kilit kamu görevlilerini atar. Genel Vali ayrıca Yeni Zelanda Savunma Kuvvetleri subaylarının komisyonlarını ve Kraliyet Soruşturma Komisyonları için izin belgelerini imzalar ve Kraliyetin merhamet ayrıcalığını kullanabilir (Yeni Zelanda Anayasası, 2022).

3.1.1.3 Finlandiya

Finlandiya, The Economist demokrasi endeksine (2021) göre demokrasi ölçümlerinde dünyada 167 ülke arasında tam demokrasinin uygulandığı üçüncü ülke olarak açıklanmıştır. Freedom House'un 2021 değerlendirmesine göre özgür ülke statüsündedir.

Finlandiya egemen bir cumhuriyettir. Anayasa, insan onurunun dokunulmazlığını, bireyin özgürlük ve haklarını korur ve toplumda adaleti teşvik

eder. Finlandiya, barışı ve insan haklarını sağlamak ve toplumu geliştirmek için uluslararası işbirliğine katılmaktadır. Finlandiya, Avrupa Birliği üyesidir. Finlandiya'da hükümet, parlamentoda toplanan bir parlamento tarafından temsil edilen halka aittir. Demokrasi, bireyin toplumun ve yaşadığı çevrenin gelişimine katılma ve katkıda bulunma hakkını içerir. Kamu gücünün kullanılması hukuka dayanmalıdır. Tüm kamu faaliyetlerinde yasalara kesinlikle uyulmalıdır. Yasama yetkisi, devlet maliyesine de karar veren Parlamento tarafından kullanılır. Hükümet yetkisi, üyeleri Parlamantonun güvenine sahip olması gereken Cumhurbaşkanı ve Danıştay tarafından kullanılır. Yargı yetkisi bağımsız mahkemeler tarafından kullanılır, en yüksek mahkemeler Yüksek Mahkeme ve Yüksek İdare Mahkemesidir. Finlandiya toprakları bölünemez. Krallığın sınırları Parlamantonun onayı olmadan değiştirilemez. Yaşamak, özgürlük ve kişi güvenliği herkesin hakkıdır. Herkesin mahremiyeti, onuru ve huzuru garanti altındadır. Kişisel verilerin korunması kanunla daha detaylı olarak düzenlenmiştir.

On sekiz yaşını doldurmuş her Fin vatandaşı, eyalet seçimlerinde ve referandumlarda oy kullanma hakkına sahiptir. Ulusal seçimlerde seçilmeye uygunluk, bu Anayasanın hükümlerine tabidir. On sekiz yaşını doldurmuş her Fin vatandaşı ve ülkede ikamet eden diğer Avrupa Birliği vatandaşı, yasaya uygun olarak Avrupa Parlamentosu seçimlerinde oy kullanma hakkına sahiptir. On sekiz yaşını doldurmuş her Fin vatandaşı ve ülkede kalıcı olarak ikamet eden yabancı, yasaların öngördüğü şekilde belediye seçimlerinde ve belediye referandumlarında oy kullanma hakkına sahiptir. Belediyelerin yönetimine başka şekilde katılma hakkı kanunla sağlanır. Kamu otoritelerinin rolü, bireyin sosyal faaliyetlere katılma fırsatlarını teşvik etmek ve kendisi ile ilgili kararları etkilemektir. Kamu makamları temel hakları ve insan haklarını korumalıdır.

Parlamento tek meclislidir. Dört yıl için seçilen iki yüz milletvekilinden oluşur. Parlamento dönemi, parlamento seçimlerinin sonucunun onaylanmasıyla başlar ve bir sonraki parlamento seçimlerinin yapılmasına kadar devam eder. Milletvekilleri doğrudan, orantılı ve gizli oyla seçilir. Oy hakkı olan herkes seçimlerde eşit oy hakkına sahip olacaktır. Parlamento seçimleri için ülke, Fin vatandaşlarının sayısına göre en az on iki ve en fazla on sekiz seçim bölgesine bölünür. Milletvekilliği seçimlerinde aday gösterme hakkı kayıtlı partilere ve kanunda belirtilen oy sayısına bağlıdır. Parlamento seçimlerinde ehliyetsiz olan

herkes oy kullanma hakkına sahiptir. Ancak askerlik yapan bir kişi milletvekili seçilemez. Hükümet Adalet Şansölyesi, Parlamento Ombudsmanı, Yüksek Mahkeme veya Yüksek İdare Mahkemesi üyesi veya Cumhuriyet Savcısı Parlamento Üyesi olamaz. Bir Milletvekilinin Cumhurbaşkanı seçilmesi veya yukarıdaki görevlerden birine atanması veya seçilmesi halinde, görev süresi seçildiği veya atandığı tarihte sona erer. Milletvekili adaylığını kaybederse de Üyelik görevi sona erer.

Cumhurbaşkanı, altı yıllık bir dönem için yerli Fin vatandaşları arasından doğrudan genel oyla seçilir. Aynı kişi üst üste en fazla iki dönem Başkan seçilebilir. Bir seçimde kullanılan oyların yarısından fazlasını alan aday cumhurbaşkanı seçilir. Adaylardan hiçbiri kullanılan oyların çoğunluğunu alamazsa, en çok oyu alan iki aday arasında yeni bir seçim yapılır. Yeni seçimde daha fazla oy alan aday cumhurbaşkanı seçilecek. Sadece bir aday gösterilirse, seçimsiz cumhurbaşkanı seçilecek. Cumhurbaşkanlığı seçimine aday gösterme hakkı, son milletvekili seçimlerinde aday listesinden en az bir Milletvekilinin seçildiği kayıtlı bir partinin yanı sıra yirmi bin uygun seçmenin bulunduğu bir partiye aittir. Cumhurbaşkanının seçim tarihi ve seçilme usulü kanunla daha ayrıntılı olarak belirlenir. Cumhurbaşkanı, bu Anayasada veya diğer kanunlarda kendisine özel olarak verilen görevleri yerine getirir. Cumhurbaşkanı, önerdiği kararlar ilgili olarak Danıştay'da kararını verir. Başkan, Hükümetin teklifi olmaksızın aşağıdaki kararları alabilmektedir;

1. Hükümetin ve üyelerinin atanması ve Hükümetin veya bir üyesinin istifasının verilmesi;
2. Erken parlamento seçimlerinin dayatılması;
3. Af ve özel bir kişiyi ilgilendiren veya içeriği nedeniyle, Hükümetin genel bir oturumunun ele alınmasını gerektirmeyen, kanunla ayrıca sağlanan diğer konular;
4. Yerel Yönetim Yasası'nda belirtilen il ekonomisiyle ilgili olanlar dışındaki konular.

Başkan, Hükümetin önerdiği karara göre mesele hakkında karar vermezse, mesele hazırlanmak üzere Hükümete iade edilir. Bu durumda Hükümet, yasanın onaylanması, göreve atanma veya göreve atanma dışındaki bir konuda Parlamento'ya bir rapor sunabilir. Bundan sonra konu, Hükümetin teklif etmesi halinde, rapora dayalı olarak Parlamento tarafından onaylanan açıklamaya göre karara bağlanacaktır.

Atama, Cumhurbaşkanı, bir bakanlık veya başka bir makam tarafından öngörülmedikçe, Devlet görevlerine Hükümet atar. Başkan, Cumhurbaşkanlığı Ofisi Başkanını ve Misyon Başkanlarını atar. un, belirli kamu görevlerine veya pozisyonlarına yalnızca bir Fin vatandaşının atanmasını şart koşabilir. Kanun, belirli kamu görevlerine veya pozisyonlarına yalnızca bir Fin vatandaşının atanmasını şart koşabilir. Kamu görevine atanmak için genel kriterler beceri, yetenek ve kanıtlanmış vatandaşlıktır (Finlandiya Anayasası, 2000).

3.1.1.4. İsveç Krallığı

İsveç Krallığı, The Economist demokrasi endeksine (2021) göre demokrasi ölçümlerinde dünyada 167 ülke arasında tam demokrasinin uygulandığı dördüncü ülke olarak açıklanmıştır. Freedom House'un 2021 değerlendirmesine göre özgür ülke statüsündedir.

İsveç, anayasal monarşi ile yönetilen parlamenter sisteme sahip bir devlettir. Kral devletin en üst temsilcisidir ve ülkeyi ulusal ve uluslararası mecralarda temsil etmektedir. Bununla birlikte ülke yönetimi ile ilgili yetkiler büyük oranda başbakan ve hükümete aittir. İsveç Krallığı, halkın özgürlük ve haklarını korur ve ülkenin bağımsızlığını ve güvenliğini korumalı, ülkenin ortak refahını, sürdürülebilir kalkınmasını, iç uyumunu ve kültürel çeşitliliğini teşvik etmelidir. Vatandaşları arasında mümkün olan en büyük fırsat eşitliğini sağlamakla yükümlüdür. Doğal kaynakların uzun vadeli korunmasına ve adil ve barışçıl bir uluslararası düzene bağlıdır. Kantonlar (İsviçre'de konfederasyonu oluşturan devletlerden her biri), egemenliklerinin Federal Anayasa ile sınırlandırılması dışında egemendir. Konfederasyona verilmeyen tüm hakları kullanırlar. Devletin tüm faaliyetleri kanuna dayalıdır ve kanunla sınırlıdır. Devlet faaliyetleri, kamu yararına yürütülmeli ve amaçlanan hedeflere orantılı olmalıdır. Devlet kurumları ve özel kişiler iyi niyetle hareket etmelidir. Konfederasyon ve Kantonlar uluslararası hukuka saygı göstermek zorundadırlar. Devlet görevlerinin tahsisi ve ifasında yetki ikamesi ilkesi gözetilmek zorundadır. İnsan onuruna saygı gösterilir ve korunur. Herkes kanun önünde eşittir.

Siyasi haklar güvence altına alınmıştır. Konfederasyon, federal konularda siyasi hakların kullanılmasını düzenlemekte ve Kantonlar, bunların kanton ve topluluk meselelerinde kullanılmasını düzenlemektedir. Konfederasyon ve Kantonlar istisnalar getirebilse de, bir vatandaşın ikamet ettiği komün içinde siyasi haklar

kullanılır. Hiç kimse siyasi haklarını aynı anda birden fazla Kantonda kullanamaz. kıl hastalığı veya zihinsel yetersizlik nedeniyle yasal kapasiteden yoksun olmadıkça, on sekiz yaşından büyük tüm İsviçre vatandaşları, federal konularda siyasi haklara sahiptir. Tüm vatandaşlar aynı siyasi hak ve görevlere sahiptir. Ulusal Konsey seçimlerine ve federal halk oylarına katılabilir ve federal konularda halk girişimleri ve referandum taleplerini başlatabilir veya imzalayabilirler. Siyasi partiler, halkın fikir ve iradesinin oluşmasına katkıda bulunurlar.

Ulusal Konsey ve Federal Konsey üyeleri ile Federal Şansölye üyeleri dört yıllık bir görev süresi için seçilirler. Federal Yüksek Mahkeme yargıçlarının görev süresi altı yıldır. Halkın ve Kantonların haklarına tabi olarak, Federal Meclis, Konfederasyonun en üst makamıdır. Federal Meclis, Ulusal Konsey ve Eyaletler Konseyi olmak üzere iki odadan oluşur; her iki oda da eşit statüdedir. Ulusal Konsey, Halkın 200 temsilcisinden oluşur. Temsilciler, orantılı temsil sistemine göre doğrudan Halk tarafından seçilir. Dört yılda bir genel seçim yapılır. Her Kanton bir seçim bölgesi oluşturur. Koltuklar, göreceli nüfuslarına göre Kantonlara tahsis edilir. Her Kanton 'da en az bir koltuk bulunur. Devletler Konseyi, Kantonların 46 temsilcisinden oluşur. Konseyler düzenli olarak oturum halinde toplanır. Toplantıların toplanması kanuna tabidir. Federal Konsey veya Konsey üyelerinin dördte biri, Konseylerin olağanüstü toplantıya çağrılmasını talep edebilir.

Her Konsey, üyelerinden komiteler oluşturur. Kanun ortak komiteler öngörebilir. Kanun, doğası gereği yasama niteliği taşımayan belirli yetkileri komitelere devredebilir. Komiteler görevlerini yerine getirebilmek için bilgi alma ve belge inceleme hakkına ve soruşturma yetkisine sahiptir. Bu hak ve yetkilerin kapsamı kanunla düzenlenir. Federal Meclisin üyeleri parlamento grupları oluşturabilir. Federal Meclisin emrinde parlamenter hizmetler vardır.

Ulusal Konsey ve Devletler Konseyinin işlemleri ayrı ayrı yürütülür. Federal Meclis kararları, her iki Meclisin de mutabakatını gerektirir. Federal Meclis, Federal Konsey üyelerini, Federal Şansölyeyi, Federal Yüksek Mahkemenin yargıçlarını ve savaş zamanlarında silahlı kuvvetlerin Başkomutanını seçer. Yasa, Federal Meclise başka atamalar yapma veya onaylama yetkisi verebilir.

Federal Konsey, Konfederasyonun en yüksek yönetim ve yürütme organıdır. Federal Konseyin yedi üyesi vardır. Federal Konsey üyeleri, Ulusal Konsey için

yapılan her genel seçimden sonra Federal Meclis tarafından seçilir. Dört yıllık bir görev süresi için seçilirler. Ulusal Konsey'e seçilme hakkı bulunan herhangi bir İsviçre vatandaşı, Federal Konsey'e seçilebilir. Konfederasyon Başkanı, Federal Konsey'e başkanlık eder. Federal Konsey Başkanı ve Başkan Yardımcısı, Federal Meclis tarafından Federal Konsey üyeleri arasından bir yıllık bir görev süresi için seçilir. Bir sonraki yıl için yeniden seçime izin verilmez. Başkan, bir sonraki yıl için Başkan Yardımcısı seçilemez. Federal Konsey ayrıca diğer makamların görev alanına girmeyen atamalar yapmakla sorumludur (Fedlex, 2000).

3.1.1.5. İzlanda Cumhuriyeti

The Economist demokrasi endeksine (2021) göre demokrasi ölçümlerinde dünyada 167 ülke arasında tam demokrasinin uygulandığı beşinci ülke olarak açıklanmıştır. İzlanda Cumhuriyeti parlamenter hükümete sahip bir devlettir. Çok partili bir siyasal yapı mevcuttur. Seçim sistemi listeli nispi temsil sistemidir.

İzlanda Parlamentosu ve İzlanda Cumhurbaşkanı, yasama yetkisini birlikte kullanırlar. Başkan ve bu Anayasada belirtilen diğer hükümet yetkilileri yürütme yetkisini kullanır. İzlanda Cumhurbaşkanı halk tarafından seçilmektedir. Otuz beş yaşını doldurmuş ve Althingi seçimlerinde oy kullanmak için gerekli şartları yerine getiren, ikamet şartı dışında herkes Cumhurbaşkanı seçilebilir. Başkan, Parlamento seçimlerinde oy kullanma hakkı bulunanların doğrudan ve gizli oyuyla seçilmektedir. Bir cumhurbaşkanı adayı 1500'den az ve 3000'den fazla olmamak üzere öneri olarak sunulmalıdır. Birden fazla olması durumunda en çok oyu alan aday usulüne uygun olarak Başkan seçilir. Sadece bir aday varsa, o oylama yapılmadan usulüne göre seçilir. Cumhurbaşkanlığı makamının boşalması veya yurtdışında kalma, hastalık veya diğer sebeplerle Cumhurbaşkanının görevlerini yerine getirememesi halinde, Başbakan, Parlamento Başkanı ve Yüksek Mahkeme Başkanı başkanlık eder. Parlamento Başkanı onların toplantılarına başkanlık eder. Aralarındaki görüş ayrılığında çoğunluk esas alınır. Cumhurbaşkanı Parlamento'ya üye olamaz veya herhangi bir kamu kurumu veya özel teşebbüsün çıkarına maaşlı çalışmayı kabul edemez. Cumhurbaşkanı yürütme eylemlerinden sorumlu değildir. Aynı durum, başkanlık yetkisini kullananlar için de geçerlidir. Bakanlar tüm yürütme işlemlerinden sorumludur. Bakanların sorumluluğu kanunla belirlenir. Parlamento Bakanları resmi eylemleri nedeniyle görevden alabilir. Cumhurbaşkanı Bakanları atar ve görevden alır. Sayılarını ve görevlerini

belirler. Devlet Konseyi, Cumhurbaşkanı ve Bakanlardan oluşur ve Başkan tarafından yönetilir. Kanunlar ve önemli hükümet tedbirleri Devlet Konseyinde Cumhurbaşkanıya sunulur. Cumhurbaşkanı, yasaların öngördüğü şekilde kamu görevlerine atama yapar (Constitution of the Republic of Iceland).

3.1.2. The Economist'e Göre Kısmen Özgür Olan Ülkelerde Üst Düzey Devlet Yöneticilerin Atanması

Bu başlık altında The Economist'e göre kısmen özgür olan beş ülke; Brezilya Federatif Cumhuriyeti, Panama Cumhuriyeti, Surinam Cumhuriyeti, Arjantin Cumhuriyeti incelenmiştir.

3.1.2.1 Brezilya Federatif Cumhuriyet

The Economist demokrasi endeksine (2021) göre demokrasi ölçümlerinde dünyada 167 ülke arasında kusurlu demokrasinin uygulandığı kırk yedinci ülke olarak açıklanmıştır. Brezilya Başkanlık rejimiyle yönetilen federal bir cumhuriyettir. Çok partili, çift meclisli bir sistem uygulanmaktadır. İdari açıdan 26 eyalet, bir Federal Bölge ve toplam 5570 belediyeden oluşmaktadır. Eyaletlerde Valiler doğrudan halkoyuyla seçilmektedir. Yerel idare düzeyinde, belediye başkanları ve belediye meclisleri görev yapmaktadır. Halkın egemenliği, genel oy ve herkes için eşit değerinde doğrudan ve gizli oylama ile ve yasaya göre, oy kullanma hakkına sahiptir. Brezilya Federatif Cumhuriyeti'nin siyasi ve idari organizasyonu, Birlik, eyaletler, Federal Bölge ve hepsi özerk olan belediyelerden oluşur. Bu Anayasa tarafından sağlanır.

Belediyeler, iki oturumda, en az on gün ara ile oylanarak ve onu ilan edecek olan Belediye Meclisi üyelerinin üçte ikisi tarafından onaylanan kuruluş kanununa göre yönetilir, Belediye Başkanı, Belediye Başkan Yardımcısı ve Meclis Üyelerinin dört yıllık bir görev süresi için, tüm dönem boyunca aynı anda yapılan doğrudan seçim yoluyla seçilir.

Birlik, eyaletler, Federal Bölge ve belediyelerin yetkilerinden herhangi birinin doğrudan veya dolaylı olarak kamu idaresi ile bunların vakıfları, kanunilik, gayri şahsılık, ahlak ve alenilik kanunla düzenlenir.

Yasama Gücü, Temsilciler Meclisi ve Federal Senato'dan oluşan Ulusal Kongre tarafından kullanılır. Her yasama dönemi dört yıldır. Temsilciler Meclisi, her eyalette, bölgede ve Federal Bölgede orantılı sistemle seçilen halk

temsilcilerinden oluşur. Milletvekillerinin toplam sayısı ile eyaletlerin ve Federal Bölgenin temsili, nüfusa orantılı olarak ek bir kanunla belirlenir ve seçimlerden önceki yılda gerekli düzeltmeler yapılır, böylece Federasyonun bu birimlerinin hiçbirinin sekizden az veya yetmişden fazla Milletvekili bulunmaz. Her bölge dört Milletvekili seçmektedir. Federal Senato, eyaletlerin ve Federal Bölgenin oy çokluğu ile seçilen temsilcilerinden oluşur. Her eyalet ve Federal Bölge, sekiz yıllık bir görev süresi için üç Senatör seçer. Her eyaletin ve Federal Bölgenin üçte biri ve üçte ikisi dönüşümlü olarak her dört yılda bir yenilenir. Her Senatör iki yedekle seçilecektir. Ulusal Kongre Birlik Sayıştay üyelerinin üçte ikisini seçmekle görevlidir. Milletvekilleri Meclisi, Cumhuriyet Konseyi üyelerini seçmek.

Yürütme yetkisi, Devlet Bakanlarının yardımıyla Cumhurbaşkanı tarafından kullanılır. Cumhur Başkanı ve Cumhur Başkan Muavini, Ulusal Kongrenin bir oturumunda göreve başlar, Anayasayı muhafaza etmeyi, savunmayı ve uygulamayı, yasalara uymayı, Brezilya halkının genel refahını geliştirmeyi taahhüt eder. Brezilya'nın birliğini, bütünlüğünü ve bağımsızlığını sürdürmek. Cumhurbaşkanı'nın Görevi , Devlet Bakanlarını atama ve görevden almaktır. Yüksek Seçim Mahkemesi, Cumhurbaşkanı tarafından atanmaktadır (Fedeative Republic of Brazil).

3.1.2.2. Panama Cumhuriyeti

The Economist demokrasi endeksine (2021) göre demokrasi ölçümlerinde dünyada 167 ülke arasında kusurlu demokrasinin uygulandığı kırk sekizinci ülke olarak açıklanmıştır. Panama, başkanlık sistemiyle yönetilen temsili bir demokrasidir. Devlet başkanı, devletin ve hükümetin başı, aynı zamanda partisinin de lideridir. Kamu gücü yalnızca halktan kaynaklanır. Panama Devletinin toprakları siyasi olarak İllere bölünmüştür, bunlar sırasıyla İlçelere ve İlçeler İlçelere ayrılmıştır.

Cumhuriyet makamları, nerede olurlarsa olsunlar tüm uyrukların ve Cumhuriyetin yargı yetkisi altındaki yabancıların can, namus ve mallarını korumak, bireysel ve sosyal hak ve ödevlerin etkinliğini sağlamak amacıyla kurulmuştur ve Anayasa ve Kanuna uymak ve uygulamakla yükümlüdür. Irk, doğum, sosyal sınıf, engellilik, cinsiyet, din veya siyasi ideoloji nedeniyle hiçbir kamusal veya özel ayrıcalık veya ayrımcılık yapılmamaktadır.

Vatandaşlığın askıya alınması ve geri alınması kanunla düzenlenir. Seçilmiş görevlere aday olmak isteyen kamu görevlilerinin yerine getirmeleri gereken şartlar kanunla belirlenir. Yasama Organı, üyeleri bu Anayasanın hükümlerine uygun olarak, parti adayları veya bağımsız adaylar temelinde doğrudan halk oylamasıyla seçilecek olan Millet Meclisi adlı bir organdan oluşur. Millet Meclisi, kanuna uygun olarak ve a kurallara tabi olarak seçilen yetmiş bir üyeden oluşmaktadır. Millet Meclisi üyeleri, Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Yardımcısı için olağan seçimlerin yapıldığı gün, beş yıllık bir süre için seçilirler.

Yürütme Organı, bu Anayasa hükümlerine göre, Cumhurbaşkanı ve Devlet Bakanlarından oluşur. Cumhurbaşkanı, yetkilerini tek başına veya ilgili Bakanın veya Bakanlar Kurulu'ndaki tüm Bakanların katılımıyla veya bu Anayasa ile belirlenen diğer şekillerde kullanır. Cumhurbaşkanı, beş yıllık bir dönem için doğrudan halk seçimi ile oy çokluğu ile seçilir. Başkanla birlikte, aynı şekilde ve aynı süre için, bu Anayasa hükümlerine göre Başkanın bulunmadığı zamanlarda onun yerine geçecek bir Başkan Yardımcısı seçilir. Cumhurbaşkanı veya Cumhurbaşkanı Muavini seçilen vatandaş, izleyen iki Cumhurbaşkanlığı döneminde aynı göreve seçilemez. Cumhurbaşkanının görevi Devlet Bakanlarını serbestçe atamak ve görevden almaktır. İlgili Bakanın katılımıyla Cumhurbaşkanı tarafından;

1. İl Valilerini serbestçe atamak ve görevden almak,
2. Polis teşkilatının müdürlerini ve diğer üyelerini atamak ve görevden almak,
3. Diplomatik ve konsolosluk temsilcilerini görevlendirmek ve kabul etmek,
4. İlgili Kanunlarda öngörüldüğü şekilde özerk, yarı özerk kamu kurumlarının ve Devlet kurumlarının Şeflerini, Yöneticilerini ve Direktörlerini atamak,
5. Kadro ve ilgili yasal hükümler uyarınca polis teşkilatı mensuplarına terfi vermek gibi görevleri yerine getirmek.

Her İlçe, beş yıllık bir dönem için doğrudan halk oylamasıyla bir Temsilci ve onun vekilini seçecektir. Bölge Temsilcileri süresiz olarak yeniden seçilebilirler. İlçe Temsilcileri, buldukları belediyelerde ücretli kamu görevlerine atanamazlar. Belediye, bir ilçe içinde kurulan özerk siyasi örgüttür. Belediye makamları, Cumhuriyet Anayasası ve kanunlarına, Yürütme Organının karar ve emirlerine,

olağan veya idari adliye mahkemelerinin kararlarına uymak ve bunları uygulamakla yükümlüdür. Hiçbir Belediye Memuru, Ulusal İdari Makamlar tarafından açığa alınamaz veya görevden alınamaz Her Bölgede, Belediye İdaresi Başkanı olan bir Belediye Başkanı ve doğrudan halk oylamasıyla beş yıllık bir süre için seçilen bir Belediye Başkan Yardımcısı seçilmektedir. Belediye Başkanları, adaylığı uyuşmayan belediye görevlilerini atamak ve görevden almakla görevlidir (Panama's Constitution, 2022).

3.1.2.3 Surinam Cumhuriyeti

The Economist demokrasi endeksine (2021) göre demokrasi ölçümlerinde dünyada 167 ülke arasında kusurlu demokrasinin uygulandığı kırk dokuzuncu ülke olarak açıklanmıştır. Surinam cumhuriyeti başkanlık sistemi ile yönetilen bir cumhuriyettir. Devletin genel amacı, sosyal adalete, Devletin ve toplumun bütünsel ve dengeli gelişimini temel alan, toplumun yaşam standardını ve refah düzeyini yükseltmeyi amaçlayan bir hükümet politikasını garanti etmektir. Sosyal düzen, ilke olarak, tüm Surinam vatandaşlarının eşit hak ve yükümlülüklerle sahip olduğu bir topluma dayanmaktadır.

Tüm siyasi güç halka aittir ve bu anayasa ile güvence altına alınmıştır. Siyasal demokrasi, Surinam halkının katılımı ve temsili ile karakterize edilir; bu, halkın demokratik bir siyasi rejimin oluşturulmasına katılımı ve bunların korunmasını ve genişletilmesini amaçlayan yasama ve yönetime katılımları yoluyla kendini ifade etmektedir. Devlet, oy hakkı olanları kayıt altına almak ve seçimlere katılmaya çağırarakla yükümlüdür. Seçmenlerin kaydı başka bir amaca hizmet etmez. Oy hakkı olanlar, seçmen kaydı ile işbirliği yapmakla yükümlüdür. 18 yaşını doldurmuş tüm vatandaşlar özgürce oy kullanabilirler.

Ulusal Meclis Surinam Cumhuriyeti halkını temsil eder ve milletin egemen iradesini ifade eder. Millet Meclisi, Devletin en yüksek organıdır. Millet Meclisi üyeleri beş yıllık bir süre için seçilirler. Kanun, beş yıllık süreyi ancak savaş veya seçimlerin yapılmasını engelleyen diğer olağanüstü hallerde düşürebilir. Ulusal Meclis üyeleri doğrudan Meclis tarafından seçilir. Genel oy hakkı, bağımsız bir seçim konseyinin oluşturulması ve yetkisi, Surinam'ın seçim bölgelerine bölünmesi, Millet Meclisi'ndeki sandalyelerin seçim bölgelerine göre bölünmesi ve sandalyelerin tahsisinin gerçekleştirilme yöntemleri ile ilgili diğer her şey, kanunla düzenlenir. Bu kanun 2/3 çoğunlukla kabul edilir. . Millet Meclisi, en yüksek ortalama ve tercihli

oyla orantılı temsil sistemine göre genel, serbest ve gizli seçimler esasına göre ilçeler tarafından seçilen elli bir üyeden oluşur.

Ulusal Meclis yürütme görevlerine sahiptir; Başkan ve Başkan Yardımcısının seçimi, Devlet maliyesinin harcamalarını denetlemek ve denetlemekle görevli organın başkan ve başkan yardımcısı ile üye ve vekillerine aday gösterilmesi önerisi sunmak.

Başkan, Surinam Cumhuriyeti Devlet Başkanı, Hükümet Başkanı, Danıştay ve Güvenlik Konseyi Başkanıdır. Millet Meclisine karşı sorumludur. Başkan ve Başkan Yardımcısı, kamu hizmetinde başka siyasi ve idari görevlerde bulunamaz, ticaret ve ticaret veya işçi sendikalarında görev yapamaz ve başka herhangi bir meslekte bulunamaz. Yürütme yetkisi Cumhurbaşkanına aittir. Bakanları atamak ve görevden almak, Surinam Cumhuriyeti diplomatik temsilcilerini atamak, görevden almak, değiştirmek ve görevden alma Başbakanın görevleridir. Bakanlar Kurulu, en yüksek yürütme ve idari organıdır.

Bölgesel düzeyde iki temsil organı vardır: ilçe meclisleri ve yerel meclisler. Bölge idaresi, Bölge Komiseri ve bölgedeki bakanlık dairelerinin temsilcilerinden oluşmaktadır. Her ilçede bir ilçe idaresi bulunmaktadır. Halk Meclisi şunlardan oluşur: Ulusal Meclis Bölge Konseyleri; Yerel Konseyler. Halk Meclisi üçüncü oylama için toplanır. Yetkiler ve yetkilerle ilgili olarak Anayasanın değiştirilmesi durumunda Millet Meclisinde yapılan iki tur oylamadan sonra çoğunluk sağlanamazsa, geçerli oyların en az 2/3'ünün onayının gerekli olduğu birden fazla temsilci seçimlerinde ve Cumhurbaşkanı ve Başkan Yardımcısı seçimi için, Millet Meclisi'nde iki tur oylama sonucunda adaylardan hiçbirinin anayasal çoğunluğu elde edememesi halinde, Cumhurbaşkanının görevden alınmasına ilişkin kanunla salt çoğunlukla karar alınması halinde, Millet Meclisi bu konuda fikir birliğine varılmazsa halk meclisi toplanır (Suriname's Constitution, 2022).

3.1.2.4. Arjantin Cumhuriyeti

The Economist demokrasi endeksine (2021) göre demokrasi ölçümlerinde dünyada 167 ülke arasında kusurlu demokrasinin olduğu ellinci ülke olarak açıklanmıştır. Arjantin, idari olarak federal bir cumhuriyettir. Başkanlık sistemi ile yönetilmektedir. Kuvvetler ayrımı prensibi hâkimdir. Yürütme ağırlıklı olarak Devlet

Başkanı'ndadır. Yasama erki Senato ve Temsilciler Meclisi'nden oluşan Kongre'nin, yargı ise Yüksek Mahkeme'nin yetkisindedir.

Milletvekillerinden oluşan Eyaletler ve diğeri Buenos Aires Şehri Senatörlerinden oluşan iki Meclisten oluşan bir Kongre, Millet'in Yasama Gücüne sahiptir. İlk yasama oturumu anayasa da belirtilen şekilde atanan Milletvekilleri ile yapılmaktadır. İkinci Yasama Oturumu için genel bir nüfus sayımı yapılarak, Milletvekillerinin sayısı buna göre belirlenir. Milletvekilleri dört yıl süreyle temsil edilirler ve yeniden seçilebilirler, ancak daire her iki yılda bir yarı yarıya yenilenir; bu amaçla, ismi çıkanlar kura ile belirlenir.

Senato, her eyaletten üç senatörden ve Buenos Aires Şehri'nden doğrudan ve ortaklaşa seçilen üç Senatörden oluşur ve iki sandalye en çok oyu alan siyasi partiye ve bir sandalye de en fazla oyu alan siyasi partiye tekabül eder. Senatörler görevlerinde altı yıl görev yaparlar ve süresiz olarak yeniden seçilebilirler; ancak Senato, her iki yılda bir seçim çevrelerinin üçte biri oranında kendini yeniler. Millet'in Başkan Yardımcısı, Senato Başkanı olacaktır, ancak oylamada eşitlik durumu dışında oy kullanma hakkı bulunmamaktadır. Senato, Başkan Yardımcısının yokluğunda veya Başkan Yardımcısının Ulus Başkanının işlevlerini yerine getirmesi durumunda, kendisine başkanlık etmesi için geçici bir başkan atayabilir.

Millet'in Başkanı ve Başkan Yardımcısı, Anayasa ile belirlendiği şekilde, doğrudan Halk tarafından iki turda seçilecektir. Bu amaçla, ulusal bölge tek bir bölgeden oluşacaktır. Millet Başkanı;

- 1.Yüksek Mahkeme yargıçlarını, Senato'nun hazır bulunan üyelerinin üçte ikisinin onayıyla, bu amaçla toplanan halka açık bir oturumda atar,
- 2.Alt Federal mahkemelerin yargıçlarını, adayların niteliklerini göz önünde bulundurarak, Yargı Konseyi tarafından, Senato'nun onayıyla, halka açık oturumda gösterilen üç adaydan oluşan bağlayıcı bir listeye dayanarak atar,
- 3.Yaşları belirtilen (yetmiş beş) veya daha büyük olan tüm sulh hakimlerinin atamaları beş yıl için yapılır ve aynı prosedür izlenerek süresiz olarak tekrar edilebilir,
- 4.Senatonun muvafakati ile büyükelçiler, tam yetkili bakanlar ve maslahatgüzarları (alt düzeyde diplomatik elçi) atayabilir ve görevden alabilir,

5.Bakanlar Kurulu Başkanını ve Kabinenin diğer Bakanlarını, makam memurlarını, konsolosluk görevlilerini ve atanmaları bu Anayasa ile başka şekilde düzenlenmeyen çalışanları kendi başına atayabilir ve görevden alabilir.

Bakanlar Kurulu Başkanı, hükümetin ilerleyişi hakkında daireleri bilgilendirmek için, her bir Daireye dönüşümlü olarak katılarak, ayda en az bir kez Kongre'ye katılmaktadır. Bakanlar, önce Bakan olarak görevlerinden istifa etmeden Senatör veya Milletvekili olamazlar. Bakanlar Kongre oturumlarına katılabilir ve tartışmalarına katılabilir, ancak oy kullanamazlar.

Eyaletler, bu Anayasa ile Federal Hükümete verilmeyen tüm yetkileri ve dahil oldukları sırada özel sözleşmelerle açıkça saklı tuttıkları tüm yetkileri elinde tutar. Eyaletler kendi yerel kurumlarını oluşturur ve onlar tarafından yönetilir. Valilerini, yasa koyucularını ve diğer İl yetkililerini Federal Hükümetin müdahalesi olmaksızın seçerler. Ulusal Kongre'nin bilgisi dahilinde, Eyaletler adaletin idaresi, ekonomik çıkarlar ve ortak yarar çalışmaları amacıyla kısmi anlaşmalar yapabilirler; ve sanayilerini, göçlerini, demiryollarının ve ulaşım elverişli kanalların inşasını, Eyalete ait toprakların yerleşimini, yeni endüstrilerin tanıtılmasını ve kurulmasını, yabancı sermaye ithalatını ve nehirlerinin araştırılmasını koruyucu yasalar yoluyla teşvik edebilirler (Argentina's Constitution, 2022).

3.1.2.5 Polonya Cumhuriyeti

The Economist demokrasi endeksine (2021) göre demokrasi ölçümlerinde dünyada 167 ülke arasında hibrit rejim uygulanan elli birinci ülke olarak açıklanmıştır. Polonya Hükümeti üniter bir parlamenter temsili demokratik cumhuriyet biçimini alır ve burada Cumhurbaşkanı devletin başı ve Başbakan hükümetin başıdır. Bununla birlikte, hükümet biçimi de yarı başkanlık olarak tanımlanmıştır. Yürütme yetkisi , çok partili sistem çerçevesinde Cumhurbaşkanı ve Başbakan başkanlığındaki Bakanlar Kurulu'ndan oluşan Hükümet tarafından kullanılmaktadır. Üyeleri, genellikle parlamentonun alt meclisinde (*Sejm*) çoğunluk partisi veya koalisyonundan seçilir, ancak bu kuralın istisnaları nadir değildir. Hükümet, Başkan tarafından resmen ilan edilir ve iki hafta içinde Sejm'de bir güven önergesi vermesi gerekir.

Polonya vatandaşlığı, ebeveynlerin Polonya vatandaşı olmasıyla doğumla kazanılır. Polonya vatandaşlığını kazanmanın diğer yöntemleri kanunla belirlenir. Bir Polonya vatandaşı, vazgeçmesi dışında Polonya vatandaşlığını kaybetmeyecektir (Madde 34). Cumhurbaşkanı, Polonya vatandaşlığı verir ve Polonya vatandaşlığından çıkılmasına onay verir. (Madde 137).

Kanunla belirlenen ilkelere uygun olarak, anayasal özgürlükleri veya hakları ihlal edilen herkes, bir kanunun veya başka bir normatif işlemin Anayasaya uygunluğu hakkında verdiği karar için Anayasa Mahkemesine başvurma hakkına sahiptir.

Cumhurbaşkanı, uluslararası bir anlaşmayı onaylamadan önce, anlaşmanın Anayasa'ya uygunluğu konusunda karar vermesi talebiyle Anayasa Mahkemesi'ne başvurabilir (Madde 133).

Anayasa Mahkemesi aşağıdaki konularda karar verir:

- 1.Kanunların ve uluslararası anlaşmaların Anayasa'ya uygunluğu; Tüzüklerin, onaylanmaları için tüzük tarafından önceden izin verilmesi gereken onaylanmış uluslararası anlaşmalara uygunluğu;
- 2.Merkezi Devlet organları tarafından çıkarılan yasal hükümlerin Anayasaya, onaylanmış uluslararası anlaşmalara ve kanunlara uygunluğu;
3. Siyasi partilerin amaç ve faaliyetlerinin Anayasa'ya uygunluğu;
- 4.79. maddenin 1. fıkrasında belirtilen anayasa ihlallerine ilişkin şikayetler (Madde 1.188).

Anayasa Mahkemesi, Devletin merkezi anayasal organları arasındaki yetki uyuşmazlıklarını çözer (Madde 189).

189. maddede belirtilen konularda Anayasa Mahkemesine şu kişiler başvurabilir: Cumhurbaşkanı, Sejm Mareşali, Senato Mareşali, Başbakan, Yargıtay Birinci Başkanı, Yüksek İdare Mahkemesi Başkanı ve Yüksek Denetleme Dairesi Başkanı (Madde 192).

Herhangi bir mahkeme, normatif bir kanunun Anayasaya, onaylanmış uluslararası anlaşmalara veya kanuna uygunluğuna ilişkin bir hukuk sorununu Anayasa Mahkemesine havale edebilir; (Madde 193). Erkekler ve kadınlar, özellikle eğitim konusunda eşit haklara sahip olacaktır (Madde 33).

Polonya vatandaşı, en geç oylama gününde 18 yaşını doldurmuşsa, referanduma katılma ve Polonya Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı ve temsilcileri için oy kullanma hakkına sahiptir. Sejm ve Senato ve yerel özyönetim organlarına (Madde 62). En geç seçim gününde 21 yaşını dolduran, oy kullanma hakkına sahip her Polonya vatandaşı Sejm'e seçilme hakkına sahip olacaktır. En geç seçim gününde 30 yaşını dolduran ve oy kullanma hakkına sahip her Polonya vatandaşı Senato'ya seçilme hakkına sahiptir(Madde 99).

Polonya Cumhuriyeti, siyasi partilerin kurulması ve işleyişi için özgürlük sağlar. Siyasi partiler, gönüllülük ilkesi ve Polonya vatandaşlarının eşitliği üzerine kurulacak ve amaçları, Devlet politikasının demokratik yollarla oluşturulmasını etkilemek olacaktır. Siyasi partilerin finansmanı kamu denetimine açık olacaktır (Madde 11). Programları totaliter yöntemlere ve Nazizm, faşizm ve komünizmin faaliyet biçimlerine dayanan siyasi partiler ve diğer kuruluşlar ile programları veya faaliyetleri ırksal veya ulusal nefreti, güç elde etmek veya güç elde etmek amacıyla şiddet uygulanmasını onaylayanlar. Devlet politikasını etkilemek veya kendi yapılarının veya üyeliklerinin gizliliğini sağlamak yasaktır (Madde 13).

Polonya Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı, Polonya Cumhuriyeti'nin en yüksek temsilcisi ve Devlet otoritesinin devamlılığının garantörü olacaktır. Cumhurbaşkanı, Anayasaya uyulmasını sağlar (Madde 126). Cumhurbaşkanı, Millet tarafından gizli oyla yapılan genel, eşit ve doğrudan seçimlerle seçilir. Yalnızca, en geç seçim günü 35 yaşını doldurmuş ve Sejm seçimlerinde tam seçme hakkına sahip olan bir Polonya vatandaşı Cumhurbaşkanı seçilebilir. Böyle bir adaylık, Sejm seçimlerinde oy kullanma hakkına sahip en az 100.000 vatandaşın imzasıyla desteklenir (Madde 127).

Bakanlar Kurulu, Polonya Cumhuriyeti'nin iç işlerini ve dış politikasını yürütür (Madde 146). Bakanlar Kurulu, Bakanlar Kurulu Başkanı (Başbakan) ve bakanlardan oluşur. Bakanlar Kurulu Başkan Yardımcıları (Başbakan Yardımcıları) Bakanlar Kurulu bünyesinde de atanabilir (Madde 147). Cumhurbaşkanı, Bakanlar Kurulu'nun oluşumunu önerecek olan bir Başbakanı aday gösterir. Cumhurbaşkanı, Sejm'in ilk oturumundan veya bir önceki Bakanlar Kurulu'nun istifasının kabulünden itibaren on dört gün içinde, diğer Bakanlar Kurulu üyeleriyle birlikte bir Başbakan atar ve üyelerin yeminlerini kabul eder (Madde 154).

Polonya Cumhuriyeti'nde yasama yetkisi Sejm ve Senato tarafından kullanılır. Sejm, Anayasa ve tüzük hükümleri ile belirlenen kapsamda Bakanlar Kurulu'nun faaliyetleri üzerinde denetim uygular (Madde 95). Sejm 460 Milletvekilinden oluşacaktır. Sejm seçimleri genel, eşit, doğrudan ve orantılı olacak ve gizli oyla yapılacaktır (Madde 96). Senato 100 Senatörden oluşacaktır. Senato seçimleri genel, doğrudan ve gizli oyla yapılır (Madde 97). En geç seçim günü 21 yaşını dolduran ve seçme hakkına sahip her vatandaş Sejm'e seçilebilir. En geç seçim günü 30 yaşını dolduran, oy kullanma hakkına sahip her vatandaş Senato'ya seçilme hakkına sahiptir (Madde 99) (<https://constitutions.unwomen.org/en/countries/europe/poland>, 2021).

3.1.3.The Economist'e Göre Karma/Hibrit Rejim Olan Ülkelerde Üst Düzey Devlet Yöneticilerin Atanması

Bu başlık altında The Economist'e göre Karma /Hibrit rejimler uygulanan beş ülke Ermenistan Cumhuriyeti, Liberya Cumhuriyeti, Gürcistan Uganda Cumhuriyeti ve Nijerya Federal Cumhuriyeti incelenecektir.

3.1.3.1.Ermenistan Cumhuriyeti

The Economist demokrasi endeksine (2021) göre demokrasi ölçümlerinde dünyada 167 ülke arasında hibrit rejimin uygulandığı seksen dokuzuncu ülke olarak açıklanmıştır. Ülke Parlamenter cumhuriyetle idare edilmektedir. Cumhurbaşkanı, Ulusal Meclis üyeleri, yerel yönetimler seçimle işbaşına gelmekte, Bakanlar (Başbakan'ın tavsiyesi doğrultusunda) Cumhurbaşkanı tarafından atanmaktadır.

Ermenistan Cumhuriyeti egemen, demokratik, sosyal ve hukuk devleti bir devlettir. Ermenistan Cumhuriyeti'nde güç halka aittir. Halk, gücünü özgür seçimler, referandumlar ve ayrıca Anayasa'nın öngördüğü eyalet ve yerel özyönetim organları ve görevlileri aracılığıyla kullanır. Millet Meclisi ve topluluk meclislerinin seçimleri ile referandumlar, genel, eşit, özgür ve doğrudan oy esasına göre, gizli oyla yapılır. Herkes kanun önünde eşittir. Kadın ve erkeklerin eşit hakları vardır. Millet Meclisi seçimi veya referandum günü 18 yaşını doldurmuş olan Ermenistan Cumhuriyeti vatandaşları, seçimde oy kullanma ve bu referanduma katılma hakkına sahiptir.

Millet Meclisi, halkın temsil organıdır. Millet Meclisi en az 101 parlamenterden oluşur. Ulusal Meclis yasama yetkisini kullanır. Ulusal Meclis, yürütme yetkisini denetler, devlet bütçesini kabul eder ve Anayasada belirtilen diğer

görevleri yerine getirir. Ulusal Meclis beş yıllık bir süre için seçilir. Ulusal Meclis, üyeleri arasından Başkan ve Ulusal Meclis'in üç Başkan Yardımcısı. Başkan yardımcılarında biri muhalefet gruplarında yer alan parlamenterler arasından seçilir. Millet Meclisi Başkanı ve Başkan Yardımcıları, parlamenterlerin toplam sayısının oy çokluğu ile seçilir ve görevden alınır.

Cumhurbaşkanı devletin başıdır. Cumhurbaşkanı, Anayasa'ya uyulmasına dikkat eder. Cumhurbaşkanı, Ulusal Meclis tarafından seçilir. Milletvekillerinin toplam sayısının en az dörtte biri, Cumhurbaşkanı adayını belirler. Milletvekillerinin toplam oylarının en az dörtte üçünü alan aday Cumhurbaşkanı seçilir. Cumhurbaşkanı,

1. Başbakanın teklifi ile yabancı devletlerde ve uluslararası kuruluşlarda diplomatik temsilciler atayabilmektedir,
2. Başbakanın teklifi üzerine, kanunun öngördüğü hal ve şekillerde en yüksek diplomatik rütbeleri verir,
3. Başbakanın teklifi üzerine, kanunda gösterilen hal ve şekillerde, silahlı kuvvetlerin ve diğer birliklerin başkomutanlığını atar ve görevden alır,
4. Kanunun öngördüğü hal ve şekillerde en yüksek rütbeleri vermek,
5. Millet Meclisi tarafından seçilene kadar kanunda gösterilen şekilde ve esaslara göre geçici görevliler atar.

Hükümet, yürütme gücünün en yüksek organıdır. Devlet idaresinin genel yönetimini yürütür. Hükümet, Başbakan, Başbakan Yardımcılar ve bakanlardan oluşur. Yeni seçilen Millet Meclisinin görev süresinin başlamasından hemen sonra, Cumhurbaşkanı, Anayasa'nın 89. maddesinde öngörülen şekilde oluşturulan meclis çoğunluğu tarafından gösterilen adayı Başbakan olarak atar.

Anayasa Mahkemesi yargıçları, Millet Meclisi tarafından on iki yıllık bir süre için toplam milletvekili sayısının en az beşte üçünün oyu ile seçilir. Anayasa Mahkemesi, üçü Cumhurbaşkanı'nın, üçü Hükümetin ve üçü de Hâkimler Genel Kurulunun aday göstermesi üzerine seçilecek dokuz yargıçtan oluşur. Hâkimler Genel Kurulu sadece hâkimleri aday gösterebilir. Anayasa Mahkemesi, Anayasa Mahkemesi başkanını seçer ve Hâkim, siyasi faaliyetlerde bulunamaz. Sadece Ermenistan Cumhuriyeti vatandaşı olan ve oy hakkı olan yüksek öğrenim görmüş bir avukat, ilk derece veya temyiz mahkemesi hakimi olarak atanabilir. Yeniden seçilme

hakkı olmaksızın altı yıllık bir süre için kendi oluşumundan başkan vekili seçer. Yargıtay yargıçları, Millet Meclisinin önerisi üzerine Cumhurbaşkanı tarafından atanır. Ulusal Meclis, aday gösterilen adayı toplam oy sayısının en az beşte üçü ile seçer. Yargıtay başkanı, Millet Meclisi tarafından Yüksek Yargı Konseyi tarafından altı yıllık bir süre için Yargıtay'ın oluşumundan aday gösterilmesi üzerine toplam parlamenter sayısının çoğunluğunun oyu ile seçilir, aynı kişi ancak bir kez Yargıtay Başkanlığına seçilebilir. İlk derece ve temyiz mahkemesi yargıçları, Başkan tarafından atanır. İlk derece ve temyiz mahkemelerinin başkanları, mahkeme tarafından atanır (Armenia's Constitution, 2022).

3.1.3.2. Liberya Cumhuriyeti

The Economist demokrasi endeksine (2021) göre demokrasi ölçümlerinde dünyada 167 ülke arasında hibrit rejimin uygulandığı doksanuncu ülke olarak açıklanmıştır. Liberya, idari amaçlarla ilçelere bölünmüş üniter egemen bir devlettir. Hükümet şekli, üç ayrı kanadı olan Cumhuriyetçidir: Yasama, Yürütme ve Yargı. Kuvvetler ayrılığı ve dengeler ayrılığı ilkelerine uygun olarak, bu organlardan birinde görev yapan hiç kimse, Anayasada aksi belirtilmedikçe, diğer iki organdan herhangi birinde görev yapamaz veya bu yetkilerden herhangi birini kullanamaz, söz konusu branşlardan birinde görev yapan hiç kimse, herhangi bir özerk kamu kurumunda görev yapamamaktadır.

Tüm insanlar eşit derecede özgür ve bağımsız doğarlar ve aralarında yaşam ve özgürlükten yararlanma ve savunma, sürdürme ve güvenliğinin yanı sıra mülk edinme, mülkiyete sahip olma ve koruma hakları da dahil olmak üzere belirli doğal, doğuştan gelen ve devredilemez haklara sahiptir. Anayasada öngörülen niteliklere sahiptir.

Cumhuriyetin yasama yetkisi, iki ayrı meclisten oluşan Liberya Yasama Meclisine verilir: Bir Senato ve bir Temsilciler Meclisi, her ikisi de tüm yasaları onaylamak zorundadır. Yasama organının yetkileri; yeni ilçeler ve diğer siyasi alt bölümler oluşturmak ve mevcut ilçe sınırlarını yeniden düzenlemek, Cumhuriyetin güvenliğini sağlamaktır. Her iki Yasama Meclisinden de geçen her yasa tasarısı veya karar, yasalasmadan önce, onayı için Başkanın önüne çıkar. Onay verirse, yasa olur. Başkan böyle bir yasa tasarısını ya da kararı onaylamıyorsa, itirazlarıyla birlikte yasanın çıktığı Meclise geri gönderir. Senato, ilçelerin her birinde kayıtlı seçmenler tarafından dokuz yıllık bir süre için seçilen Senatörlerden oluşur. Senato, altı yılda

bir, Senato Başkanı'nın yokluğunda başkanlık edecek bir ve Senato'nun düzgün işleyişini sağlayacak görevliler seçer.

Cumhuriyetin Yürütme Yetkisi, Devlet Başkanı, Hükümet Başkanı ve Liberya Silahlı Kuvvetleri Baş Komutanı olacak olan Cumhurbaşkanı aittir. Başkan, Cumhuriyet'te kayıtlı seçmenlerin genel yetişkin oy hakkı ile seçilir ve seçimleri takip eden yılın Ocak ayının üçüncü iş Pazartesi günü öğleden sonra başlayarak altı yıllık bir süre için görev yapar. Hiç kimse iki dönemden fazla Başkan olarak görev yapamaz. Başkan aday gösterir ve Senato'nun onayı ile atanan görevliler;

- 1.Kabine bakanları, bakan yardımcısı ve bakan yardımcıları,
- 2.Büyükelçiler, bakanlar, konsoloslar,
- 3.Yargıtay Başyargıcı ve Yardımcı Yargıç ve alt mahkemelerin yargıçları,
- 4.Müfettişler, diğer ilçe yetkilileri ve diğer siyasi alt bölümlerin yetkilileri,
- 5.Mareşaller, mareşal yardımcıları ve şerifler (Liberia Constituon).

3.1.3.3. Gürcistan

The Economist demokrasi endeksine (2021) göre demokrasi ölçümlerinde dünyada 167 ülke arasında hibrit rejimin uygulandığı doksan birinci ülke olarak açıklanmıştır. Ülkenin yönetim şekli demokratik cumhuriyettir. Gürcistan'ın idari yönetim birimleri, 9 bölge ve başkent Tiflis ile Abhazya Özerk Cumhuriyeti ve Acara Özerk Cumhuriyeti'nden oluşmaktadır.

Gürcistan demokratik bir cumhuriyettir. Devlet otoritesinin kaynağı halktır. İnsanlar, temsilcileri aracılığıyla olduğu kadar, referandumlar ve diğer doğrudan demokrasi biçimleri aracılığıyla da güç kullanırlar. Herkes kanun önünde eşittir. Irk, renk, cinsiyet, köken, etnik köken, dil, din, siyasi veya diğer görüşler, sosyal ilişki, mülkiyet veya unvan durumu, ikamet yeri veya diğer herhangi bir nedenle herhangi bir ayrımcılık yasaktır. 18 yaşını dolduran her Gürcistan vatandaşı, devlet organlarının, özerk cumhuriyetlerin ve yerel özyönetimlerin referandumlarına ve seçimlerine katılma hakkına sahiptir. Bir seçmenin iradesinin özgür ifadesi garanti altına alınacaktır.

Gürcistan Parlamentosu, ülkenin yasama yetkisini kullanan, ülkenin iç ve dış politikasının ana yönlerini belirleyen, Anayasa ile belirlenen çerçevede

Hükümetin faaliyetlerini kontrol eden ve diğer yetkileri kullanan en yüksek temsil organıdır. Parlamento iki koldan oluşturulmakta Cumhuriyet Konseyi ve Senato. Cumhuriyet Konseyi, orantılı bir sistemle seçilen üyelerden oluşur. Senato, Abhazya Özerk Cumhuriyeti, Acara Özerk Cumhuriyeti ve Gürcistan'ın diğer toprak birimlerinden seçilen üyelerden ve Gürcistan Cumhurbaşkanı tarafından atanan beş üyeden oluşur. Parlamento tek bir çok görevli seçim çevresinde 4 yıllık bir süre için evrensel, gizli oyla özgür, eşit ve doğrudan oy ile seçilir. Gürcistan Parlamento Üyesi, tüm Gürcistan'ın temsilcisidir. Gürcistan Parlamentosu, İçtüzükte belirlenen usullere uygun olarak, üye tamsayısının çoğunluğuyla gizli oyla Başkanı seçer. İçtüzük tarafından belirlenen prosedürlere uygun olarak, üye tam sayısının çoğunluğu ile görev süresi için bir birinci başkan yardımcısı ve başkan yardımcılarını seçer.

Gürcistan Cumhurbaşkanı, Gürcistan devletinin başıdır ve ülkenin birliğinin ve ulusal bağımsızlığının garantörüdür. Gürcistan Cumhurbaşkanı, Gürcistan Savunma Kuvvetleri Başkomutanıdır. Gürcistan Cumhurbaşkanı, Seçim Kurulu tarafından 5 yıllık bir süre için, tartışmasız ve açık oylama ile seçilmektedir. Aynı kişi sadece iki kez Gürcistan Cumhurbaşkanı seçilebilir. Seçim Kurulu 300 üyeden oluşmakta ve Gürcistan Parlamentosu'nun ve Abhazya ve Acara Özerk Cumhuriyetlerinin yüksek temsil organlarının tüm üyelerini içermektedir. Seçim Kurulunun diğer üyeleri, yerel özyönetimlerin temsili organları arasında ilgili siyasi partiler tarafından, kuruluş kanununa uygun olarak Gürcistan Merkez Seçim Komisyonu tarafından belirlenen kotalar temelinde aday gösterilmektedir. Kotalar, nispi coğrafi temsil ilkesine ve nispi sistem kapsamında yapılan mahalli özyönetim seçimlerinin sonuçlarına göre belirlenir. Seçim Kurulunun yapısı, Gürcistan Merkez Seçim Komisyonu tarafından onaylanmaktadır. Gürcistan Cumhurbaşkanı seçimi Parlamento Meclisinde yapılır. Seçim Kurulunun en az 30 üyesi, Gürcistan Cumhurbaşkanı için bir aday gösterme hakkına sahip olmaktadır. Seçim Kurulunun bir üyesi, yalnızca bir adayın aday gösterilmesini destekleyebilir. Seçim Kurulunun bir üyesi, yalnızca bir aday için oy kullanma hakkına sahiptir. Gürcistan Cumhurbaşkanı, Hükümet tarafından aday gösterildiğinde, Gürcistan'ın büyükelçilerini ve diğer diplomatik misyon başkanlarını atayabilir ve görevden alabilir.

Gürcistan Hükümeti, ülkenin iç ve dış politikalarını uygulayan en yüksek yürütme organıdır. Hükümet, Gürcistan Parlamentosu'na karşı sorumludur. Hükümet, bir Başbakan ve bakanlardan oluşur. Gürcistan Başbakanı Hükümetin başıdır. Başbakan, Hükümet faaliyetlerinin ana yönlerini tanımlar, Hükümet faaliyetlerini düzenler, bakanların faaliyetlerini koordine eder ve kontrol eder ve Hükümetin yasal işlemlerini imzalar.

Yargı yetkisi bağımsızdır ve Gürcistan Anayasa Mahkemesi ile Gürcistan ortak mahkemeleri tarafından kullanılır. Gürcistan Anayasa Mahkemesi, anayasal denetimin yargı organıdır. Anayasa Mahkemesi, 10 yıllık bir süre için atanan dokuz yargıçtan oluşur, bunlardan üçü Gürcistan Cumhurbaşkanı tarafından atanır, üç yargıç toplam üye sayısının en az beşte üçünün çoğunluğuyla Parlamento tarafından seçilir. Üye sayısı ve üç yargıç Yüksek Mahkeme tarafından atanır. Anayasa Mahkemesi yargıcı, 35 yaşını doldurmuş, yüksek hukuk eğitimi almış, en az 10 yıllık uzmanlık mesleki deneyimi ve seçkin bir mesleki yeterliliğe sahip bir Gürcistan vatandaşı olmalıdır. Anayasa Mahkemesi yargıcı daha önce bu görevde bulunmamış olmalıdır. Gürcistan Yüksek Mahkemesi, Yargıtay'dır. Yüksek Mahkeme en az 28 yargıçtan oluşur. Yüksek Adalet Kurulu tarafından aday gösterilmesi üzerine, Yüksek Mahkeme yargıçları, kuruluş kanunu ile belirlenen yaşa gelene kadar, Parlamento üye tamsayısının çoğunluğu ile ömür boyu seçilirler. Yüksek Adalet Konseyi tarafından aday gösterilmesi üzerine, Parlamento, Meclis Üye tam sayısının çoğunluğu ile 10 yıllık bir süre için Yüksek Mahkeme üyeleri arasından bir Yüksek Mahkeme Başkanı seçer. Daha önce Yargıtay Başkanlığı görevini yürüten bir kişi yeniden seçilemez. Ortak mahkemeler sisteminin bir organı olan Gürcistan Yüksek Adalet Konseyi, ortak mahkemelerin bağımsızlığını ve etkinliğini sağlamak, yargıçları atamak ve görevden almak ve diğer görevleri yerine getirmek için kurulacaktır. Yüksek Adalet Kurulu, 4 yıl için atanan 14 üyeden ve Yargıtay Başkanından oluşur. Yüksek Adalet Kurulu üyelerinin yarısından fazlası, genel mahkemelerin kendi kendini yöneten yargıçları tarafından yargıçlar arasından seçilir. Gürcistan Savcılığı faaliyetlerinde bağımsız ve yalnızca Anayasa ve yasalara uygun olarak hareket eder. Savcılığa, Cumhuriyet Başsavcılığınca belirlenen usullere uygun olarak, Parlamento üye tamsayısının çoğunluğu tarafından aday gösterilmesi üzerine 6 yıl için seçilen Başsavcı başkanlık eder. Savcılar Kurulu, Savcılığın bağımsızlığını, şeffaflığını ve etkinliğini sağlamak üzere kurulur. Konsey, kuruluş

kanunu tarafından belirlenen usullere uygun olarak seçilen 15 üyeden oluşur. Savcılar Kurulu Başkanı, Kurul üyeleri tarafından 2 yıllık bir süre için seçilir. Devlet Denetleme Bürosu, Parlamento Başkanı'nın aday göstermesi üzerine 5 yıllık bir süre için Parlamento Üyelerinin toplam sayısının çoğunluğuyla seçilecek olan Genel Denetçi tarafından yönetilir (Constituon of Georgia).

3.1.3.4. Uganda Cumhuriyeti

The Economist demokrasi endeksine (2021) göre demokrasi ölçümlerinde dünyada 167 ülke arasında hibrit rejimin uygulandığı yüzüncü ülke olarak açıklanmıştır. Başkanlık sistemiyle yönetilen üniter bir devlettir. Cumhurbaşkanı 5 yılda bir halkoyuyla seçilmekte, Başbakan ve Kabinesi Cumhurbaşkanı tarafından Meclisin seçilmiş üyeleri arasından atanmaktadır.

On sekiz yaş ve üzerindeki her Uganda vatandaşının oy kullanma hakkı vardır. Devlet, insan haklarını koruma ve geliştirme sorumluluğuyla Devlet tarafından görevlendirilen kurumlara, etkin bir şekilde çalışmalarını için yeterli kaynakları sağlayarak garanti eder ve saygı gösterir. . Bütün yetki, egemenliğini bu Anayasaya göre kullanacak olan halka aittir. Bu Anayasanın 178. maddesine tabi olarak Uganda; ilçeler kabul ettiğinde bölgesel hükümetler tarafından yönetilen bölgeler Anayasada öngörüldüğü şekilde bölgeler oluşturulmaktadır. Herkes, siyasi hayatın her alanında kanun önünde ve kanun önünde eşittir. Uganda İnsan Hakları Komisyonu adında bir Komisyon bulunmaktadır. Komisyon, bir Başkan ve Parlamentonun onayı ile Başkan tarafından atanan en az üç kişiden oluşur.

Seçim Komisyonu, Bir Başkan, bir Başkan Yardımcısı ve Parlamentonun onayı ile Cumhurbaşkanı tarafından atanan diğer beş üyeden oluşmaktadır. Uganda halkı, özgür ve adil seçimler veya referandumlar yoluyla kendi seçtikleri bir siyasi sistemi seçme ve benimseme hakkına sahip olacaktır.

Uganda Parlamentosu, seçim bölgelerini temsil etmek üzere doğrudan seçilen üyeler, her ilçe için bir kadın temsilci, ordunun, gençlerin, işçilerin, engellilerin ve Parlamento'nun belirleyeceği diğer grupların temsilcilerinin sayısı ve Parlamento üyeleri henüz seçilmemişlerse, Parlamentoda oylama gerektiren herhangi bir konuda oy kullanma hakkı olmaksızın re'sen Parlamento üyesi olacak olan Başkan Yardımcısı ve Bakanlar tarafından Parlamento oluşturulur. Parlamentoda bir boşalma olduğunda, Parlamento Yazmanı, boşalmanın gerçekleşmesinden itibaren on

gün içinde Seçim Komisyonuna yazılı olarak bildirir; ve Seçim Komisyonunun, Boş Kademe Yazmanından Parlamento'ya bildirim almasını takiben altmış gün içinde bir ara seçim yapılır. Bir Meclis Başkanı ve Meclis Başkan Yardımcısı bulunur. Başkan ve Başkan Yardımcısı, Parlamento üyeleri tarafından seçilir.

Hükümet Başkanı ve Başkomutanı olacak bir Uganda Başkanı bulunmaktadır. Başkan, Uganda'daki tüm kişilere göre önceliklidir. Uganda'nın yürütme yetkisi Başkan'a aittir ve bu Anayasa ve Uganda yasalarına uygun olarak kullanılır. Bir kimse, cumhurbaşkanlığı seçiminde aday olamaz. Seçim öncesinde aday gösterme gününde Seçim Komisyonuna aday sunulur. Kendisini aday gösteren kişi tarafından imzalanmış bir belge ile seçime katılabilir. Başkan seçilen bir kişi beş yıl süreyle görev yapar. Uganda'nın Başkan Yardımcısı, Parlamentonun salt çoğunluğunun onayı ile atanır.

Cumhurbaşkanı tarafından, Parlamentonun onayı ile, Parlamento üyeleri veya Parlamento üyesi olmaya hak kazanan kişiler arasından salt çoğunlukla atanacak bir Başbakan seçilir. Başkan, Başkan Yardımcısı, Başbakan ve Devlet'in verimli çalışması için Başkan'a makul olarak gerekli görülen sayıda Bakandan oluşan bir Kabine vardır. Kabine tarafından Kamu Hizmeti Komisyonuna danışılarak Başkan tarafından atanacak bir Bakanlar Kurulu Sekreteri atanır. Kabine Bakanları, Parlamento üyeleri veya Parlamento üyesi olmaya hak kazanan kişiler arasından Parlamentonun onayı ile Cumhurbaşkanı tarafından atanır. Başkan, Parlamentonun onayı ile diğer Bakanları göreve atayabilir. Başsavcı bakanlar kurulu tarafından atanmaktadır. Bir kişi, Yüksek Mahkeme avukatlığı yapmak için yeterli niteliklere sahip olmadıkça ve on yıldan az olmamak üzere gerekli deneyimi kazanmadıkça Başsavcı olarak atanamaz. Başsavcı Yardımcısı Parlamento onayı ile Bakanlardan atanır. Kamu Hizmeti Komisyonunun önerisi ve Parlamentonun onayı ile Cumhurbaşkanı tarafından atanan bir Cumhuriyet Savcısı bulunur. Başyargıç, Başyargıç Yardımcısı, Baş Yargıç, Yüksek Mahkeme Yargıcı, Temyiz Yargıcı ve Yüksek Mahkeme Yargıcı, Yargı Hizmet Komisyonunun tavsiyesi üzerine hareket eden Başkan tarafından ve Başkan tarafından Parlamentonun onayı ile atanır.

Kamu Hizmeti Komisyonu, Komisyon, bir Başkan, bir Başkan Yardımcısı ve Parlamentonun onayı ile Başkan tarafından atanan diğer yedi üyeden oluşur. Bir kişi, yüksek ahlaki karaktere ve kanıtlanmış dürüstlüğe sahip olmadıkça, Komisyon üyesi olarak atanamaz. Eğitim Hizmet Komisyonu, bir Başkan ve atanan diğer altı

üyeden oluşur. Parlamentonun onayı ile Cumhurbaşkanı tarafından atanır. Sağlık Hizmetleri Komisyonu, Komisyon, bir Başkan ve en az üçü sağlık bilimlerinde önemli deneyime sahip kişilerden oluşan ve tümü Parlamentonun onayı ile Cumhurbaşkanı tarafından atanan altı üyeden oluşur. Başkan, Komisyonun bir üyesini Komisyon Başkan Yardımcısı olarak atayacaktır. Bir Daimi Sekreter, Başkan tarafından uygun şekilde Kamu Hizmeti Komisyonunun tavsiyesi ile atanır (Uganda's Constitution, 2022).

3.1.3.5. Nijerya Federal Cumhuriyeti

The Economist demokrasi endeksine (2021) göre demokrasi ölçümlerinde dünyada 167 ülke arasında hibrit rejimin uygulandığı yüz yedinci ülke olarak açıklanmıştır. Nijerya Cumhuriyeti, Başkanlık sistemiyle yönetilen bağımsız ve federal bir devlettir. Bir başkent yönetimi, federe devlet statüsündeki 36 eyalet ve bu eyaletlere bağlı 589 yerel birimden meydana gelir.

Nijerya Federal Cumhuriyeti'nin yasama yetkileri, bir Senato ve bir Temsilciler Meclisinden oluşan Federasyon Ulusal Meclisine verilir. Temsilciler Meclisi, hiçbir seçim bölgesi birden fazla Devletin kapsamına girmemek kaydıyla, mümkün olduğunca neredeyse eşit nüfusa sahip seçim bölgelerini temsil eden üç yüz altmış üyeden oluşur.

Federasyon için Senato ve Temsilciler Meclisinden oluşan bir Ulusal Meclis olmaktadır.

Senato, her Eyaletten üç Senatör ve Abuja Federal Başkent Bölgesi'nden bir Senatörden oluşacaktır.

Bu Anayasanın hükümleri saklı kalmak kaydıyla, Temsilciler Meclisi, hiçbir seçim bölgesinin birden fazla Devlet kapsamına girmemesi koşuluyla, mümkün olduğunca eşit nüfusa sahip seçim bölgelerini temsil eden üç yüz altmış üyeden oluşur.

Aşağıdakiler olacaktır:

- 1.Meclis üyeleri tarafından kendi aralarından seçilecek olan Senato Başkanı ve Başkan Yardımcısı; ve
2. Temsilciler Meclisi üyeleri tarafından kendi aralarından seçilecek bir Başkan ve bir Başkan Yardımcısı.

Senato Başkanı veya Başkan Yardımcısı veya Temsilciler Meclisi Başkanı veya Başkan Yardımcısı, -

- 1.Senato veya Temsilciler Meclisi'nin feshedilmesi dışında, duruma göre Senato veya Temsilciler Meclisi üyeliği sona ererse;
- 2.Üyesi olduğu Meclis, Meclisin feshedilmesinden sonra ilk kez toplandığında;
- 3.Senatonun veya Temsilciler Meclisinin kararıyla, duruma göre, Meclis üyelerinin en az üçte iki çoğunluğunun oyu ile görevden alınır.

Ulusal Meclis'in bir Katibi ve bir Ulusal Meclis Yasası tarafından belirlenebilecek diğer personel olacaktır ve Ulusal Meclis'in Katibi ve diğer personelinin atanma yöntemi bu sekmede belirtildiği gibi olacaktır.

Bu Anayasanın 66. maddesi hükümleri saklı kalmak kaydıyla, bir kişi aşağıdakilerin üyesi olarak seçilebilir:

- 1.Nijerya vatandaşı olması ve otuz beş yaşını doldurması halinde Senato;
- 2.Nijerya vatandaşı olması ve otuz yaşını doldurması durumunda Temsilciler Meclisi;

Aşağıdaki durumlarda hiç kimse Senato veya Temsilciler Meclisi'ne seçilemez:

1. Nijerya'nın herhangi bir yerinde yürürlükte olan herhangi bir yasaya göre, deli olduğuna karar verilir veya başka bir şekilde akli dengesi yerinde olmadığı beyan edilir;
2. Nijerya'daki herhangi bir yetkili mahkeme veya mahkeme tarafından ölüm cezasına çarptırılmışsa veya sahtekarlık veya dolandırıcılık (her ne şekilde adlandırılırsa adlandırılırsın) içeren bir suçtan veya kendisine verilen diğer herhangi bir suçtan dolayı hapis veya para cezasına çarptırılmışsa böyle bir mahkeme veya mahkeme tarafından veya yetkili bir makam tarafından kendisine böyle bir mahkeme tarafından verilen herhangi bir başka cezanın yerine geçen;

3. Yasama meclisi seçimi tarihinden önceki 10 yıldan daha az bir süre içinde, sahtekarlık içeren bir suçtan hüküm giymiş veya Davranış Kurallarını ihlal etmekten suçlu bulunmuşsa;
4. Federasyon veya herhangi bir Devletin kamu hizmetinde çalışan bir kişi olması ve seçim tarihinden 30 gün önce bu görevinden istifa etmemiş, çekilmemiş veya emekli olmamış olması;
5. Gizli bir cemiyetin üyesi ise;
6. Adli Soruşturma Komisyonu veya İdari Soruşturma Heyeti veya Soruşturma Mahkemeleri Yasası, Soruşturma Mahkemeleri Yasası veya Federal veya Eyalet Hükümeti tarafından herhangi bir başka yasa uyarınca kurulmuş bir Mahkeme tarafından zimmete para geçirme veya dolandırıcılık nedeniyle itham edilmiş olması;
7. Bağımsızlık Ulusal Seçim Komisyonuna sahte bir sertifika sunan bir kişi Senato veya Temsilciler Meclisi'ne seçilemez.

Federasyon Devletlerinin her biri için bir Meclis bulunmaktadır.

Bu Anayasanın hükümleri saklı kalmak kaydıyla, bir Eyaletin Meclis Meclisi, o Devletin Temsilciler Meclisinde sahip olduğu sandalye sayısının üç veya dört katından oluşur ve mümkün olduğu kadar neredeyse eşit olacak şekilde bölünür.

Bir Devletin Meclis Meclisi en az yirmi dört ve en çok kırk üyeden oluşur.

Meclis üyeleri tarafından kendi aralarından seçilecek bir Meclis Başkanı ve bir Başkan Yardımcısı bulunur.

Meclis Başkanı veya Meclis Başkanvekili,

1. Meclisin feshedilmesi dışında başka bir nedenle Meclis Meclisi üyeliğini bırakırsa;
2. Meclisin feshedilmesinden sonra Meclis ilk toplandığında; veya
3. Meclis Meclisi üyelerinin en az üçte iki çoğunluğunun oyu ile alınan bir kararla görevden alınır.

Bir Meclis Meclisi Katibi ve Meclis Meclisi tarafından çıkarılan bir Kanunla belirlenebilecek diğer personel olacaktır ve Katip ve Meclisin diğer personelinin atanma yöntemi o Meclis tarafından belirlenen şekilde olacaktır.

Federasyon için aşağıdaki organlar kurulur;

1. Davranış Kuralları Bürosu;
2. Danıştay;
3. Federal Karakter Komisyonu;
4. Federal Kamu Hizmeti Komisyonu;
5. Federal Adli Hizmet Komisyonu;
6. Bağımsız Ulusal Seçim Komisyonu;
7. Milli Savunma Konseyi;
8. Ulusal Ekonomik Konsey;
9. Ulusal Yargı Konseyi;
10. Ulusal Nüfus Komisyonu;
11. Milli Güvenlik Kurulu;
12. Nijerya Polis Konseyi;
13. Polis Teşkilatı Komisyonu;
14. Gelir Seferberliği Tahsisi ve Mali Komisyon.

Resen üye olma durumu veya bu Anayasada başka hükümler düzenlenmedikçe, bu şekilde kurulan organlardan herhangi birinin Başkan ve üyeleri, bu Anayasa hükümlerine tabi olarak, Başkan tarafından atanır ve atama Senato'nun onayına tabi olacaktır.

Cumhurbaşkanının, Danıştay veya Milli Savunma Şurası veya Milli Güvenlik Kuruluna bir kişiyi Başkan veya üye olarak atama yetkisini kullanırken, Senatonun onayını alması aranmaz. Başkan, Bağımsız Ulusal Seçim Komisyonu, Ulusal Yargı Konseyi, Federal Yargı Hizmeti Komisyonu veya Ulusal Nüfus Komisyonu'na bir kişiyi Başkan veya üye olarak atama yetkisini kullanırken, Danıştay'a danışır.

Federasyonun her Eyaleti için bir Governör seçilmektedir. Bir eyaletin valisi, o eyaletin İcra Kurulu Başkanı olacaktır. Bağımsız Ulusal Seçim Komisyonu tarafından belirlenecek bir tarihte Eyalet Valisi seçimi yapılır. Bir eyalette valilik seçimi, o görevin son sahibinin görev süresinin sona ermesinden en az altmış gün ve

en geç otuz gün önce yapılır. Bir Eyalet Valiliği seçimlerinde, seçim için aday gösterilen iki veya daha fazla adaydan birinin, adayın diskalifiye edilmesi, geri çekilmesi, ehliyetsiz kalması, kaybolması veya ölümü nedeniyle adaylık kapanışından sonra tek aday olması durumunda. diğer adaylar, Bağımsız Ulusal Seçim Komisyonu aday gösterme süresini uzatır. Bu bölüm kapsamındaki bir seçim amacıyla, bir Devlet tek bir seçim bölgesi olarak kabul edilecektir. Bir yasama meclisi üyesinin seçiminde oy kullanma kaydı bulunan her kişi, bir Eyalet Valiliği seçimlerinde oy kullanma hakkına sahiptir.

Federasyonun her Devleti için aşağıdaki organlar kurulmaktadır:

- 1.Devlet Kamu Hizmeti Komisyonu;
2. Eyalet Bağımsız Seçim Komisyonu;
- 3.Eyalet Adli Hizmet Komisyonu kurulmaktadır (www.nigeria-law.org/ConstitutionOfTheFederalRepublicOfNigeria.htm).

3.1.4. The Economist'e Otoriter Rejim Olan Ülkelerde Üst Düzey Devlet Yöneticilerin Atanması

The Economist demokrasi endeksine (2021) göre demokrasi ölçümlerinde dünyada 167 ülke arasında otoriter rejimin uygulandığı, Suriye, Kongo Cumhuriyeti, Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti ve Afganistan İslam Cumhuriyeti incelenecektir.

3.1.4.1.Suriye

The Economist demokrasi endeksine (2021) göre demokrasi ölçümlerinde dünyada 167 ülke arasında otoriter rejimin uygulandığı yüz altmış ikinci ülke olarak açıklanmıştır. Suriye, cumhuriyetçi bir yönetim biçimine sahip bir otoriter rejimdir. Devletin siyasi sistemi, siyasi çoğulculuk ve gizli oyla demokratik olarak yetki kullanma ilkesine dayanır. Herkesin yaşama, güvenlik ve özgürlük hakkı vardır ve Devlet bu hakları garanti eder. On sekiz yaşını doldurmuş tüm vatandaşlar oy kullanma hakkına sahiptir.

Suriye halkı adına yasama yetkisi, Anayasa ve yürürlükteki kanunların öngördüğü şekilde Halk Meclisi ve Kurucu Meclis tarafından üstlenilir. Halk Meclisi üyeleri, gizli ve doğrudan eşit oy ile seçilerek halkı temsil ederler. Halk Meclisinin görev süresi, ilk kurulduğu tarihten itibaren dört takvim yılıdır. Kurucu Meclis, kurucu kesimlerin temsilcilerinin devletin yasama faaliyetlerine ve yönetimine

katılımını sağlamak için oluşturulur. Halk Meclisi, Cumhurbaşkanı'nın seçilmesini isteyebilir. Cumhurbaşkanı, Suriye vatandaşları tarafından genel, eşit ve doğrudan gizli oyla 7 yıllık bir süre için seçilir. Cumhurbaşkanı seçimini kazanan aday, seçimlere katılanların oylarının yarısından fazlasını alan adaydır. Hiçbir adayın bu çoğunluğu sağlayamaması durumunda, en fazla oyu alan iki aday arasında yeniden seçim yapılır. Sonuçlar Halk Meclisi Başkanı tarafından açıklanır. Cumhurbaşkanı, Halk Meclisine ve Kurucu Meclise mektup gönderme ve onların önünde açıklamalarda bulunma hakkına sahiptir.

Federasyon için bir Başkan bulunur. Başkan, Devlet Başkanı, Federasyonun Başkanı ve Federasyonun Silahlı Kuvvetlerinin Başkomutanıdır.

Bir kişinin, doğuştan Nijerya vatandaşı, kırk yaşına ulaşmış olması; bir siyasi partinin üyesi ve o siyasi parti tarafından desteklenmesi ve en az okul sertifikası düzeyine veya eşdeğerine kadar eğitim görmüş olması gerekmektedir. Başkanlık seçimi, Bağımsız Ulusal Seçim Komisyonu tarafından belirlenecen bir tarihte yapılır. Söz konusu göreve seçim, o görevin son sahibinin görev süresinin sona ermesinden en az altmış gün ve en geç otuz gün önce yapılır.

Cumhurbaşkanlığı için yapılan bir seçimde, seçim için gösterilen iki veya daha fazla adaydan birinin, diğer adayların diskalifiye edilmesi, çekilmesi, ehliyetsiz kalması, kaybolması veya ölümü nedeniyle adaylık kapanışından sonra tek aday olması durumunda, Bağımsız Ulusal Seçim Komisyonu aday gösterme süresini uzatır.

Başkanlık makamına yapılacak seçimlerde, Federasyonun tamamı bir seçim bölgesi sayılır. Yasama meclisi üye seçiminde oy kullanma kaydı bulunan herkes, Başkanlık makamı seçiminde oy kullanma hakkına sahiptir. Cumhurbaşkanlığı makamı için bir seçim adayı, seçim için aday gösterilen tek aday olduğu takdirde, bu göreve usulüne uygun olarak seçilmiş sayılır.

Yasama yetkisi, Suriye halkı adına, Anayasa ve yürürlükteki kanunların öngördüğü şekilde Halk Meclisi ve Kurucu Meclis tarafından üstlenilir. Halk Meclisi üyeleri, halk tarafından, gizli, doğrudan ve eşit oyla seçilir. Tüm Suriye halkını temsil edecekler. Halk Meclisi'nin görev süresi, ilk toplantı tarihinden itibaren dört takvim yılı olmaktadır.

Halk Meclisi, yeni Halk Meclisi seçilip ilk toplantısını yapana kadar toplanmaya ve yasama yetkisini kullanmaya devam edecektir. Bir Halk Meclisi üyesinin üyeliği herhangi bir nedenle boşalırsa, Halk Meclisinin kalan süresi altı aydan az olmamak üzere üyeliğin boşaldığı tarihten itibaren altmış gün içinde bir yedek seçilir. Yeni üyenin üyeliği, Meclisin görev süresinin sona erdiği tarihte sona erer. Boş üyelik hallerini Seçim Kanunu belirler. Halk Meclisi üyelerinin seçim sistemi, sayıları ve statüleri yasayla belirlenir.

Seçmenler, on sekiz yaşını doldurmuş ve Seçim Kanununda belirtilen şartları haiz vatandaşlardır. Kurucu Meclis, kurucu unsurların temsilcilerinin yasama faaliyetlerine ve devletin idaresine katılımını sağlamak üzere oluşturulur. Kurucu Meclis, kurucu bölümlerin temsilcilerinden oluşur. Yasa, Kurucu Meclis üyelerinin nasıl görevlendirildiğini, sayılarını, statülerini ve hizmet sürelerini belirler. Halk Meclisi ve Kurucu Meclis ayrı ayrı oturumlar düzenler.

Halk Meclisi ve Kurucu Meclis üyeleri görevlerini yerine getirirken Anayasa tarafından yönlendirilir ve yetkileri yalnızca Anayasa'ya göre sınırlandırılabilir.

Halk Meclisi aşağıdaki işlevleri üstlenir:

- 1.Yasaların onaylanması;
- 2.Cumhurbaşkanı seçimi çağrısı;
- 3.Hükümete güvensizlik oyu vermek;
- 4.Uluslararası anlaşmaların ve sözleşmelerin onaylanması;
- 5.Uluslararası anlaşma ve anlaşmaların onaylanması, yabancı şirketlere imtiyaz tanınması, bütçede yer almayan ek giderler içeren uluslararası anlaşma ve anlaşmaların veya devlet borçlarına ilişkin sözleşme ve anlaşmaların veya yeni mevzuatın yürürlüğe girmesini gerektiren anlaşmaların onaylanması;
6. Genel affın onaylanması;
- 7.Bir Meclis üyesinin görevine son verilip verilmeyeceğine karar vermek.

Kurucu Meclis aşağıdaki işlevleri yerine getirir:

1. Yasaların onaylanması;

2. Hükümete güvensizlik oyu vermek;
3. Savaş ve barış sorunlarını çözmek;
4. Cumhurbaşkanının görevine son verilmesi;
5. Cumhurbaşkanı'nın olağanüstü hal veya seferberlik ilan etme kararının onaylanması;
6. Yüksek Anayasa Mahkemesi yargıçlarının atanması;
7. Suriye Ulusal Bankası Başkanının atanması ve görevden alınması;
8. Bir Meclis üyesinin görevine son verilip verilmeyeceğine karar vermek.

Yasama inisiyatifi Halk Meclisi, Kurucu Meclis, Cumhurbaşkanı ve Hükümet üyelerine aittir. Bir bölgesel birimin yönetiminin talebi üzerine, Kurucu Meclis, görüşülmek üzere Halk Meclisine yasa tasarıları gönderme hakkına sahiptir. Yasalar Halk Meclisi tarafından kabul edilir. Halk Meclisi'nin tüm milletvekillerinin oy çokluğuyla bir yasa kabul edilir. Halk Meclisi tarafından kabul edilen kanunlar, değerlendirilmek üzere beş gün içinde Bölgeler Meclisine sunulur. Bir yasa, üye tamsayısının yarısından fazlası lehte oy kullanırsa, Kurucu Meclis tarafından onaylanmış sayılır. Kurucu Meclis yasayı reddederse, Meclisler tarafından farklılıkları çözmek için bir uzlaştırma komisyonu kurulabilir, bunun üzerine yasa Kurucu Meclis tarafından yeniden görüşülür. Halk Meclisi, Kurucu Meclisin kararına karşı çıkarsa, Halk Meclisi milletvekillerinin toplam sayısının en az üçte ikisinin ikinci oylamada lehte oy vermesi halinde yasa geçer. İkinci oylamada onaylanan veya kabul edilen kanun beş gün içinde Cumhurbaşkanı'na gönderilir, Cumhurbaşkanı on dört gün içinde kanunu imzalar ve yayımlar.

Cumhurbaşkanı ve Cumhuriyet Hükümeti, Anayasa'da öngörülen sınırlar içinde halk adına yürütme yetkisini kullanır. Cumhurbaşkanı, Suriye vatandaşları tarafından genel, eşit ve doğrudan oy hakkı temelinde gizli oyla 7 yıllık bir süre için seçilir. Hiç kimse cumhurbaşkanlığı görevini üst üste iki dönemden fazla sürdüremez. Cumhurbaşkanlığı seçimini kazanan aday, seçime katılanların oylarının yarısından fazlasını alan adaydır. Hiçbir aday bu çoğunluğu sağlayamazsa, en fazla oyu alan iki aday arasında yeniden seçim yapılır. Sonuçlar Halk Meclisi Başkanı tarafından ilan edilecektir. Cumhurbaşkanının görev süresinin dolması ve yeni Cumhurbaşkanı seçilmemesi durumunda, mevcut Cumhurbaşkanı, yeni

Cumhurbaşkanı seçilinceye kadar görevine devam eder
(www.constituteproject.org/constitution/Syria_2017D?lang=en, 2017)

3.1.4.2. Kongo Cumhuriyeti

The Economist demokrasi endeksine (2021) göre demokrasi ölçümlerinde dünyada 167 ülke arasında otoriter rejimin uygulandığı yüz altmış dördüncü ülke olarak açıklanmıştır. Demokratik Kongo Cumhuriyeti Orta Afrika'da , batıda Güney Atlantik Okyanusu ile sınırlanmış bir ülkedir . Bölge olarak DRC, Afrika'daki en büyük ikinci ve dünyadaki en büyük 11. ülkedir. Yaklaşık 108 milyon nüfusuyla Demokratik Kongo Cumhuriyeti, dünyanın resmi olarak en kalabalık Frankofon ülkesidir. Demokratik Kongo Cumhuriyeti, doğal kaynaklar açısından son derece zengindir, ancak siyasi istikrarsızlıktan, altyapı eksikliğinden, yolsuzluktan ve yüzyıllarca süren hem ticari hem de kolonyal çıkarma ve sömürden muzdariptir ve ardından 60 yılı aşkın bir süredir çok az yaygın gelişme ile bağımsızlık kazanmıştır.

Siyasi parti, genel çıkarı gerçekleştirme kaygısı tarafından dikte edilen bir toplum projesi etrafında, iktidarı barışçıl bir şekilde elde etmek ve yönetmek için vatandaşları bir araya getiren, ahlaki kişiliğe sahip bir birliktir. Siyasi partiler barış, ulusal birlik ve sosyo-ekonomik kalkınma ideali etrafında özgürce kurulurlar. Hukuki kişiliğe sahiptirler. Kanun, yukarıda belirtilen yükümlülüğe tabi olan görevleri ve miras beyanının usullerini belirlemektedir. Bir siyasi partiye üyelik ücretsizdir. Hiç kimse, bir siyasi partiye bağlı olması veya herhangi bir siyasi oluşuma bağlı olmaması nedeniyle ayrımcı önlemlerin hedefi olamaz. Siyasi partilerin kendilerini bir departman, bir komün, bir mahalle, kentsel veya kırsal bir topluluk, bir din, bir etnik grup veya bir aşiret ile özdeşleştirmeleri yasaktır. Sulh hakimleri ve kamu gücü görevlileri siyasi partilere üye olamazlar. Siyasi partiler, Devletin mali katılımından yararlanırlar.

Cumhurbaşkanı, Devletin başıdır. Ulusal bağımsızlığın, toprak bütünlüğünün, ulusal birliğin, Anayasaya ve uluslararası antlaşma ve anlaşmalara saygının garantörüdür. Dış politikayı ve Millet'in savunma politikasını belirler. Cumhurbaşkanı, kamu yetkilerinin düzenli işleyişinin ve Devletin bekasının garantörüdür. Cumhurbaşkanı, iki (2) kez yenilenebilir beş (5) yıllık bir görev süresi için seçilir. Cumhurbaşkanı, Anayasa Mahkemesi tarafından tanınan ve ilan edilen mücbir sebepler dışında, seçilmiş halefinin görevini etkin bir şekilde yerine getirmesiyle aynı zamana denk gelmesi gereken görev süresinin sonuna kadar

görevinde kalır. Cumhurbaşkanı, genel doğrudan oyla, tek oylamayla, oy hakkının ifade edilen salt çoğunluğuyla seçilir. İlk turda bu sağlanamazsa, sonuçların Anayasa Mahkemesi tarafından açıklanmasından yirmi bir (21) gün sonra ikinci tura geçilir. Yalnızca birinci turda, ifade edilen oy sayısından daha fazlasını elde eden iki aday ikinci tura çıkabilir. Belirtilen, oyların çoğunluğunu alan aday ikinci turda seçilmiş ilan edilir. Seçim organı, Bakanlar Kurulu kararnamesiyle toplantıya çağrılır. Oylamanın ilk turu, Cumhurbaşkanı'nın görev süresinin sona ermesinden en az otuz (30) ve en çok kırk (40) gün önce yapılır.

Cumhurbaşkanı, Başbakanı atar ve görevine son verir. Başbakanın teklifi üzerine Hükümetin diğer üyelerini atar ve görevlerine son verir. Cumhurbaşkanı, Hükümet üyelerinin niteliklerini kararname ile belirler. Cumhurbaşkanı, Bakanlar Kuruluna başkanlık eder. Referandum inisiyatifi yalnızca Cumhurbaşkanı'dadır.

Cumhurbaşkanı, Bakanlar Kurulunda görüşülen tüzük ve kararnameleri imzalar. Cumhurbaşkanı yılda bir kez Kongre'deki Parlamento toplantısında Ulusun durumu hakkında bir mesaj gönderir. Bakanlar Kurulunda sivil ve askeri yüksek makamları atar. Bakanlar Kurulunda kararname ile atandığı görevler ile sivil ve askeri makamlar kanunla belirlenir. Cumhurbaşkanı, Orduların Yüksek Şefidir. Savunma Komitesine ve ayrıca savunma ve güvenlik meselelerinde yönlendirme, takip ve stratejik karar alma organlarına başkanlık eder. Cumhurbaşkanı, Orduların Yüksek Şefidir. Savunma Komitesine ve ayrıca savunma ve güvenlik meselelerinde yönlendirme, takip ve stratejik karar alma organlarına başkanlık eder. Yüksek Hakimler Kuruluna Cumhurbaşkanı başkanlık eder. Cumhurbaşkanı, Yüksek Adalet Divanı önünde yargılanabilir.

Hükümet, Başbakan, Hükümet Başkanı ve Bakanları içerir. Başbakan, Cumhurbaşkanı ile uyum içinde olarak, Ulusun ekonomik ve sosyal politikasını belirler. Başbakan, Kabine Konseyini toplar ve Bakanlıklar arası komitelere başkanlık eder. Başbakan, görevine başlar başlamaz, Hükümetin eylem programını Ulusal Meclis'e sunar. Başbakanın işlemleri, bunların yürütülmesinden sorumlu Bakanlar tarafından karşılıklı olarak imzalanır.

Parlamento iki gruptan oluşur: Ulusal Meclis ve Senato, Parlamento, yasama yetkisini kullanır ve Hükümetin faaliyetlerini denetler. Senato üyeleri Senatör unvanını taşır. Bakanlık ve belediye meclis üyeleri tarafından dolaylı genel

oyla seçilirler. Senatörler, Cumhuriyet'in yerel topluluklarını temsil eder. Senato, yasama işlevine ek olarak, moderatörlük ve Ulus konseyi görevlerini yerine getirir. Senatörlerin görev süresi yenilenebilir altı (6) yıldır (www.constituteproject.org/constitution/Congo_2015.pdf?lang=en, 2015).

3.1.4.3. Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti

The Economist demokrasi endeksine (2021) göre demokrasi ölçümlerinde dünyada 167 ülke arasında otoriter rejimin uygulandığı yüz altmış beşinci ülkedir. Kore İşçi Partisi tarafından yönetilen devletin resmi ideolojisi Marksist-Leninist ve Juche temellerine dayalı sosyalizmdir. Resmi adı Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti olan Kuzey Kore'nin bağımsız bir sosyalist devlet olduğunu belirtirken, devrimci bir devlet olduğunu söylemektedir. Ülkenin egemenliğini, Yüksek Halk Meclisi ve yerel halk meclislerindeki temsilcileri aracılığıyla kullanan işçi, köylü, asker ve yetenekli personelden oluşan emekçi halka vermektedir.

Yüksek Halk Meclisi, Kuzey Kore'deki en yüksek devlet gücü organıdır. Devletin yasama yetkisi münhasıran Kuzey Kore Yüksek Halk Meclisi tarafından kullanılır. Yüksek Halk Meclisi, genel, eşit ve doğrudan ve gizli oyla seçilen milletvekillerinden oluşur. Yüksek Halk Meclisi, her 50.000 nüfusa bir milletvekili oranında seçilir. Yüksek Halk Meclisi milletvekilleri dört yıl için seçilirler. Yüksek Halk Meclisi Başkanlık Divanı, Yüksek Halk Meclisinin toplantıda olmadığı zamanlarda devletin en yüksek organıdır.

Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti Devlet İşleri Komisyonu, devlet gücünün en yüksek yürütme organıdır. Kendisine bağlı tüm bakanlıklar ve diğer organların çalışmalarını denetler ve yönetir. Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti Devlet İşleri Komisyonu, aşağıdaki kişilerden;

1. Başbakan;
2. Başbakan Yardımcıları;
3. Bakanlar;
4. Komitelerin başkanlarından oluşur.

Başbakan, Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti Devlet İşleri Komisyonu'nun başıdır. Başbakan toplanır ve Kabine toplantılarına başkanlık eder. Başbakan Yardımcısı, Başbakanın yönetimi altındadır ve Başbakanın bir nedenle

görevde bulunmaması durumunda, Başbakan Yardımcısı, Başbakan adına hareket eder. Yüksek Halk Meclisi milletvekilleri, Bakanlar Kuruluna veya bakanlara soru yöneltebilirler. Bakanlıklar, kendi dallarında devletin yürütme organlarıdır. Bakan, bakanlığın başıdır.

Davalara Yargıtay, il, il ve ilçe mahkemeleri ve özel mahkemeler bakar. Mahkemeler seçimle kurulur. Yüksek Mahkeme, Yüksek Halk Meclisi tarafından seçilir (www.hrnk.org/uploads/pdfs/DPRK_Constitution.pdf, 1956).

3.1.4.4. Myanmar Birliği Cumhuriyeti

The Economist demokrasi endeksine (2021) göre demokrasi ölçümlerinde dünyada 167 ülke arasında otoriter rejimin uygulandığı yüz altmış altıncı ülkedir. . II. Dünya Savaşı'nda Japon işgaline uğradı, 1945'te Müttefiklerce geri alındı. 1948'de bağımsızlık verildi. 1962'deki bir askerî darbenin ardından Burma Sosyalist Program Partisi altında bir askerî diktatörlük haline geldi.

3.1.4.5. Afganistan İslam Cumhuriyeti

The Economist demokrasi endeksine (2021) göre demokrasi ölçümlerinde dünyada 167 ülke arasında otoriter rejimin uygulandığı yüz altmış yedinci ülkedir. Başkanlık tipi cumhuriyettir yönetim, yargı ve yasama organlarının başı cumhurbaşkanıdır. Afganistan bir İslam Cumhuriyeti, bağımsız, üniter ve bölünmez bir devlettir. Afganistan'da hiçbir kanun mukaddes İslam dininin akide ve hükümlerine aykırı olamaz.

Cumhurbaşkanı, bu Anayasa hükümlerine uygun olarak yürütme, yasama ve yargı alanlarındaki yetkilerini yürüten Afganistan İslam Cumhuriyeti'nin devlet başkanıdır. Başkanın birinci ve ikinci olmak üzere iki Başkan Yardımcısı olacaktır. Başkan aday, her iki başkan yardımcısına aday olan arkadaşlarının isimlerini ulusa bildirecektir. Altmış İkinci Madde Afganistan İslam Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı aday olacak kişinin aşağıdaki niteliklere sahip olması gerekir: Başkanın yokluğu, istifası veya ölümü halinde, birinci Başkan Yardımcısı bu Anayasa hükümlerine göre hareket eder. Birinci Başkan Yardımcısının yokluğunda, ikinci Başkan Yardımcısı bu Anayasa hükümlerine göre hareket eder. Cumhurbaşkanı, serbest, genel, gizli ve doğrudan oylama ile seçmenlerin kullandığı oyların yüzde elliden fazlasını alarak seçilir. Cumhurbaşkanlığı dönemi, seçimlerden sonraki beşinci yılın Cevze ayının 1'inde sona erecektir. Yeni Cumhurbaşkanı seçimi, Cumhurbaşkanlığı süresinin

bitiminden önceki otuz ila altmış gün içinde yapılır. Birinci turda hiçbir aday yüzde elliden fazla oy alamazsa, ikinci tur seçimleri, seçim sonuçlarının açıklandığı tarihten itibaren iki hafta içinde yapılır ve bu turda sadece yüzde elliden fazla oy alan iki aday arasından seçim yapılır. İlk turda en fazla oyu alan katılacaktır. Birinci veya ikinci tur oylamada veya seçimden sonra cumhurbaşkanı adaylarından birinin ölümü halinde, ancak sonuçların açıklanmasından önce kanun hükümlerine göre yeniden seçim yapılır.

Başkan aşağıdaki yetki ve görevlere sahiptir:

1. Anayasanın uygulanmasını denetlemek,
2. Ulusal Meclisin onayı ile ülke politikasının temel çizgilerini belirler,
3. Afganistan silahlı kuvvetlerinin Başkomutanı olmak,
4. Ulusal Meclisin onayıyla savaş ve barış ilan etmek,
5. Toprak bütünlüğünü savunmak ve korumak için gerekli kararları almak,
6. Silahlı kuvvet birimlerini Afganistan dışına sevk etmek,
7. Devletin onayı ile olağanüstü hal ilan etmek ve kaldırmak,
8. Ulusal Meclis ve Loya Jirga oturumlarının açılışını yapmak,
9. Cumhurbaşkanı yardımcılarının istifalarını kabul etmek,
10. Halk Meclisinin onayı ile bakanları, Başsavcını, Merkez Bankası Başkanını, Ulusal Güvenlik Direktörünü ve Kızıl Haç Başkanını atamak ve görevden almak ve istifalarını kabul etmek,
11. Yüksek Mahkeme yargıçlarının yanı sıra Yüksek Mahkeme yargıçlarını da atamak,
12. Yargıçlar, silahlı kuvvetler, polis, milli güvenlik görevlileri ile yüksek rütbeli görevlilerin kanun hükümlerine göre atanmaları, emekliye ayrılmaları ve istifa ve görevden alınmalarını kabul etmek,
13. Afganistan'ın siyasi temsilcilerinin başkanlarını yabancı devletlere de atamak,
14. Afganistan'daki yabancı siyasi temsilcilerin kimlik bilgilerini kabul etmek,

- 15.Kanun hükümlerine uygun olarak uluslararası anlaşmaların akdedilmesi için itimatname vermek ve yargı kararlamelerini onaylamak,
- 16.Kanun hükümlerine göre cezaları azaltmak ve bağışlamak,
- 17.Madalyalar, nişanlar ve fahri unvanlar vermek,
- 18.Ülke yönetimini geliştirmek için komisyonlar kurmak,
- 19.Bu Anayasada verilen diğer yetki ve görevleri yerine getirmek.

Hükümet, Cumhurbaşkanı başkanlığında görev yapan bakanlardan oluşur. Bakanların sayısı ve görevleri kanunla düzenlenir. Bakanlar, Millet Meclisi üyeleri arasından veya dışarıdan atanır. Bir Millet Meclisi üyesinin Bakan olarak atanması halinde, bu kişi Millet Meclisi üyeliğini kaybeder ve yerine kanun hükümlerine göre başka bir kişi atanır.

Afganistan İslam Cumhuriyeti Ulusal Meclisi, en yüksek yasama organı olarak, halkın iradesini ortaya koymasının yanı sıra tüm ulusu temsil eder. Ulusal Meclis iki gruptan oluşur: Halk Evi ve Yaşlılar Evi, hiç kimse aynı anda iki evin üyesi olamaz.

Halk Meclisi üyeleri, halk tarafından serbest, genel, gizli ve doğrudan oyla seçilir. Beşinci yılın Saratan ayının 1'inde seçim sonuçlarının açıklanmasından sonra Halk Meclisi'nin çalışma süresi sona erer ve yeni parlamento göreve başlar. Halk Meclisi üye seçimleri, Meclisin görev süresinin sona ermesinden 30-60 gün önce yapılır. Halk Meclisi üye sayısı, her seçim bölgesinin nüfusu ile orantılı olacak ve en fazla iki yüz elli kişiyi geçmeyecektir. Seçim çevresi ve ilgili diğer hususlar seçim kanunu ile belirlenir. Seçim kanunu, seçim sistemi yoluyla tüm ülke halkının genel ve adil ve her ülkenin nüfusuyla orantılı olarak temsil edilmesini sağlayacak tedbirleri alır (www.afghanembassy.com.pl/afg/images/pliki/TheConstitution.pdf, 2004).

SONUÇ

The Economist, 1843 Eylül'ünde kurulduğundan bu yana kesintisiz olarak yayımlanmaktadır. 2006 yılı itibarıyla yarısı Kuzey Amerika'da olmak üzere haftada yaklaşık bir milyon adet satmaktadır. The Economist kendisini bir gazete olarak tanımlasa da dergi formatında basılmaktadır. The Economist Dergisi 2006'dan bu yana demokrasi endekslerini yayınlamaktadır. Bu endekslerini iktidar fonksiyonu, siyasal katılım, temel hak ve özgürlükler gibi 60 gösterge üzerinden değerlendirmeye almaktadır.

The Economist bu değerlendirmeler neticesinde ülkeleri otoriter rejimler, hibrit rejimler, kusurlu demokrasiler ve tam demokrasiler olarak dört ayrı kategoride değerlendirmektedir. Demokrasi olmayan ülkeler de hükümet baskısının üst düzeyde olduğu belirtilmektedir. Bu tip ülkelerde siyasal, sosyal ve kişilik haklarının kullanılabilmesi için halk sürekli bir mücadele içerisindedir. Halkın yönetimde ve hükümet üzerinde söz sahibi olamadığı ülkeler de genellikle otoriter bir yapı ve diktatörlük şeklinde yönetim biçimi görülmektedir. Bu tür yönetimler de atamalar genellikle devlet başkanının kararıyla olmaktadır. Otoriter rejimlerde/ülkelerde kişi hak ve özgürlüklerini kısıtlama fazladır. Bu rejimlerde önceden belirlenen tarihler içerisinde, adil ve eşit koşullarda yapılan seçimlerden bahsetmek mümkün değildir. Zira bu tip rejimlerde muhalefet baskı ve sansür içerisindedir. Bu ülkelerde yargı başta olmak üzere birçok kurum ve kuruluş devlet denetimindedir. Bu kurumlara atanan vatandaşlar da baskı altındadır. Devlet otoritesine bağlı kalarak karar almak ve uygulamak durumundadır. Hibrit rejim olan ülkelerde ise muhalefet üzerinde iktidar erkinin baskılarının olduğu görülmüştür. Ayrıca The Economist'e göre hibrit rejim olarak tasnif edilen ülkelerde yargı erki üzerinde baskılar mevcuttur. Hibrit rejimleri tanımlarken kullanılan terimler kısıtlı demokrasiden bahsetmektedir. Bu tür rejimler de halk denetim altında tutulmaya çalışılır ve siyasal özgürlüğe kısıtlama getirilir. Otoriter ülkelerde olduğu kadar sert olmasa da devlet kurumlarına yapılan atamalar da devlet başkanının rolü büyüktür. Özgür olan ülkelerde siyasal hak ve özgürlüklere önem verilmektedir. Eşit ve adil seçimler yapmaya çalışılmaktadır.

Muhalefetin iktidar olma umudu bulunmaktadır. Bu tür rejimlerde atamalar sadece devlet başkanı veya tek kişinin kararına indirgenmek yerine halk tarafından seçilen yöneticiler tarafından bilgi ve tecrübeye önem verilerek gerçekleştirilmektedir.

Bu çalışmanın hipotezi her siyasal sistemde demokratikleşme düzeylerine göre üst düzey devlet yöneticilerinin atanması farklıdır şeklinde ifade edilmiştir. Farklı siyasal yapıdaki ülkeler incelendiğinde otoriter rejimlerde ülkenin başkanının herhangi senato ya da parlamentoya karşı bir sorumluluğu yoktur. Sadece tek kişi yönetimi hakimdir. Üst düzeyde atanan devlet görevlilerini devlet başkanı atamaktadır. Karma rejimlerde devlet başkanı başbakanı atıyor ve başbakan atamalar yapmaktadır. Ülkenin yönetiminde hak tarafından seçilen meclisler bulunmaktadır ve yine atanan görevlileri bunlar seçmektedir. Bu doğrultuda incelendiğinde hipotezimiz doğrulanmaktadır.

KAYNAKLAR

- Akad, M. (1997). Genel Kamu Hukuku. Remzi Kitabevi: İstanbul.
- Akartürk, E. (2010). Parlamenter Rejim Uygulamaları ve Parti Sistemleri. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Yayınları.
- Aktan, C. C. (2005). Yeni Bir Siyasal Sistem Arayışı Demokrasi Poliarşi Ve Demarşi. Konya: Çizgi Kitabevi Yayınevi.
- Aktan, C. (Mart-1995). Klasik Liberalizm, Neo-Liberalizm Libertarianizm. Amme İdaresi Dergisi, 28(1), 3.
- Ana Britannica (Cilt 14). (1992). İstanbul: Ana Yayımlık A.Ş.
- Ataöv, T. (2011). Federasyon Başkanlık Yarı-Başkanlık. İstanbul: Destek Yayınları.
- Berger, P. (1993). Günümüz Dünyasında Demokrasi A.Yayla içinde,, Sosyal ve Siyasal Teori Seçme Yazılar. (C.Aykan, Çev.) Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Bezci, B. (2005). Demokrasi ve Başkanlık Sistemi. Yönetim Bilimleri Dergisi, 79.
- Canman, D. (1995). Çağdaş Personel Yönetimi. Ankara: Todaie.
- Çam, E. (2011). Siyaset Bilimine Giriş. İstanbul: Der Yayınları.
- Çetin, H. (2002). Totalitarizm: İdeolojik Kökenleri ve Toplumsal İnşa Araçları. Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 26(1), 15-43.
- Dahl, R. (2019). Demokrasi Üzerine. Ankara: Phoenix Yayınları.
- Demir, F. (1998). Demokrasilerde Hükümet Sistemleri ve Başkanlık Hükümeti Sistemi. İzmir: Ege Genç İş Adamları Derneği .
- Duverger, M. (1986). Siyasal Rejimler. (T. Tunçdoğan, Çev.) İstanbul: Sosyal Yayınları.
- Friedrich, C. J. (1964). Totaliter diktatörlük ve otokrasi. Ankara: Türk Siyasi İlimler Derneği.

- Gökçe, A. (2019). Hibrit Rejimlerde Hükümet Sistemleri ve Demokrasi. ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi, 6(15).
- Gökçe, A. F. (2021). Siyaset Bilimi Kavram ve Tanımlar. Ankara.
- Gökçe, O. Ş. (2010). Yönetimde Rol Kavramı ve Yönetimsel Roller. SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 133-156.
- Gözler, K. (2010). Türk Anayasa Hukuku Dersleri (Cilt 11. Baskı). Bursa: Ekin
- Gözler, K. (2013). Anayasa Hukukuna Giriş (Genel Esaslar ve Türk Anayasa Hukukuna Giriş). Bursa: Ekin Basın Yayın Dağıtım.
- Gözler, K. (2018). Anayasa Hukukuna Giriş. Bursa: Ekin Basın Yayın Dağıtım.
- Gözler, K. (Eylül-Ekim 2000). Türkiye’de Hükümetlere Nasıl İstikrar Ve Etkinlik Kazandırılabilir? Türkiye Günlüğü(62), 25-47.
- Gözübüyük, Ş. (2013). Anayasa Hukuku. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Haugaard, M. (2010). Democracy, Political Power And Authority. Social Research, 77(4), 1050-1052.
- Heywood, A. (2015). Siyaset. Ankaar: Liberte Yayın Grubu.
- Heywood, A. (2015). Siyasi İdeolojiler. Ankara: BB101 Yayınları.
- Kaboğlu, İ. (2000). Anayasa ve Toplum. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Kaboğlu, İ. (2019). Anayasa Hukuku Dersleri. İstanbul: Legal Yayıncılık.
- Kapani, M. (2017). Politika Bilimine Giriş. Ankara: BB101 Yayınları.
- Kılınç, D. (2016). Türkiye’de Bitmeyen Tartışma: Hükümet Sistemi Üzerine Değerlendirmeler. . Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 20(1), 447-510.
- Kışlalı, A. (2018). Siyasal Sistemler (Siyasal Çatışma ve Uzlaşma). İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi.
- Linz, J. (2017). Totaliter ve Otoriter Rejimler. (E. Özbudun, Çev.) Ankara: Liberte Yayınları.
- Muş, M. (2017). Ekonomik Kalkınma ve Demokrasi İlişkisi-Hakim Parti Etkisi. İstanbul: İşaret Yayınları.

- Özer, A. (2009). Anayasa Hukuku Genel İlkeler. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Öztekin, A. (2014). Siyaset Bilimine Giriş. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Öztürk, N. (2017). Bürokrasi-Siyaset İlişkileri ve Türkiye,. Ankara,: Siyasal Kitabevi.
- Sartori, G. (1997). Karşılaştırmalı Anayasa Mühendisliği-Yapılar, Özendiriciler ve Sonuçlar Üzerine. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Şaylan, G. (1998). Demokrasi ve Demokrasi Düşüncesinin Gelişmesi (Cilt İnsan Hakları ve Demokrasi Eğitimi Elkitapları Dizisi). Ankara: TODAİE İnsan Hakları Araştırma ve Derleme Merkezi.
- Şenel, A. (1998). Siyasal Düşünceler Tarihi. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Temir, E. (2022). Şulman'ın Siyaset Bilimi Eleştirisi ve Hibrit Rejimler. Sosyal Bilimler Dergisi, 113-132.
- Tilly, C. (2014). Demokrasi. (E. Arıcan, Çev.) Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Tunçay, M. (2021). Batı'da Siyasal Düşünceler Tarihi /Eski ve Orta Çağlar. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Turan, H. K. (2019). Arend LijHart'ın Kriterleri Bağlamında Türkiye'de Demokrasi. Akademik Hassasiyetler Dergisi, 6(11), 1-29.
- Uygun, o. (2020). Demokrasi. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Yanık, M. (2013). Başkanlık Sistemi ve Türkiye'de Uygulanabilirliği (Cilt 2. Baskı). Ankara: Adalet Yayınevi.
- Yavuz, B. (2008). 2007 Anayasa Değişikliğinin Doğurduğu Tereddütler Ve Çözüm Yolları. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, XII, 226.
- Yayla, A. (1992). Liberalizm. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Yayla, A. (2015). Siyaset Bilimi. Ankara: Adres Yayınları.
- Yazıcı, S. (2011). Başkanlık ve Yarı-Başkanlık Sistemleri. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

İNTERNET KAYNAKLARI

Argentina's Constitution. (2022, 04 27). 05 17, 2022 tarihinde www.constituteproject.org:

https://www.constituteproject.org/constitution/Argentina_1994.pdf?lang=en adresinden alındı.

Armenia's Constitution. (2022, 04 27). 05 18, 2022 tarihinde www.constituteproject.org:

https://www.constituteproject.org/constitution/Armenia_2015.pdf?lang=en adresinden alındı.

Constituon of Georgia. (tarih yok). 05 19, 2022 tarihinde matsne.gov.ge:
<https://matsne.gov.ge/en/document/view/30346?publication=36> adresinden alındı.

Constitution of the Republic of Iceland. (tarih yok). 05 15, 2022 tarihinde www.refworld.org:
<https://www.refworld.org/docid/3ae6b5627.html> adresinden alındı.

Fedeative Republic of Brazil. (tarih yok). 05 16, 2022 tarihinde www.resdal.org:
<https://www.resdal.org/Arquivo/d0000059.htm> adresinden alındı.

Fedlex. (2000). 05 15, 2022 tarihinde [/www.fedlex.admin.ch/eli](http://www.fedlex.admin.ch/eli):
https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/1999/404/en#art_137 adresinden alındı.

Finlandiya Anayasası. (2000). 05 15, 2022 tarihinde www.finlex.fi/<http://www.finlex.fi/fi/laki/smur/1999/>:<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731#L5P54> adresinden alındı.

<https://constitutions.unwomen.org/en/countries/europe/poland>. (2021). 06 18, 2021 tarihinde Global Gender Equality Constitutional Database:
<https://constitutions.unwomen.org/en/countries/europe/poland> adresinden alındı.

Liberia Constituon. (tarih yok). 05 19, 2022 tarihinde www.constituteproject.org:
https://www.constituteproject.org/constitution/Liberia_1986?lang=en adresinden alındı.

Mevzuat Bilgi Sistemi. (2020). 09 13, 2022 tarihinde www.mevzuat.gov.tr/#anayasa:
<https://www.mevzuat.gov.tr/#anayasa> adresinden alındı.

Norveç Krallığı Anayasası. (2017). 05 15, 2022 tarihinde [https://lovdata.no/dokument: https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1814-05-17-nn#KAPITTEL_2](https://lovdata.no/dokument:https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1814-05-17-nn#KAPITTEL_2) adresinden alındı.

Panama's Constitution. (2022, 04 27). 05 17, 2022 tarihinde www.constituteproject.org:
https://www.constituteproject.org/constitution/Panama_2004.pdf?lang=en adresinden alındı.

Suriname's Constitution. (2022, 04 27). 05 17, 2022 tarihinde www.constituteproject.org:
https://www.constituteproject.org/constitution/Surinam_1992.pdf?lang=en adresinden alındı.

www.afghanembassy.com.pl/afg/images/pliki/TheConstitution.pdf. (2004). 07 15, 2022 tarihinde The Constitution of Afghanistan :
<https://www.afghanembassy.com.pl/afg/images/pliki/TheConstitution.pdf> adresinden alındı

www.constituteproject.org/constitution/Congo_2015.pdf?lang=en. (2015). 07 15, 2022 tarihinde Congo (Republic ofthe)'s Constitution:
https://www.constituteproject.org/constitution/Congo_2015.pdf?lang=en adresinden alındı.

www.constituteproject.org/constitution/Syria_2017D?lang=en. (2017). 05 13, 2022 tarihinde Syrian Arab Republic :
https://www.constituteproject.org/constitution/Syria_2017D?lang=en adresinden alındı.

www.hrnk.org/uploads/pdfs/DPRK_Constitution.pdf. (1956). 07 18, 2022 tarihinde Constitution Of The Democratic People's Republic Of Korea:
https://www.hrnk.org/uploads/pdfs/DPRK_Constitution.pdf adresinden alındı.

www.nigeria-law.org/ConstitutionOfTheFederalRepublicOfNigeria.htm. (tarih yok). 05 17, 2022 tarihinde Constitution of the Federal Republic of Nigeria:
<http://www.nigeria-law.org/ConstitutionOfTheFederalRepublicOfNigeria.htm> adresinden alındı.

Uganda's Constitution. (2022, 04 14). 05 20, 2022 tarihinde www.constituteproject.org:
https://www.constituteproject.org/constitution/Uganda_2017.pdf?lang=en
adresinden alındı.

Yeni Zelanda Anayasası. (2022). 08 13, 2022 tarihinde <https://gg.govt.nz/office-governor-general/roles-and-functions-governor-general/constitutional-role/reserve-powers>:
<https://gg.govt.nz/office-governor-general/roles-and-functions-governor-general/constitutional-role/reserve-powers> adresinden
alındı.

